

รวมกฎหมายโบราณวัตถุ

ศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการสภา

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961128114

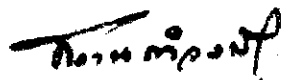
Handwritten notes in a rectangular box, possibly a list or index, with some numbers and illegible text.

Faint handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

ศูนย์บริการทางวิชาการและกฎหมายได้รวบรวมพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งเพิ่มเติมโดยประกาศ ของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๔ รวมทั้ง บทกำหนดโทษในการกระทำความผิด และละเมิดข้อกำหนดตามที่บัญญัติไว้ในประมวล กฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ในการนี้ได้รวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติโบราณ สถาน โบราณวัตถุที่สำคัญบางแห่งของแต่ละจังหวัดที่กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนไว้ ตลอดจน สถานที่ตั้ง

สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หวังว่าหนังสือเล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์แก่ ผู้สนใจบ้างตามสมควร

(พันเอก สงวน คำวงษา)

เลขาธิการรัฐสภา

สารบัญ

หน้า

แผนที่ประเทศไทย

ก

ทะเบียนโบราณวัตถุสถานทั่วราชอาณาจักร

ข

พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

๑

พ.ศ. ๒๕๐๘

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๔๔

๑๕

โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญทั่วราชอาณาจักร

๒๒

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒๖

จังหวัดขอนแก่น

๓๒

จังหวัดสมุทรปราการ

๓๕

จังหวัดสมุทรสาคร

๓๗

จังหวัดนนทบุรี

๓๘

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓๙

จังหวัดลพบุรี

๔๒

จังหวัดสระบุรี

๔๕

จังหวัดสิงห์บุรี

๔๗

จังหวัดอ่างทอง

๔๘

จังหวัดชัยนาท

๕๐

จังหวัดอุทัยธานี

๕๑

จังหวัดสุพรรณบุรี

๕๒

จังหวัดนครปฐม	๕๕
จังหวัดสมุทรสงคราม	๕๘
จังหวัดกาญจนบุรี	๕๘
จังหวัดราชบุรี	๖๐
จังหวัดเพชรบุรี	๖๖
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๖๖
จังหวัดสุโขทัย	๖๗
จังหวัดนครสวรรค์	๖๘
จังหวัดพิจิตร	๖๖
จังหวัดตาก	๖๗
จังหวัดอุตรดิตถ์	๖๘
จังหวัดลพบุรี	๗๐
จังหวัดกำแพงเพชร	๗๐
จังหวัดเชียงใหม่	๗๕
จังหวัดเชียงราย	๗๕
จังหวัดอำนาจ	๗๖
จังหวัดลำปาง	๗๕
จังหวัดน่าน	๘๐
จังหวัดน่าน	๘๐

จังหวัดฉะเชิงเทรา	๔๒
จังหวัดปราจีนบุรี	๔๔
จังหวัดนครนายก	๔๕
จังหวัดชลบุรี	๔๕
จังหวัดจันทบุรี	๔๖
จังหวัดนครราชสีมา	๔๗
จังหวัดอุดรธานี	๔๘
จังหวัดชัยภูมิ	๕๐
จังหวัดสุรินทร์	๕๑
จังหวัดศรีสะเกษ	๕๒
จังหวัดร้อยเอ็ด	๕๓
จังหวัดบุรีรัมย์	๕๓
จังหวัดอุบลราชธานี	๕๔
จังหวัดขอนแก่น	๕๖
จังหวัดมหาสารคาม	๕๗
จังหวัดเลย	๕๘
จังหวัดหนองคาย	๖๐๐
จังหวัดสกลนคร	๖๐๐
จังหวัดนครพนม	๖๐๑
จังหวัดกาฬสินธุ์	๖๐๒

จังหวัดนครศรีธรรมราช	๑๐๓
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๑๐๔
จังหวัดพังงา	๑๐๕
จังหวัดชุมพร	๑๐๕
จังหวัดสงขลา	๑๐๖
จังหวัดพัทลุง	๑๐๘
จังหวัดปัตตานี	๑๐๘
จังหวัดศรีลังกา	๑๑๐
จังหวัดยะลา	๑๑๑

แก้คำผิด

<u>หน้า</u>	<u>บรรทัดที่</u>	<u>คำผิด</u>	<u>แก้เป็น</u>
๓	๕	คังกลาง	คังลาว
๓๘	๓	หังอีก	หัง
๕๖	๑๖	ลำชาน	ลำธาร
๕๓	๕	พระพุทธรูปลง	พระพุทธรูป
๕๔	๑๓	อุทุมพรพิเชิธ	อุทุมพรพิเชิษ
๕๐	๑๔	หลวงพ้งัว	ขุนหลวงพ้งัว
๕๐	๑๕	พ.ศ. ๒๔๙๖	พ.ศ. ๑๙๕๖
๕๒	๘	มีปรากฏ	ปรากฏ
๕๒	๑๘	องค์ที่ประชาชน	องค์ที่
๕๓	๑๒	พิพิชต์ทยา	พิพัฒน์สัทยา
๖๓	๓	กัมดินพ้ง	กันดินพ้ง
๖๕	๖	ทำควยเป็น	ทำเป็น
๓๖	๔	ปุ่นกอ	ปุ่นสอกอ
๓๘	๕	พระแกวมรกต	แกวมรกต
๘๐	๒	๓ หลัง	๓ หลัก
๘๖	๑๒	ผ่านหมู่บ้านนั้น	ผ่านเขาแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ข้างเขา พระพุทธรูบาททางทราย จนกระทั่ง เขานั้นเขาออกจากกัน
๘๘	๑๘	กรอง	กรอบ
๘๘	๓	โจกวะ	โจกวะกุล
๘๘	๔	คอ	ต่อมา
๘๘	๓	พระพุทธรูปจำลอง	พระพุทธรูบาทจำลอง

ทะเบียนโบราณวัตถุสถานทั่วราชอาณาจักร

กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุสถานตั้งแต่วันที่ ๔ มีนาคม ๒๔๗๘ รวมทั้งได้กำหนดขอบเขตที่ดินเป็นเขตโบราณสถานตามที่เห็นสมควรรวมในขณะ นี้ ๒๒ จังหวัด จำนวน ๑,๐๕๔ แห่งดังนี้

๑. จังหวัดพระนคร (ปัจจุบันเป็นกรุงเทพมหานคร)	๔๔	แห่ง
๒. จังหวัดธนบุรี (ปัจจุบันเป็นกรุงเทพมหานคร)	๒๐	แห่ง
๓. จังหวัดนนทบุรี	๓	แห่ง
๔. จังหวัดสมุทรสาคร	๓	แห่ง
๕. จังหวัดสมุทรปราการ	๒	แห่ง
๖. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๔๑	แห่ง
๗. จังหวัดลพบุรี	๔๑	แห่ง
๘. จังหวัดสระบุรี	๓๐	แห่ง
๙. จังหวัดอ่างทอง	๔	แห่ง
๑๐. จังหวัดสิงห์บุรี	๓	แห่ง
๑๑. จังหวัดชัยนาท	๑๔	แห่ง
๑๒. จังหวัดอุทัยธานี	๑	แห่ง
๑๓. จังหวัดกาญจนบุรี	๑๑	แห่ง
๑๔. จังหวัดนครปฐม	๑๒	แห่ง
๑๕. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑	แห่ง
๑๖. จังหวัดเพชรบุรี	๑๖	แห่ง
๑๗. จังหวัดราชบุรี	๔	แห่ง

๑๘. จังหวัดสุพรรณบุรี	๓๘	แห่ง
๑๙. จังหวัดสมุทรสงคราม	๓	แห่ง
๒๐. จังหวัดสุโขทัย	๑๒๖	แห่ง
๒๑. จังหวัดสุทรศักดิ์	๑๑	แห่ง
๒๒. จังหวัดพิษณุโลก	๑๕	แห่ง
๒๓. จังหวัดตาก	๘	แห่ง
๒๔. จังหวัดกำแพงเพชร	๑๓	แห่ง
๒๕. จังหวัดพิจิตร	๘	แห่ง
๒๖. จังหวัดเพชรบูรณ์	๑๑	แห่ง
๒๗. จังหวัดนครสวรรค์	๑๓	แห่ง
๒๘. จังหวัดเชียงราย	๓๑	แห่ง
๒๙. จังหวัดเชียงใหม่	๒๖	แห่ง
๓๐. จังหวัดลำพูน	๖	แห่ง
๓๑. จังหวัดลำปาง	๑๐	แห่ง
๓๒. จังหวัดแพร่	๕	แห่ง
๓๓. จังหวัดน่าน	๒๒	แห่ง
๓๔. จังหวัดจันทบุรี	๓	แห่ง
๓๕. จังหวัดฉะเชิงเทรา	๒	แห่ง
๓๖. จังหวัดชลบุรี	๓	แห่ง
๓๗. จังหวัดปราจีนบุรี	๑๓	แห่ง
๓๘. จังหวัดนครนายก	๑	แห่ง
๓๙. จังหวัดนครราชสีมา	๖๕	แห่ง

๔๐. จังหวัดชัยภูมิ	๓๒	แห่ง
๔๑. จังหวัดสุรินทร์	๒๘	แห่ง
๔๒. จังหวัดบุรีรัมย์	๒๘	แห่ง
๔๓. จังหวัดอุบลราชธานี	๒๖	แห่ง
๔๔. จังหวัดศรีสะเกษ	๑๔	แห่ง
๔๕. จังหวัดร้อยเอ็ด	๒๘	แห่ง
๔๖. จังหวัดขอนแก่น	๑๘	แห่ง
๔๗. จังหวัดอุดรธานี	๓	แห่ง
๔๘. จังหวัดหนองคาย	๑๑	แห่ง
๔๙. จังหวัดเลย	๘	แห่ง
๕๐. จังหวัดสกลนคร	๑	แห่ง
๕๑. จังหวัดนครพนม	๘	แห่ง
๕๒. จังหวัดมหาสารคาม	๑๑	แห่ง
๕๓. จังหวัดกาฬสินธุ์	๑๑	แห่ง
๕๔. จังหวัดนครศรีธรรมราช	๑๓	แห่ง
๕๕. จังหวัดชุมพร	๖	แห่ง
๕๖. จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๒๐	แห่ง
๕๗. จังหวัดพังงา	๗	แห่ง
๕๘. จังหวัดสงขลา	๒๒	แห่ง
๕๙. จังหวัดพัทลุง	๑๘	แห่ง
๖๐. จังหวัดศรีสะเกษ	๖	แห่ง

๒๑. จังหวัดปัตตานี

๒ แห่ง

๒๒. จังหวัดยะลา

๒ แห่ง

(คัดจากหนังสือทะเบียนโบราณวัตถุสถานทั่วราชอาณาจักร กรมศิลปากร จัดพิมพ์

พ.ศ. ๒๕๑๒)

พระราชบัญญัติ

โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๐๔

พระราชบัญญัติ

โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๐๔

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๔

เป็นปีที่ ๑๖ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการ
โปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณ
วัตถุ และการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำ
และยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณ
วัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวัน นับแต่วัน
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ โทษยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ โบราณวัตถุ และการ
พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๗ และ

(๒) พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๒๖

บรรดาบทกฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้ว ในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน มาตรา ๘ ในพระราชบัญญัตินี้

"โบราณสถาน" หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลป ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

"โบราณวัตถุ" หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ที่เป็นของโบราณ ไม่ว่าจะ เป็นสิ่งประติมากรรมหรือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของโบราณสถาน ซากมนุษย์หรือซากสัตว์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประติมากรรมหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ในทางศิลป ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

"ศิลปวัตถุ" หมายความว่า สิ่งที่ทำด้วยฝีมือและเป็นสิ่งที่นิยมกันว่ามีคุณค่าในทางศิลป

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

"อธิบดี" หมายความว่า อธิบดีกรมศิลปากร

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ การออกหนังสืออนุญาตและการออกใบอนุญาตซึ่งอธิบดีต้อง

กระทำตามพระราชบัญญัตินี้ อธิบดีจะมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ใดเป็นผู้กระทำ

แทนสำหรับท้องถิ่นก็ได้ การมอบหมายให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เมื่อใดมีประกาศมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ใดกระทำการ
แทนอธิบดีตามความในวรรคก่อนแล้ว คำขอรับหนังสืออนุญาตและใบอนุญาตให้ยื่นต่อ
ผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่นั้น และให้ถือว่าคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตออกหนังสือ
หรือใบอนุญาตที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ส่งตามมาตรานี้ เป็นคำสั่งของอธิบดี

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราช
บัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติ
ตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

โบราณสถาน

มาตรา ๗ เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานให้
เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียน
โบราณสถานใด ๆ ตามที่อธิบดีเห็นสมควรได้ และให้มีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่
เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน โดยให้ถือว่าเป็นโบราณสถานควบคู่ไปประกาศ
ดังกล่าวนี้ อธิบดีจะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็ได้กระทำได้โดยประกาศในราชกิจ
จานุเบกษา

การขึ้นทะเบียนโบราณสถานตามความในวรรคก่อน ถ้าโบราณสถานนั้น
เจ้าของหรือมีผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้อธิบดีแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของ
หรือผู้ครอบครองทราบ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่พอใจ ก็ให้มีสิทธิร้องต่อศาล
ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่อธิบดีแจ้งให้ทราบ ขอให้ศาลมีคำสั่งให้อธิบดีระงับ

การขึ้นทะเบียนและหรือการกำหนดเขตที่ดินให้เป็นโบราณสถานแล้วแต่กรณีได้ ถ้า
เจ้าของหรือผู้ครอบครองมิไ้ร้องขอต่อศาลหรือศาลมีคำสั่งคดีถึงที่สุดให้ยกคำร้องขอ
ของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ให้อธิบดีดำเนินการขึ้นทะเบียนได้

มาตรา ๗ ทวิ (๑) ห้ามมิให้ผู้ใดปลูกสร้างอาคารตามกฎหมายว่าด้วยการ
ควบคุมการก่อสร้างอาคาร ภายในเขตของโบราณสถาน ซึ่งอธิบดีได้ประกาศขึ้น
ทะเบียน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี

ในกรณีที่มีการปลูกสร้างอาคารโดยมิได้รับอนุญาต ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งระงับ
การก่อสร้างและให้รื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารนั้นภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่
วันได้รับคำสั่ง

ผู้ใดขัดขืนไม่ระงับการก่อสร้างหรือรื้อถอนอาคารหรือส่วนแห่งอาคารตาม
คำสั่งอธิบดี มีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานและให้อธิบดีดำเนินการรื้อถอนอาคาร
หรือส่วนแห่งอาคารนั้นได้โดยเจ้าของผู้ครอบครองหรือผู้ปลูกสร้างไม่มีสิทธิเรียกร้อง
ค่าเสียหายหรือค่าเบ็ดเตล็ดแก่ผู้รื้อถอนไม่ว่าด้วยประการใดทั้งสิ้น

(๑) มาตรา ๗ ทวิ เพิ่มเติมโดยขอ • แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๔ ลงวันที่
๑๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก.เล่ม ๔๘ ตอนที่ ๑๔๐ ฉบับพิเศษหน้า ๒๔)

สัมภาระที่รื้อถอน ถ้าเจ้าของไม่ขนย้ายออกไปจากเขตโบราณสถานภายใน
กำหนดสิบห้าวันนับแต่วันรื้อถอนเสร็จ ให้อธิบดีจัดการขายทอดตลาดสัมภาระนั้น เงิน
ที่ได้จากการขายเมื่อหักค่าใช้จ่ายในการรื้อถอนและการขายแล้วเหลือเท่าไรให้คืนให้
เจ้าของสัมภาระนั้น

มาตรา ๕ บรรดาโบราณสถานซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรได้จัดทำบัญชีและประ-
ภาศในราชกิจจานุเบกษาตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และ
การพิทักษ์รักษาแห่งชาติแล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นโบราณสถาน
ที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

มาตรา ๘ โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว และเป็นโบราณสถานที่มี
เจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ชำรุด หักพัง หรือเสียหาย ไม่ว่าด้วย
ประการใด ๆ ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานนั้น แจ้งการชำรุด หักพัง
หรือเสียหายเป็นหนังสือไปยังอธิบดีภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่เกิดชำรุด หักพัง หรือ
เสียหายนั้น

มาตรา ๑๐ ห้ามมิให้ผู้ใดซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลงโบราณสถาน หรือ
ชุกคนสิ่งใด ๆ ภายในบริเวณโบราณสถาน เว้นแต่จะกระทำตามคำสั่งของอธิบดีหรือ
ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และถ้าหนังสืออนุญาตนั้นกำหนดเงื่อนไขไว้ประการ
ใด ก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย

มาตรา ๑๐ ทวิ (๑) พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในโบราณสถาน
เพื่อตรวจดูว่าได้มีการซ่อมแซม แก้ไข เปลี่ยนแปลงโบราณสถาน หรือมีการชุกคนสิ่ง

(๑) มาตรา ๑๐ ทวิ เพิ่มเติมโดยข้อ ๒ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๘
ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก. เล่ม ๔๔ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษ หน้า ๒๔)

ใด ๆ หรือปลูกสร้างอาคารภายในบริเวณโบราณสถานหรือไม่ ในกรณีให้พนักงาน
เจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดวัตถุที่มีเหตุอันสมควรสงสัยว่าจะเป็นวัตถุที่ได้มาจากการ
ขุดค้นในบริเวณโบราณสถานใด

การตรวจ ยึด หรืออายัดตามความในวรรคหนึ่ง ให้กระทำได้ระหว่าง
พระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก และเมื่อดำเนินการตรวจ ยึด หรืออายัดแล้ว ใน
เขตนครหลวงกรุงเทพมหานคร ให้รายงานต่ออธิบดี ในเขตจังหวัดอื่นให้รายงานต่อผู้ว่า
ราชการจังหวัดและ อธิบดีเพื่อทราบ

มาตรา ๑๐ โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วนั้น แม้ว่าจะเป็นโบราณสถาน
ที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งให้พนักงาน
เจ้าหน้าที่หรือบุคคลใด ๆ ทำการซ่อมแซมหรือกระทำด้วยประการใด ๆ อันเป็นการ
บูรณะหรือรักษาไว้ในคงสภาพเดิมได้ แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง
ทราบก่อน

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่มีการโอนโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้โอนจะ
ต้องแจ้งการโอนเป็นหนังสือโดยระบุชื่อและที่อยู่ของผู้รับโอน และวันเดือนปีที่โอนไปยัง
อธิบดีภายในสามสิบวันนับแต่วันโอน

ผู้ได้รับกรรมสิทธิ์โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว โดยทางมรดกหรือโดย
พินัยกรรมของเจ้าการ ได้รับกรรมสิทธิ์ไปยังอธิบดีภายในหกสิบวันนับแต่วันได้รับกรรม-
สิทธิ์ ในกรณีที่มิได้ได้รับกรรมสิทธิ์โบราณสถานเดียวกันหลายคน เมื่อได้มีการมอบหมาย
ให้ผู้มีกรรมสิทธิ์รวมคนใดคนหนึ่งเป็นผู้แจ้งการ รับกรรมสิทธิ์และผู้ได้รับมอบหมายได้
ปฏิบัติการแจ้งนั้นภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ให้อธิบดีผู้มีกรรมสิทธิ์รวมทุกคนได้
ปฏิบัติการแจ้งนั้นแล้วด้วย

มาตรา ๑๓ โบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วนั้น เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควร
เพื่อประโยชน์ในการรักษาสภาพของโบราณสถานหรือความสะอาดเรียบร้อย ในมี
อำนาจกำหนดโดยกฎกระทรวงให้ผู้เข้าชมปฏิบัติการบางประการในระหว่างเข้าชมได้
และเฉพาะโบราณสถานที่มีชื่อเป็นโบราณสถานที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วย
กฎหมายจะกำหนดให้ผู้เข้าชมเสียค่าธรรมเนียมเข้าชมด้วยก็ได้ แต่มิให้เรียกเก็บเกิน
ครั้งละสามสิบบาท

การกำหนดตามความในวรรคก่อน จะกำหนดสำหรับโบราณสถานทุกแห่ง
หรือแต่บางแห่ง และจะกำหนดเป็นอย่างเดียวกันหรือแตกต่างกันก็ได้

หมวด ๒

โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ

มาตรา ๑๔ เมื่ออธิบดีเห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดซึ่งมิได้อยู่ในความ
ครอบครองของกรมศิลปากร มีคุณค่าในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดีเป็นพิเศษ
อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นได้

มาตรา ๑๕ โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วนั้น ห้ามมิให้ผู้ใด

ซ่อมแซม แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลง วนแต่ละจะ ได้รับอนุญาต เป็นหนังสือจากอธิบดี และถ้า หนังสืออนุญาตนั้นกำหนดเงื่อนไขประการใดก็คงปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย

มาตรา ๑๖ ในกรณีที่โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ชำรุดหักพัง เสียหายหรือสูญหาย ให้ผู้ครอบครองโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นแจ้งการชำรุดหักพัง เสียหายหรือสูญหายเป็นหนังสือไปยังอธิบดีภายในสามสิบวันนับแต่วันชำรุด หักพัง เสียหายหรือสูญหายนั้น

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่มีการโอนโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วผู้โอนจะต้องแจ้งการโอนเป็นหนังสือโดยระบุชื่อและที่อยู่ของผู้รับโอน และวันเดือนปีที่โอนไปยังอธิบดีภายในสามสิบวันนับแต่วันโอน

ผู้ได้รับกรรมสิทธิ์โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วโดยทางมรดกหรือโดยพินัยกรรมต้องแจ้งการได้รับกรรมสิทธิ์ไปยังอธิบดีภายในหกสิบวันนับแต่วันได้รับกรรมสิทธิ์ ในกรณีที่มิได้ผู้ได้รับกรรมสิทธิ์โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุเดียวกันหลายคน เมื่อได้มีการมอบหมายให้ผู้มีกรรมสิทธิ์รวมคนใดคนหนึ่งเป็นผู้แจ้งการรับกรรมสิทธิ์ และผู้ได้รับมอบหมายได้ปฏิบัติการแจ้งนั้นภายในกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่าผู้มีกรรมสิทธิ์รวมทุกคนได้ปฏิบัติการแจ้งนั้นแล้วด้วย

มาตรา ๑๘ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุซึ่งเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินและอยู่ในความดูแลรักษาของกรมศิลปากรจะโอนกันมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจแห่งบทกฎหมาย แต่ถ้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุใดมีเหมือนกันอยู่มากเกินต้องการ อธิบดีโดยอนุมัติรัฐมนตรีจะโอนโดยวิธีขายหรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์แห่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหรือให้เป็นรางวัลหรือเป็นค่าแรงงานแก่บุคคลใด

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือแสวง
โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลชนโดยเรียกเก็บค่าชมเป็นปกติชื้อระ เว้นแต่จะได้รับ
ใบอนุญาตจากอธิบดี

การขออนุญาตและการอนุญาตตามความในวรรคก่อน ให้ทำตามแบบที่
อธิบดีกำหนด

ในกรณีที่อธิบดีมีคำสั่งไม่อนุญาตตามคำขอซึ่งขอรับใบอนุญาตตามความใน
วรรคแรก ผู้ขอมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีต่อรัฐมนตรีได้ภายในสามสิบวันนับแต่วัน
ทราบคำสั่ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา ๑๕ ทวิ (๑) ผู้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ
หรือแสวงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลชนตามมาตรา ๑๔ ต้องเสียค่าธรรมเนียม
ที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งไม่เกินรายละหนึ่งพันบาท ใบอนุญาตหมดอายุในวันที่ ๓๑
ธันวาคมของทุกปี

(๑) มาตรา ๑๕ ทวิ เพิ่มเติมโดยข้อ ๓ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๔
วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก.เล่ม ๔๔ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษหน้า ๒๔)

มาตรา ๒๐ ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุหรือ
แสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลชมตามมาตรา ๑๘ ต้องแสดงใบอนุญาตนั้นไว้ ณ
ที่ที่เห็นได้ง่ายในสถานการค้าหรือสถานการแสดงผลของบุคคล และต้องห้ามผู้ตีแสก
รายการโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่อยู่ในความครอบครองของตนตามแบบที่อธิบดีกำหนด
ให้ถูกต้องตรงตามความจริง และรักษามัญชีนั้นไว้ในสถานการค้าหรือสถานการแสดงผล
โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้น

มาตรา ๒๑ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในสถานการค้าหรือสถาน
การแสดงผลโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุของผู้ได้รับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๘ เพื่อตรวจดูว่า
ผู้รับใบอนุญาตได้ปฏิบัติตามกฎของกรมพระราชบัญญัตินี้หรือไม่ หรือเพื่อตรวจดูว่าไม่มี
โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่มีผู้ใดมาโดยมิชอบด้วยกฎหมายอยู่ในความครอบครองของผู้ใ้
รับใบอนุญาตหรือไม่ ในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจยึดหรืออายัดโบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นวัตถุที่บุคคลใดมาโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ทั่ว

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ใดส่งหรือนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุไม่ว่า
โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นจะเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วหรือไม่
ออกนอกราชอาณาจักร เว้นแต่จะใคร้รับใบอนุญาตจากอธิบดี คำขอรับอนุญาตและใบ
อนุญาตให้เป็นไปตามแบบที่อธิบดีกำหนด

ความในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับแก่การนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุผ่าน
ราชอาณาจักร

ผู้รับใบอนุญาตให้ส่ง หรือนำโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุออกนอก
ราชอาณาจักรต้องเสียค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งต้องไม่เกินอัตราที่
กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๓ บุคคลใดประสงค์จะส่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุออกนอก
ราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตต่ออธิบดี ในกรณีที่อธิบดีมีคำสั่ง
ไม่อนุญาต ผู้ซึ่งมีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งของอธิบดีคือรัฐมนตรีภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่
วันทราบคำสั่งคำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

ในกรณีที่อธิบดีเห็นสมควรหรือรัฐมนตรีวินิจฉัยให้ออกใบอนุญาตให้ยื่นคำ
ขอส่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว และเมื่อผู้นั้นคำ
ขอได้ยื่นยอมปฏิบัติตามเงื่อนไข วิธีการและข้อกำหนดว่าด้วยการวางเงินประกันและ
หรือการชำระค่าปรับตามที่กำหนดในกฎกระทรวงเกี่ยวแก่การส่งโบราณวัตถุและศิลป
วัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวแล้ว ก็ให้อธิบดีออกใบอนุญาตให้ผู้นั้นเรี
งราวส่งหรือนำวัตถุออกนอกราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวได้

มาตรา ๒๔ (*) โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อนหรือฝังหรือห่อหุ้มอยู่
ที่ใด ๆ โดยพฤติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของไม่ว่าที่ซึ่งซ่อนหรือฝังหรือ
ห่อหุ้มไว้จะอยู่ในกรรมสิทธิ์หรือความครอบครองของบุคคลใดหรือไม่ ให้ตกเป็นทรัพย์สิน
ของแผ่นดิน ผู้เก็บได้ต้องส่งมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือ
ตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีสิทธิจะได้รับรางวัลไม่เกิน
หนึ่งในสามแห่งค่าของทรัพย์สินนั้น

(*) มาตรา ๒๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ ๔ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๑๔
ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก. เล่ม ๒๕ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษ หน้า ๒๑)

ให้อธิบดีตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคน เป็นผู้พิจารณา
กำหนดค่าของทรัพย์สินและเงินรางวัลตามวรรคหนึ่ง ผู้เก็บได้มีสิทธิอุทธรณ์การกำหนด
ของคณะกรรมการต่ออธิบดีภายในสิบห้าวันนับแต่วันทราบการกำหนด ค่าวินิจฉัยของ
อธิบดีให้ถือเป็นที่สุด

หมวด ๓

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ

มาตรา ๒๕ ให้มีพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเป็นที่เก็บรักษาโบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจะจัดตั้งขึ้น ณ ที่ใด หรือจะให้สถานที่ใดเป็นพิพิธ-
ภัณฑ์สถานแห่งชาติ ตลอดถึงการรอนสภาพพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ให้รัฐมนตรีประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา

ให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่มีอยู่แล้วในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็น
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติตามพระราชมัญญัตินี้

มาตรา ๒๖ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุซึ่งเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน และ
อยู่ในความดูแลรักษาของกรมศิลปากรนั้นจะเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่อื่นใดนอกจากพิพิธ-
ภัณฑ์สถานแห่งชาติมิได้ แต่ในกรณีที่ไม่อาจหรือไม่สมควรจะนำมาเก็บรักษา ณ พิพิธ-
ภัณฑ์สถานแห่งชาติ และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีแล้วจะเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่อื่นใด

ความในวรรคก่อนมิให้ใช้บังคับแก่กรณีที่รัฐมนตรีอนุญาตให้โบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุไปตั้งแสดง ณ ที่ใด ๆ เป็นการชั่วคราว หรือในกรณีที่อธิบดีมีคำสั่งให้นำโบราณ-
วัตถุหรือศิลปวัตถุออกจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเพื่อประโยชน์ในการซ่อมแซมหรือบูรณะ

ในกรณีที่โบราณวัตถุและศิลปวัตถุใดมีเหมือนกันหลายชิ้นลึบตี จะอนุญาตให้
กระทรวง ทบวง กรมใดเป็นผู้เก็บรักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุนั้นข้างต้นเป็นการชั่วคราว
ก็ได้

มาตรา ๒๓ รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดใหญ่ เสาชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
ปฏิบัติการบางประการ เพื่อประโยชน์ความเรียบร้อยหรือเพื่อประโยชน์แก่การรักษา
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในระหว่าง เสาชมใดก็ตามที่เห็นสมควร และจะกำหนดให้ผู้ซึ่ง
เสียค่าธรรมเนียมการเข้าชมด้วยก็ได้ แต่มิให้เกินครั้งละสามสิบบาท

การกำหนดตามความในวรรคก่อน ให้กำหนดโดยกฎกระทรวง

หมวด ๔

กองทุนโบราณคดี

มาตรา ๒๔ ให้จัดให้มีกองทุนขึ้น เรียกว่า "กองทุนโบราณคดี" เพื่อใช้
จ่ายในกิจการอันเป็นประโยชน์แก่โบราณสถานหรือการพิพิธภัณฑ์

มาตรา ๒๕ กองทุนโบราณคดีประกอบด้วย

- (๑) เงินที่ได้มาตามบทแห่งพระราชบัญญัตินี้
- (๒) เงินผลประโยชน์อันเกิดจากโบราณสถาน
- (๓) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้ทูลให้
- (๔) เงินทุนกองกลางและเงินทุนความกฏหมายว่าด้วยโบราณสถาน

ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุและการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ซึ่งกรมศิลปากรมีอยู่แล้วในวันที่พระ
บัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๓๐ การเก็บรักษาและการจ่ายเงินกองทุนโบราณคดี ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

หมวด ๕

บทกำหนดโทษ

มาตรา ๓๑ (๑) ผู้ใดเก็บได้ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ซ่อนหรือฝังไว้ หรือหอกตั้งอยู่ ณ ที่ใด ๆ โดยพฤติการณ์ซึ่งไม่มีผู้ใดสามารถอ้างว่าเป็นเจ้าของได้ และเบียดบังเอาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นเป็นของคนหรือของผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๒ (๒) ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย หรือบุกรุก หรือทำให้เสื่อมค่า หรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณสถาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) มาตรา ๓๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ ๕ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก. เล่ม ๔๘ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษ หน้า ๒๔)

(๒) มาตรา ๓๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ ๖ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๔ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก. เล่ม ๔๘ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษ หน้า ๒๔)

ถ้าโบราณสถานนั้นได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงหกปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๓๓ (๑) ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้เสื่อมค่าหรือทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงหกปีและปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๓๔ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๖ มาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๒๐ หรือฝ่าฝืนกฎกระทรวงออกตามาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๒๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๕ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐ หรือฝ่าฝืนเงื่อนไขที่อธิบดีกำหนดไว้ในใบอนุญาตตามมาตรา ๑๐ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(๑) มาตรา ๓๓ แก้ไขเพิ่มเติมโดยข้อ ๙ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๕ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (ปก.เล่ม ๔๕ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษหน้า ๒๘)

มาตรา ๓๖ (๑) ผู้ไต่ฝ่าเป็นมาตรา ๑๕ (หรือฝ่าเป็นเงื่อนไซที่อชิบคิก้า-
หนคไว้ในใบอนุชฎาคตามมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกปี หรือปรับไม่เกิน
หนึ่งหมื่นสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๗ ผู้ไต่ฝ่าเป็นมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุก
ไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๘ (๒) ผู้ไต่ส่งหรือนำใบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ไม่ไต่ขึ้นทะ-
เบียนออกนอกราชอาณาจักรอันเป็นการฝ่าเป็นมาตรา ๒๒ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่
หกเดือนถึงหกปี และปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

มาตรา ๓๙ (๓) ผู้ไต่ส่งหรือนำใบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ไต่ขึ้นทะเบียน
แล้วออกนอกราชอาณาจักรอันเป็นการฝ่าเป็นมาตรา ๒๒ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่ง
ปีถึงสิบปี และปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

(๑) มาตรา ๓๖ แก้ไขเพิ่มเติมโดยขอ ๘ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๘ ลง
วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก.เลม ๘๕ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษหน้า ๒๔)

(๒) มาตรา ๓๘ แก้ไขเพิ่มเติมโดยขอ ๘ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๘ ลง
วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก.เลม ๘๕ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษหน้า ๒๔)

(๓) มาตรา ๓๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยขอ ๑๐ แห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๐๘
ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ (รก.เลม ๘๕ ตอนที่ ๑๕๐ ฉบับพิเศษหน้า ๒๔)

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๔๐ ให้ผู้ทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือแสดงโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุให้บุคคลชมโดยเรียกเก็บค่าชมเป็นปกติชुरะอยู่แต่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ ใช่มังคัม ยื่นคำขอรับใบอนุญาตจากอธิบดีให้ทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ หรือแสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลชมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ ใช่มังคัม

ความในมาตรา ๑๘ และมาตรา ๒๐ มิให้ใช่มังคัมแก่ผู้ทำการค้าโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุ หรือแสดงโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุให้บุคคลชมโดยเรียกเก็บค่าชมเป็น ปกติชुरะซึ่งได้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตโดยถูกต้องตามความในวรรคก่อน ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ พระราชบัญญัตินี้ ใช่มังคัมจนถึงวันที่ได้รับใบอนุญาต

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ส. ชนervaชค

นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

ส่งหรือนำโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักร

๑. โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ซึ่งกรมศิลปากร เห็นว่ามีอายุตั้งแต่สมัย
อยุธยาขึ้นไป ขึ้นละไม่เกินสองร้อยบาท
๒. โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ ซึ่งกรมศิลปากร เห็นว่ามีอายุต่ำกว่าสมัย
อยุธยา ขึ้นละไม่เกินหนึ่งร้อยบาท

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากกฎหมายว่า
ด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
นี้ นอกจากมีบทกำหนดโทษผู้กระทำความผิดต่ำกว่าที่ควรอยู่มาก เป็นเหตุให้มีการลัก
ลอบนำโบราณวัตถุและศิลปวัตถุออกนอกประเทศซึ่งเป็นภัยต่อการสงวนวัตถุ เช่นว่านั้น
แล้ว ยังมีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมแก่การปฏิบัติจัดการ เกี่ยวแก่การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ
และการโบราณคดีให้เป็นไปด้วยดีอีกหลายประการ จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย
ที่เกี่ยวข้องการนี้เสียใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

(คัดจากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๘ ตอนที่ ๖๖ หน้า ๕๕๐ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๐๔)

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๑๘๔

โดยที่คณะปฏิวัติซึ่งประกอบด้วย คณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่า การที่คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิวัติให้ดำรงตำแหน่งในตำแหน่งต่างๆ นั้น เป็นการขัดแย้งกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นการขัดแย้งกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๒ และหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๑ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า สมาชิกสภาปฏิวัติต้องเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งในตำแหน่งต่างๆ นั้นเป็นการขัดแย้งกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นการขัดแย้งกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๒ และหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๑

ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๘๔

เรื่อง แต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิวัติให้ดำรงตำแหน่งในตำแหน่งต่างๆ นั้น เป็นการขัดแย้งกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นการขัดแย้งกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๒ และหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๑

๑. คณะรัฐมนตรีซึ่งประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีและสมาชิกสภาปฏิวัติได้พิจารณาเห็นว่า การที่คณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งสมาชิกสภาปฏิวัติให้ดำรงตำแหน่งในตำแหน่งต่างๆ นั้น เป็นการขัดแย้งกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นการขัดแย้งกับหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๒ และหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๐๑

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ ๑๔๕

โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า ในขณะนี้ประชาชนได้นิยมเข้าไปชุกค้น โบราณวัตถุและศิลปวัตถุตามบริเวณต่าง ๆ ในท้องที่จังหวัดอุตรธานี จังหวัดสกลนคร และกำลังดุกดามไปยังจังหวัดอื่น และเนื่องจากมีใครชุกค้นตามหลักวิชาการชุกค้นโบราณวัตถุ จึงเป็นการทำลายหลักฐานทางประวัติศาสตร์อันสำคัญเกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษยชาติให้สูญหายไป เพราะวัตถุที่ค้นพบนั้นเป็นของโบราณเก่าแก่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งโดยอายุลักษณะแห่งการประดิษฐ์ และหลักฐานที่เกี่ยวกับวัตถุเหล่านั้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์เกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษยชาติ คณะปฏิวัติเห็นสมควรริบค่าเงินการป้องกันการชุกค้นทำลายโดยไม่ชอบ เนื่องจากโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่ชุกค้นพบนั้น ได้ถูกนำไปจำหน่ายจ่ายโอนไปยังบุคคลต่าง ๆ ซึ่งบางชิ้นสมควรเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติยิ่งกว่าของเอกชน และโดยที่การชุกค้นและการจำหน่ายจ่ายโอนซึ่งประชาชนในท้องที่ดังกล่าวได้กระทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเป็นการผิดกฎหมาย สมควรกำหนดมาตรการให้ผู้ครอบครองโบราณวัตถุและศิลปวัตถุปฏิบัติ เพื่อมิให้การกระทำนั้นเป็นความผิดกฎหมายอีกต่อไป หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ห้ามมิให้ผู้ใดชุกค้นหาโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุตามความหมายของพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ภายในบริเวณท้องที่ตามบัญชีท้ายประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ หรือภายในบริเวณท้องที่ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ จะประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา ทั้ง

นี้ เว้นแต่จะ ได้รับอนุญาต เป็นหนังสือจากอธิบดีกรมศิลปากร หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากร
มอบหมาย

ผู้ใดฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ
ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๒ ห้ามมิให้ผู้ใดจำหน่ายจ่ายโอนหรือเคลื่อนย้ายโบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุที่ได้มาจากการขุดค้นภายในบริเวณท้องที่ตามความในข้อ ๑ ออกไปจาก
สถานที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาต เป็นหนังสือจากอธิบดี
กรมศิลปากร หรือผู้ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากรมอบหมาย

เมื่ออธิบดีกรมศิลปากรอนุญาตให้จำหน่ายจ่ายโอนโบราณวัตถุหรือศิลป-
วัตถุใดแล้ว ให้โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นพ้นจากการควบคุมตามประกาศของคณะ-
ปฏิวัติฉบับนี้

ผู้ใดฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ
ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๓ ให้ผู้มีอยู่ในครอบครองในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ประ-
กาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ได้มาจากการขุดค้นภายในบริเวณ
ท้องที่ตามความในข้อ ๑ แจ่งปริมาณ รูปพรรณ และสถานที่เก็บโบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุนั้นต่ออธิบดีกรมศิลปากร สำหรับสถานที่เก็บในนครหลวงกรุงเทพธนบุรีหรือ
ก่อนายอำเภอท้องที่ สำหรับสถานที่เก็บในจังหวัดอื่น ภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่
วันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ไซ้บังคับ

ผู้ใดแจ้งปริมาณ รูปพรรณ และสถานที่เก็บโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุตาม
ความในวรรคหนึ่ง ให้ได้รับยกเว้นโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติโบราณสถาน

โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๓๑ และ
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๕ และมาตรา ๓๕๗ สำหรับความผิดที่ได้เกิดขึ้น
แล้วเกี่ยวกับโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้น

ให้อธิบดีกรมศิลปากรหรือผู้ที่อธิบดีกรมศิลปากรมอบหมายมีอำนาจเข้าไป
ในสถานที่เก็บตามที่ผู้แจ้งได้แจ้งไว้ตามความในวรรคหนึ่ง เพื่อตรวจดูโบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุที่แจ้งปริมาณและรูปพรรณไว้ได้ ตั้งแต่เวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก

ผู้ใดฝ่าฝืนความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ
ปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดชักชวนมิให้อธิบดีกรมศิลปากรหรือผู้ที่อธิบดีกรมศิลปากรมอบหมาย
เข้าปฏิบัติการตามความในวรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือ
ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๕ เมื่ออธิบดีกรมศิลปากรเห็นว่าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุใดตาม
ความในข้อ ๓ มีคุณค่าในทางศิลป ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี สมควรเก็บรักษาไว้
เป็นสมบัติของชาติ ให้มีอำนาจสั่งเป็นหนังสือให้ผู้ครอบครองส่งมอบโบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุนั้นต่ออธิบดีกรมศิลปากร ณ สถานที่และภายในเวลาที่กำหนดในกรณีนี้มีโทษ
ความในมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธ-
ภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาใช้บังคับ ทั้งนี้รวมทั้งกรณีที่มีผู้เก็บโบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุที่ไต่มาจากการขุดค้นภายในบริเวณท้องที่ตามความในข้อ ๑ ได้ และส่งมอบ
โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
ตามความในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่ง
ชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ด้วย

๒๒

ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ส่งมอบโบราณวัตถุตามคำสั่งของอธิบดีกรมศิลปากรตามความ
ในวรรคหนึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือ
ทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๕ ให้อธิบดีกรมศิลปากรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีกรมศิลปากร
มอบหมาย มีอำนาจเข้าตรวจคนสถานที่อันมีเหตุควรสงสัยว่าจะมีโบราณวัตถุหรือ
ศิลปวัตถุซึ่งมีค่าแจ้งปริมาณ รูปพรรณ และสถานที่เก็บตามความในข้อ ๓ หรือมีค่า
ส่งมอบตามคำสั่งอธิบดีกรมศิลปากรตามความในข้อ ๔ วรรคหนึ่ง อยู่ และมีอำนาจ
ยึดหรืออายัดโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุนั้น

ผู้ใดชักชวนมิให้อธิบดีกรมศิลปากรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งอธิบดีกรม-
ศิลปากรมอบหมายปฏิบัติการตามความในวรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน
หนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ข้อ ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามประกาศ
ของคณะปฏิวัติฉบับนี้

ข้อ ๗ ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

จอมพล ถ. กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

(คัดจากราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๔ ตอนที่ ๑๑๕ ฉบับพิเศษ หน้า ๙ ลงวันที่ ๒๗
กรกฎาคม ๒๕๑๕)

หมายเหตุ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๑๒ มาตรา ๓ ให้เพิ่มความขึ้นเป็นมาตรา ๓๓๕ ทวิ ดังต่อไปนี้

"มาตรา ๓๓๕ ทวิ ผู้ใดลักทรัพย์ที่เป็นพระพุทธรูปหรือวัตถุในทางศาสนา ถูกลักทรัพย์นั้นเป็นที่สักการะบูชาของประชาชน หรือเก็บรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติ หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพระพุทธรูปหรือวัตถุดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าความผิดตามวรรคหนึ่งได้กระทำในวัด สำนักสงฆ์ สถานอันเป็นที่เคารพในทางศาสนา โบราณสถานอันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน สถานที่ราชการ หรือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หกพันบาทถึงสามหมื่นบาท"

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๑ ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๔ ข้อ ๑๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๓๓๖ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

"มาตรา ๓๓๖ ทวิ ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา ๓๓๕ มาตรา ๓๓๕ มาตรา ๓๓๕ ทวิ หรือมาตรา ๓๓๖ โดยแต่งเครื่องแบบทหารหรือตำรวจหรือแต่งกายให้เข้าใจว่าเป็นทหารหรือตำรวจ หรือโดยมีหรือใช้อาวุธปืนหรือวัตถุระเบิดหรือโดยใส่ยานพาหนะเพื่อสะกดแก่การกระทำความผิด หรือการพาทรัพย์นั้นไปหรือเพื่อการจับกุม ต้องระวางโทษหนักกว่าที่มีบัญญัติไว้ในมาตรานั้น ๆ ดังหนึ่ง"

ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ ๑๑ ลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๔ ข้อ ๑๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๓๓๕ ทวิ และมาตรา ๓๔๐ ทวิ แห่งประมวลกฎหมายอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๓๓๕ ทวิ ถ้าการชิงทรัพย์ได้กระทำต่อทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๕

หวิ วรรคแรกด้วยผู้กระทำของระวางโทษจำคุกตั้งแต่เจ็ดปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่
หนึ่งหมื่นสี่พันบาทถึงสามหมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์นั้นเป็นการกระทำในสถานที่ซึ่งมีผู้อยู่ในมาตรา ๓๓๕

หวิ วรรคสองด้วย ผู้กระทำของระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่
สองหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่
กายหรือจิตใจ ผู้กระทำของระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่
สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตราย
สาหัส ผู้กระทำของระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ถ้าการชิงทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความ
ตาย ผู้กระทำของระวางโทษประหารชีวิต"

"มาตรา ๓๔๐ หวิ ถ้าการปล้นทรัพย์ใดกระทำต่อทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๕
หวิ วรรคแรก ผู้กระทำของระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สองหมื่น
บาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการปล้นทรัพย์นั้นเป็นการกระทำในสถานที่ซึ่งมีผู้อยู่ในมาตรา ๓๓๕
หวิ วรรคสองด้วยผู้กระทำของระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่
สามหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสอง ผู้กระทำแม่แต่คนหนึ่งคนใด
มีอาวุธติดตัวไปด้วยผู้กระทำของระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่
สิบปี

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตราย
สาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองได้กระทำโดยแสดงความ
หาญจนเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ไซ้เป็นยิง ไซ้วัตถุระเบิดหรือ
กระทำทรมาณ ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต

ถ้าการปล้นทรัพย์ตามวรรคแรกหรือวรรคสองเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความ
ตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษประหารชีวิต"

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
๒๕๐๒ มาตรา ๒ ให้เพิ่มความจำเป็นวรรคสามของมาตรา ๓๕๗ ดังต่อไปนี้

"ถ้าการกระทำความผิดฐานรับขงโจรนั้น ได้กระทำต่อทรัพย์อันได้มา
โดยการลักทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๕ ทวิ การชิงทรัพย์ตามมาตรา ๓๓๘ ทวิ หรือการ
ปล้นทรัพย์ตามมาตรา ๓๔๐ ทวิ ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบห้าปี และ
ปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสามหมื่นบาท"

โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญ ที่วราชอาณาจักร

โบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญ หั้วราชอาณาจักร

จังหวัดพระนคร

1. วัดพระเชตุพน ๗

คำบสนทนาเถียน (ปัจจุบัน ถ. พระบรมมหาราชวัง) อำเภอพระนคร
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 65 วันที่ 22 พ.ย. 2492

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เดิมชื่อ "วัดโพธาราม" เป็นวัด
ที่ได้สร้างก่อนการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อสร้างกรุงเพทพระมหานครแล้วพระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ประชุมบรมราชกิจวิวงศ์ ไททรงสถาปนาวัดโพธารามขึ้นใหม่
เพื่อให้เป็นที่พระสงฆ์ศึกษาพระธรรมวินัย รัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัว ไททรงปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมและโปรดให้จารึกคำรายนามหลวงลงในแผ่นดินซ้อน นำ
มาไว้ตามศาลารายบริเวณเขตพุทธาวาส เพื่อราษฎรจะได้ทรงจำไปเล่าเรียนและรักษาตัว
ต่อไป เมื่อครั้งรัชกาลที่ 1 พระองค์ยังไททรงยังมีพระพุทธรูปองค์หนึ่งจากวัดคุหาสวรรค์
ธนบุรี มาประดิษฐานไว้เป็นพระประธานในพระอุโบสถ ซึ่งมีพระนามว่า "พระพุท
ทธรูปนิมิต" หนักถกกว้าง 5 ศอก 1 คืบ 4 นิ้ว สูง 8 ศอก 1 คืบ พระพุทธรูปที่สำคัญ
อีกองค์หนึ่ง คือ พระพุทธรูปไสยาสน์ ก่ออิฐถือปูน ลงรักปิดทองทั้งองค์ เป็นฝีมือช่างใน
รัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ยาว 49 เมตร สูง 12 เมตร ประดิษฐานไว้ในวิหาร

2. วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

คำบสนทนาพระบรมมหาราชวัง อำเภอพระนคร ประกาศในราชกิจจานุ
เบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เริ่มชื่อ วัดสลัก กรมพระราชวังบวร-
มหาสุรสิงหนาททรงสถาปนาขึ้นใหม่ พระราชทานนามว่าวัดกัมพิทานาราม แล้วเปลี่ยนเป็น
วัดศรีสรรเพชญ์ เมื่อกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทสวรรคตแล้ว พระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงพระราชทานนามใหม่ว่า วัดมหาธาตุ ถึงรัชกาลที่ 3 พระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์ และสร้างกุฏิเป็นคอก รัชกาลที่ 4 พระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์ เช่นกัน

ภายในพระมณฑปมีพระเจดีย์ทองศรีรัตนมหาธาตุ บรรจุพระบรม-
สารีริกธาตุ พระประธานในพระอุโบสถ ทรงพระนามว่า "พระศรีสรรเพชญ์" วัดนี้เคย
เป็นที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราชหลายพระองค์ ปัจจุบันเป็นที่ตั้ง "มหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย" คุ้ม และต่อมาในรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงปฏิสังขรณ์คุ้มเงินของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ แล้วทรง
พระราชทานสร้อยพระนามเพิ่มเติมว่า "ยุวราชรังสฤษฎิ์" จึงมีชื่อเต็มว่า "วัดพระมหาธาตุ-
ยุวราชรังสฤษฎิ์"

3. พระราชวังบวรสถานมงคล

คำบสรพระบรมมหาราชวัง อำเภอพระนคร ประกาศในราชกิจจานุ-
เบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

พระราชวังบวรสถานมงคล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "วังหน้า"
เดิมมีบริเวณกว้างกว่าปัจจุบันมาก สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระอนุชา
ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงสร้างขึ้นพร้อมกับสร้าง กรุงเทพมหานคร
ในปี พ.ศ. 2325 มีกำแพงกันเป็นบริเวณ เช่นเดียวกับวังหลวง (ปัจจุบันกำแพงยังเหลืออยู่

(เพียงตงกันใต้ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) เมื่อเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ตั้งที่บริเวณวังไปรษณีย์สร้างสถานที่ราชการอื่น ๆ ทำสนามหลวง และถนนหน้าพระธาตุ และให้คงเป็นวังอยู่แต่บริเวณพระราชสมเด็จร์สถาน ย้ายโรงราชรถมาสร้างข้างหน้า ครั้นถึงรัชกาลที่ 6 พระราชทานที่พระที่นั่งและพระราชสมเด็จร์สถานตอนในให้เป็นโรงทหาร ครั้นถึงรัชกาลที่ 7 โปรดให้ย้ายโรงทหารไปอยู่ที่วังจันทร์เกษมและพระราชทานที่ถนนพระราชสมเด็จร์สถานทั้งบริเวณให้จัดตั้งหอพระสมุดวชิรญาณและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มาจนถึงปัจจุบันนี้

4. วัดบวรนิเวศวิหาร

คำบวรนิเวศ อภิเษกพระนคร ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

สมเด็จพระราชวังบวรมหาคักกพลเสถ ทรงสร้างขึ้นในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงผนวชทรงเป็นสมภารวัดนี้ เมื่อพระองค์เสวยราชย์ทรงสร้างเพิ่มเติม และปฏิสังขรณ์ทั่วทั้งพระอาราม ต่อมาในรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมอีก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 - 7 และ 9 ทรงผนวชและอุปฐากพระมา ๗ วัดนี้ คำหนักบ้นพญา สิ่งที่น่าชมมีพระพุทธรูปสี่ พระประธานในพระอุโบสถพระเจ้าลือไทย - ฤทธิวิสุโขทัย สร้างเมื่อ พ.ศ. 1900 มีขนาดหน้าตักกว้าง 5 ศอก 7 นิ้ว เป็นพระพุทธรูปหล่อปางมารวิชัย สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสถ โปรดให้ตั้งขึ้นมาจากวิหารเหนือวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จ. พิษณุโลก เมื่อ พ.ศ. 2372

5. เสาชิงช้า

คำบดเสาชิงช้า อำเภอพระนคร ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดให้สร้างทรงหน้าเทวสถานและโบสถ์พราหมณ์ เมื่อวันพุธ เดือน 5 แรม 4 ค่ำ ปีมะโรง พ.ศ. 2327 แล้วให้มีประเพณีการพระราชพิธีเป็นชิงช้าแทนเป็นต้นมา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้เลิกเสี้ยมคงเหลือไว้แต่พราหมณ์สำหรับทำพิธีสมโภชและพิธีทำบุญในทางศาสนาเท่านั้น คือ วันแรม 5 ค่ำ เดือน 5 มีสวดมนต์กันในโบสถ์พราหมณ์รุ่งขึ้นวันแรม 6 ค่ำ เดือน 5 เลี้ยงพระเวสตาเช้า ในโอกาสนั้นพราหมณ์ก็ทำพิธีโกนจุกแก่บุตรหลานของผู้นำนามาเพื่อความป็นสิริมงคล

6. โบสถ์พราหมณ์ (เทวสถาน)

คำบดเสาชิงช้า อำเภอพระนคร ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โปรดฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2327 เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน 3 หลัง ณ ที่โรงกาศเก่า คือบริเวณโบสถ์พราหมณ์ปัจจุบัน ครั้นเมื่อเลิกพิธีโศชิงช้าแล้ว เทวสถานแห่งนี้ยังใช้ทำพิธีทางศาสนาอยู่ เช่นพิธีโกนจุกแก่บุตรหลานของผู้นำนามา เพื่อความป็นสิริมงคลต่อไป ในวันแรม 6 ค่ำ เดือน 2 ของทุกปี

7. วัดราชบูรณะ (วัดเขียน)

คำบวรวิบูลย์พรวิบูลย์ อธิบดีพระนคร ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

เป็นวัดโบราณ เดิมชื่อวัดเขียน เจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรีพิทักษ์ ทรง
ปฏิสังขรณ์ในรัชกาลที่ 1 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงช่วยแก้ไขและพระ
ราชทานนามใหม่ว่า "วัดบูรณะ" ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดฯ
ให้ทำการถนอมรักษาแก่น้ำหลวงสร้างพระอุโบสถและวิหารขึ้นใหม่ รัชกาลที่ 3 พระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้สร้างพระปรางค์องค์ใหญ่ขึ้น ต่อมาในรัชกาลที่ 4
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้
ทรงปฏิสังขรณ์ด้วย เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 วัดราชบูรณะได้ถูกระเบิดทำลายเสียหายเกือบ
หมด ทางคณะสงฆ์พร้อมด้วยประชาชนได้ทำการปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่

8. วัดมเหยงคณ์

คำบวรเสาชิงช้า อธิบดีพระนคร ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

กรมหมื่นอัครมหาเสนาบดี ทรงสร้างในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระ
พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ช่วยเหลือเมื่อจวนสวรรคต ต่อมาในรัชกาล
ที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างเจดีย์องค์ใหญ่หลังพระอุโบสถ ใน
พระอุโบสถมีพระพุทธรูปปางละฉิมพาลี สมัยสุโขทัย 1 องค์ เรียกว่า "หลวงพ่อขาว"

๑. วัดราชประดิษฐ์

คำนำถวักราชประดิษฐ์ อำเภอพระนคร ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

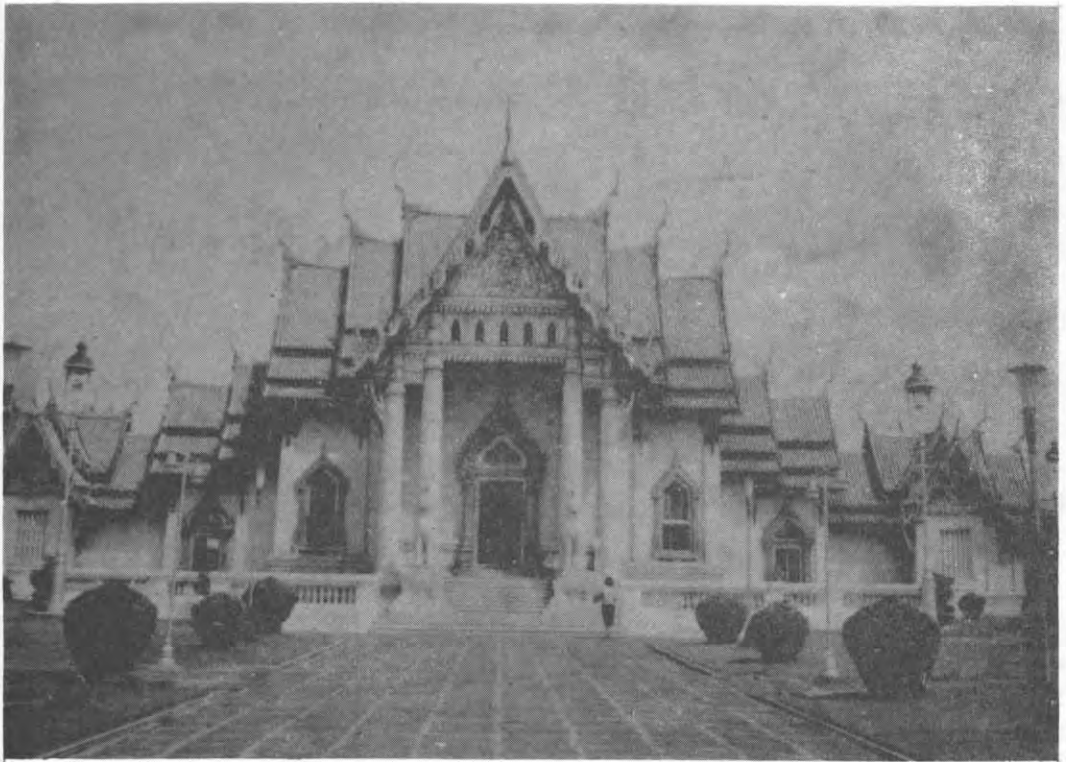
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างเมื่อ พ.ศ. 2414 แบ่งออกเป็น 2 เขต คือ เขตพุทธาวาส อยู่ทางก้นเหนือ ประกอบด้วยปูชนียวัตถุ คือ พระอุโบสถวิหารมณฑป วิหารคด เจดีย์ใหญ่ และศาลาราย มีกำแพงล้อมรอบ เขตฝั่งขวาอาศัยเป็นที่อยู่ของสงฆ์อยู่ทางก้นใต้ ทางทิศตะวันตกของวัดมีสุสานหลวง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างไว้เป็นส่วนพระบรมราชูปถัมภ์ถวายพระราชกุศลแก่พระบรมราชเทวี พระราชเทวีเจ้าจอมมารคณา พระราชโอรสและพระราชธิดาในพระองค์ มีปูชนียสถานแบบต่าง ๆ ทั้งรูปเจดีย์ รูปปราสาท รูปวิหารแบบไทย แบบเขมร เป็นต้น

10. พิธีสมัญญสถานแห่งชาติ ในวัดเบญจมบพิตร

คำบทุสติก อำเภออุสติก ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 78 ตอนที่ 94 วันที่ 14 พ.ย. 2504

วัดเบญจมบพิตร เติมเป็นวัดร้าง ชื่อวัดแหลมและวัดไทรทอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้หรือแล้วสร้างขึ้นใหม่ทดแทนวัดเก่าสมเด็จพระเจ้าตากมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ทรงเป็นนายช่างออกแบบ พระยาราชสงคราม (กร) เป็นนายช่างก่อสร้าง พระอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปราชจำลอง จากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จ.พิษณุโลก ระเบียบงคก ตั้งพระพุทธรูปปางและสมัยต่าง ๆ พระคำหนักหมู่ ซึ่งเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในครั้งเมื่อทรงผนวช นอกจากนี้ยังเป็นที่ตั้งของพิธีสมัญญสถานแห่งชาติ วัดเบญจมบพิตร ซึ่งทางวัดได้

กรุงเทพมหานคร

วัดเบญจมบพิตร

ก. กุสิต อ. กุสิต

รวบรวมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถาน เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าศึกษา
ค้นคว้าอีกด้วย

จังหวัดธนบุรี

1. วัดประยุรวงศาวาส

คำมถลักประยุรวงศ์ (ปัจจุบันเป็นวัดกัลยาณ) อำเภอธนบุรี ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

สมเด็จพระยามหมณฑลประยุรวงศ์ สร้างใหม่ในรัชกาลพระบาท
สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า วัดประยุรวงศาวาส
ศรีสุวงค์ เจ้าพระยาสุรวงศ์ไวยวัฒน์ เจ้าพระยามหาสมุทรวงศ์ เจ้าพระยาสุรวงศ์วัฒนศักดิ์
ปฏิสังขรณ์

2. วัดพิชญาภิคาราม

คำมถคลองสาน อำเภอคลองสาน (เดิมกิ่ง อ. คลองสาน) ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

เดิมเป็นวัดร้าง อยู่ในคลองบ้านสมเด็จพระคันธย สมเด็จพระยา
องค์น้อยสถาปนาขึ้นในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามว่า
วัดพระยาพิชญาภิคาราม ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิสังขรณ์ -

และทรงแกนนามวัดใหม่ว่า "วัดพิชัยญาติการาม"

3. วัดอรุณราชวราราม

คำขวัญวัดอรุณ ๗ อำเภอบางกอกใหญ่ (เดิมถึง อ.บางกอกใหญ่)

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

เดิมชื่อวัดแจ้ง เป็นวัดที่มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงปฏิสังขรณ์พระอุโบสถเกาทัณฑ์ 2 สมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงรื้อและสร้างขึ้นใหม่ แล้วพระราชทานนามว่า "วัดอรุณราชราม" ภายหลังเปลี่ยนเป็นวัดอรุณราชวรารามในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างพระปรางค์องค์ใหญ่เป็นยอดมงกุฎและสำคัญฐานโลมรอบยาว 5 เส้น 17 วา สูง 1 เส้น 13 วา คอก คืบ 1 นิ้ว มีปรางค์เล็กกลม 4 ทิศ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างเพิ่มเติมมีฉัตร 4 ทิศ เจิงบาทชั้นบนทำเป็นรูปนารายณ์ทรงครุฑ ฐานค้ำยกปลายค้ำทำเป็นรูปพระอินทร์ ทรงช้างเอราวัณ หง 4 คาน มีกำแพงแก้วล้อมรอบฐานทักษิณ 3 ชั้น มีชั้นรูปกนิษฐ เจิงบาทมีรูปพรหมแบกชั้นหนึ่ง รูปกระษัตริย์ชั้นหนึ่ง ปรางค์องค์เล็ก 4 ทิศ ทั้งพระพุทธรูปปางประสูติ ทวีติง เทศนาธรรมจักร และนิพพาน มีวิหารกต 4 ทิศ ศาลาราย 3 คาน พระปรางค์องค์สมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงวางศิลาฤกษ์สร้างเสริมต่อยกจากพระปรางค์องค์เดิม ซึ่งเป็นของเก่าสูงเพียง 8 วาเศษ เมื่อ พ.ศ. 2385 พระปรางค์ประดับทวยเครื่องด้วยขามทั้งงามที่สุดสูง 67 เมตร ในพระปรางค์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ต่อมาครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงปฏิสังขรณ์มากเพราะเพลิงไหม้พระอุโบสถ

4. พระราชวังเดิม

คำนำถ้อยกรรม อำเภอบางกอกใหญ่ (เดิม กิ่ง อ.บางกอกใหญ่)
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

พระราชวังเดิมเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อ
สิ้นบุญพระองค์ท่านแล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ก็ประทับอยู่จนย้ายราชธานี
มาตั้งที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2325 กรมหลวงอิศรสยามกับหญิงใจประทีปยอมมา และเมื่อ
เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสยาม พระองค์ทรงพระอิสริยยศ เป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคล
ก็ให้เสด็จมาประทับที่พระราชวังนี้ ครั้นเมื่อเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติแล้วจึงเสด็จมาประทับที่
พระราชวังกรุงเทพฯ พระราชวังเดิมจึงทิ้งร้างตกนรกมา ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
พุทธจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัย
กรมพระจักรพรรดิพงษ์เสด็จมาประทับที่พระราชวังเดิม เมื่อสิ้นพระชนม์แล้ว จึงโปรด
เกล้าฯ ให้เป็นโรงเรียนนายเรือ และนี่เป็นที่ประชุมกองทัพอเรือ

5. วัดบางหว้าใหญ่

คำนำถ้อยกรรม อำเภอบางกอกน้อย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

เดิมชื่อวัดบางหว้าใหญ่ เป็นวัดที่มีมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อ
สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงธนบุรีแล้ว ทรง
ยกวัดบางหว้าใหญ่ขึ้นเป็นอารามหลวง เมื่อ พ.ศ. 2312 วัดบางหว้าใหญ่ได้ใช้เป็นสถานที่
ประชุมการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งหนึ่งต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า -
จุฬาโลก ทรงปฏิสังขรณ์ใหม่ทั่วพระอาราม และทรงสร้างพระองค์เจดีย์องค์ใหญ่ขึ้นอีกองค์

หนึ่ง ซึ่งอยู่นาวินาหาร (พระอุโบสถเดิม) และไปรื้อหรือถอนพระกำหนดที่ของ ซึ่งเคย
 เป็นพระกำหนดที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในพระราชวังเดิมมาปลูกสร้าง
 ไว้ที่วัดนี้ ถอนมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไปรื้อให้ทรงสร้าง -
 พระอุโบสถขึ้นใหม่และขยายเขตวัดคานเหนือให้กว้างออกไป (พระอุโบสถเดิมจึงนับเป็น
 วิหาร) และกรมหลวงนราเทเวศ, กรมหลวงเทเวศโยธี, และกรมหลวงเสนีย์บริรักษ์
 ให้ทรงสร้างพระเจดีย์โดยเสด็จพระราชกุศลขึ้น กรมละ 1 องค์ ในบริเวณกำแพงพระ -
 อุโบสถคานเหนือ

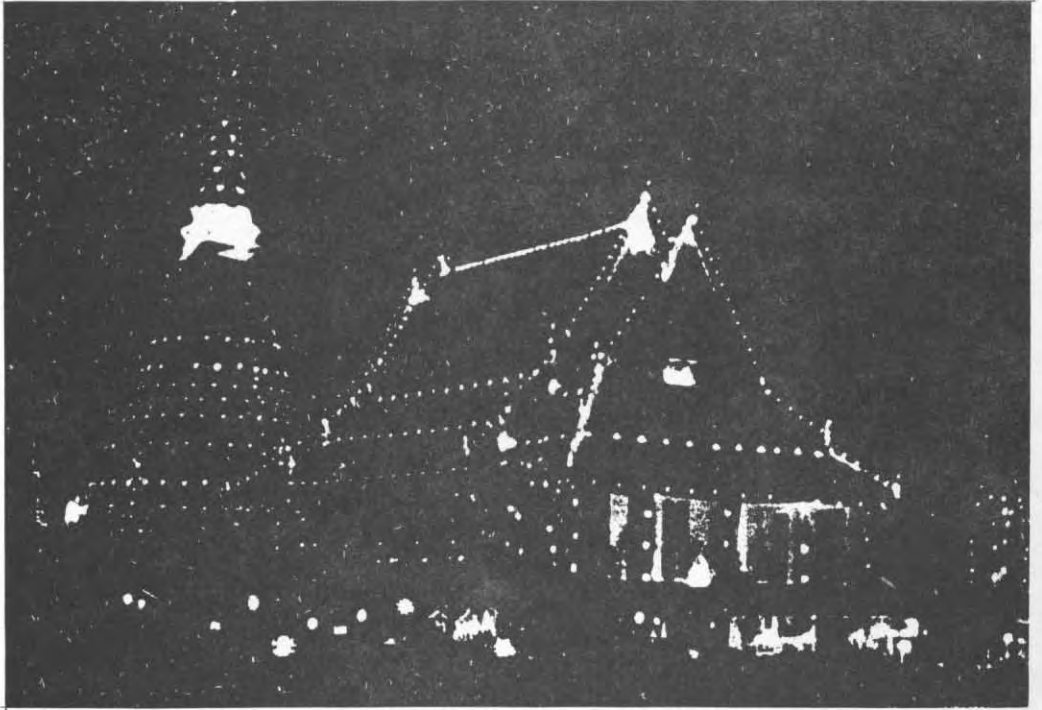
จังหวัดสมุทรปราการ

1. พระสมุทรเจดีย์กลางน้ำ

คำบดปากคลองบางปลากด อำเภอเมืองสมุทรปราการ ประกาศ
 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ไปรื้อให้สร้างพระเจดีย์
 กลางน้ำขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2366 - 2371 บนเกาะกลางน้ำ ตรงท้ายป้อมมีเสื่อสมุทร กรม
 พระราชวังบวรสถานมงคลมหาศกิศตเสฐ และพระยาราชสงคราม เป็นผู้ออกแบบ และ
 มีพระเจ้าสุทโธทนะเชษฐภคินทร กับ เจ้าพระยาพระคลัง (เลิศ บุนนาค) เป็นผู้
 อำนวยการสร้าง พระราชทานนามว่าพระสมุทรเจดีย์ แต่การสร้างยังไม่ทันแล้วเสด็จพระ
 บาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ก็เสด็จสวรรคตก่อน ถอนมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
 พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างต่อมา มีพระยาศรีธรรมราชกับเจ้าพระยาพระคลัง -

จังหวัดสมุทรปราการ

พระสมุทรเจดีย์กลางน้ำ

ท. คลองบางปลาผก อ. เมืองสมุทรปราการ

เป็นแม่กองก่อสร้างพระเจดีย์เป็นพระเจดีย์รูปสี่เหลี่ยม บัลลังก์ไม่มีชั้นสอง สร้างพระวิหาร
 ทรงมณฑป 4 ทิศ องค์พระสมุทรเจดีย์สูง 10 วา หรือ 20 เมตร ฐานกว้างเหลือยอด 5
 วา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2403 - 2404 โปรดให้เปลี่ยน รูป
 พระเจดีย์เดิมเป็นแบบพระเจดีย์ลอมพาง ส่วนพระเจดีย์เดิมเอาไว้ไว้ไว้ไว้สูงชันเป็น
 19 วา หรือ 38 เมตร นอกจากนี้ยังสร้างศาลาเก๋งจีน หอเดือน หอระฆัง และ
 โปรดให้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระใจขวัญ และพระหามสมุทรไว้ในเจดีย์ด้วย

2. ศาลเจ้าหลักเมือง

คำมตตลาค อำเภอยะประแดง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม
 66 ตอนที่ 64 วันที่ 22 พ.ย. 2492

เป็นศาลเจ้าพ่อหลักเมืองเก่า พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
 โปรดให้พระเชษฐาธิราช (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) ทรงสร้างเมือง-
 สมุทรปราการขึ้นในปี พ.ศ. 2362 ตามที่ชาวบ้านเรียกว่า "บางเจ้าพระยา" คือตำบล
 ปากน้ำในปัจจุบันนี้ ต่อมาถึงปี พ.ศ. 2365 วันอาทิตย์เดือน 4 ขึ้น 7 ค่ำ ทำพิธีฝังหลัก
 เมืองพร้อมด้วยสร้างป้อมปราการฝั่งตะวันออก ป้อมประโทนชัย, ป้อมนารายณ์ปราบศึก ป้อม
 ปากการ, และป้อมกายสิทธิ์, และทางฝั่งตะวันออกตะวันตกอีก 2 ป้อม คือ ป้อมนาคราช
 ป้อมผีเสื้อสมุทร

3. ศาลพระเสื้อเมือง

ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง

พ.ศ. 2357 ศาลนี้ตามประวัติกล่าวว่า สร้างพร้อมกับการสร้างเมืองพระประแดง
ชาวบ้านนับถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพนับถือของชาวเมือง เป็น
อย่างมาก

จังหวัดสมุทรสาคร

1. ศาลพันท้ายนรสิงห์

ตำบลโคกขาม (เดิม ต.บ้านไร่) อำเภอเมืองสมุทรสาคร ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

สมเด็จพระพุทธเจ้าเสือ (ขุนหลวงสรศักดิ์) โปรดให้สร้างขึ้นที่บ้าน-
โคกขาม (ต.บ้านไร่) ทรงที่เรือพระที่นั่งเอกชัยชนคนไม้จนหัก ทำให้หัวเรือหักลง
และเป็นสถานที่ประหารชีวิตพันท้ายนรสิงห์ นายท้ายเรือพระที่นั่งเอกชัย แล้วโปรดให้นำ
หัวเรือพระที่นั่งเอกชัยขึ้นประดิษฐานไว้ที่ศาลนี้

จังหวัดนนทบุรี

1. วัดเขมาภิรตาราม

ท่ามกลสวนใหญ่ (เดิมเป็น ต. บางตะนาวศรี) อำเภอเมืองนนทบุรี
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เป็นวัดที่เข้ามาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เดิมชื่อวัดเขมา ในรัชกาล
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อ พ.ศ. 2371 กรมสมเด็จพระศรีสวรินทราบ
มาตย์ ทรงปฏิสังขรณ์และสร้างพระอัครเจดีย์ทองอีก 4 ทิศ ไว้ที่มุมพระอุโบสถ พ.ศ. 2394
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ปฏิสังขรณ์และสร้างมหาเจดีย์ใหม่สูง 30 เมตร
(15 วา) และเลื่อนพระอัครเจดีย์ทอง 4 องค์ ไปตั้งอยู่ 4 มุมของมหาเจดีย์ นอกนั้น
โปรดให้ขุดคูพระพุทธรูปโลหะจากวังจันทน์ เขมม จ.พระนครศรีอยุธยามาประดิษฐานไว้ที่
หน้าพระประธานและโปรดให้พระราชาคณะนามว่า "วัดเขมาภิรตาราม" ต่อมาใน
รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ปฏิสังขรณ์และโปรดเกล้าฯ ให้หรือ
พระที่นั่งมุนด์เตียร ในพระบรมมหาราชวังไปสร้างเป็นโรงเรียนพระอารามน้อย และ
เมื่อ พ.ศ. 2495 ขณะทำเรื่องสลักหินตั้งทองคำพระมณฑลเจดีย์ เพื่อปฏิสังขรณ์ โถงพระบรม
สารีริกธาตุ จึงได้ทำพิธีขุดคูเอาไปบรรจุไว้ในองค์พระมณฑลเจดีย์

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. พระมณฑปศิคร

คำมณฑปประดิษฐาน อำเภพระนครศรีอยุธยา (กรุงเก่า) ประกาศ
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระมณฑปศิคร เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ตั้งกึ่งกลางของก่อ
ด้วยอิฐเป็นแกน หน้าตักกว้าง 4 วาเศษ และเป็นพระพุทธรูปหล่อที่ใหญ่องค์เดียวในประเทศ
ไทย ซึ่งประดิษฐานอยู่ในวิหารหลวง ในบริเวณพระราชวังโบราณด้านทิศตะวันตก สันนิษ-
ฐานกันว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ราวแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ตาม
พงศาวดารกล่าวไว้ เติมประดิษฐานอยู่ด้านทิศตะวันออกของพระราชวังหลวง แล้วสมเด็จพระ
พระเจ้าทรงธรรม โปรดฯ ให้ขุดเอาไว้ทางด้านทิศตะวันตก ให้สร้างมณฑปขึ้นครอบ
ไว้ใน พ.ศ. 2146 ต่อมา พ.ศ. 2246 ในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าเสือ ยอดมณฑป
ทองอุสนีภาคไฟไหม้เครื่องบนมณฑปหักพังลงมาของพระเศียรหัก สมเด็จพระเจ้าเสือจึงโปรด
ให้แปลงมณฑปเป็นวิหาร แล้วซ่อมพระเศียรพระพุทธรูปใหม่ ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัว
พระบรมโกศทรงบูรณะปฏิสังขรณ์มากเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งสุดท้ายวิหารและพระพุทธรูป
ถูกไฟไหม้ ซ้ำรุกทรุดโทรม เครื่องบนวิหารหักพังลงมาของพระเมาฬีและพระกรข้างขวาหัก -
สมัยพระยาโบราณราชธานินทร์ ตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา คุณหญิงอมเรศวร
สมบัติภักดี จึงให้ซ่อมเมื่อ พ.ศ. 2474 ต่อมาในปี พ.ศ. 2499 รัฐบาลสมัยจอมพล
ป. พิบูลสงคราม จึงได้เริ่มการบูรณะปฏิสังขรณ์พระวิหารและองค์พระพุทธรูปเสียใหม่ ถึงที่
เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วัดพระศรีสรรเพชญ์

ก. ประจักษ์ อ. พระนครศรีอยุธยา

2. วัดพระศรีสรรเพชญ์

คำแปลพระสุชัย อัครมหาเสนาบดีศรีอยุธยา (กรุงเก่า) ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

วัดพระศรีสรรเพชญ์ (เดิมชื่อ วัดพระเจ้าอยู่หัวกลางเมือง) ที่ 1 สร้าง
พระราชมนต์ยวชนเป็นที่ประทับ ครั้นแผ่นดินพระบรมไตรโลกนาถทรงสถาปนาพระราชมณเฑียรที่
ใหม่เป็นที่พุทธาวาส สำหรับเป็นที่ประกอบพระราชพิธีต่าง ๆ เลี้ยงพระราชทานเจือรไปสร้างอัน
ข้างเหนือริมแม่น้ำสหบุรี (คลองคูเมือง) วัดพระศรีสรรเพชญ์ เป็นวัดที่ใหญ่มีสิ่งของ
ก่อสร้างมากมาย ยากแก่การที่จะทราบได้ว่า ก่อสร้างขึ้นในรัชกาลใดบ้าง

๖. พระราชวังจันทร์เกษม

คำแปลพระสุชัย (เดิมหัวรอ) อัครมหาเสนาบดีศรีอยุธยา (เดิมกรุง
เก่า) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระราชวังจันทร์เกษม ตั้งอยู่ที่ริมแม่น้ำอยู่ตะวันออกของเกาะเมือง
ใกล้ตลาดหัวรอ ตามประวัติกล่าวว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.
2120 ขณะเมื่อดำรงตำแหน่งพระมหาจักรของเมืองพิษณุโลก เดิมมีนามว่า "วังจันทร์"
คงเอาชื่อวังจันทร์ที่เมืองพิษณุโลกมาเรียก แล้วหัวไปเรียกว่า "วังใหม่" และเพี้ยนที่อยู่
คานหนาของพระราชวังหลวง จึงเรียกกันว่า วังหนา เคยเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
และพระมหากษัตริย์ รวม 8 พระองค์ เมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเสด็จมายัง
ทรงทำพระราชพิธีราชาภิเษกและประทับอยู่ถึง 4 ปี จนถึง พ.ศ. 2287 ก็เกิดเพลิงไหม้
เสียหายเป็นอันมาก พระราชมนต์ยวชนต่าง ๆ เป็นของที่สร้างแต่ในสมัยสมเด็จพระนเรศวร-
มหาราช และสร้างขึ้นในรัชกาลสำหรับกรมพระราชวังบวรมหาเสนาบดีด้วย เรายังคงเห็น

แต่พอประมาณ หลังจากเสียดวงเมืองครั้ง พ.ศ. 2310 แล้วพระราชวังนี้คงเหลือแต่ซาก
หักอิฐหักปูนถูกทอดทิ้งร้างอยู่ จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่ง
รัตนโกสินทร์ทรงบูรณะขึ้นใหม่ เพื่อให้ใช้เป็นที่ประทับในเวลาเสด็จประพาสจังหวัดพระนคร
ศรีอยุธยา และพระราชทานนามใหม่ว่า "พระราชวังจันทน์เกษม"

4. วัดพุทธไสยาวัน

ตำบลสำเภาค้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา (เดิมกรุงเก่า)

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีประวัติการ
สร้างอันงอกงาม ถึงกับจารึกไว้ในพงศาวดาร แต่เป็นพระอารามหลวงที่พระมหากษัตริย์
ทรงสร้าง มีโคตเลือกภูมิสถานในเขตกำแพงพระนคร เหมือนวัดอื่น ๆ หากทรงเลือกของ
นอกเขตกำแพงและคนละฟากแม่น้ำ ในบริเวณที่เรียกว่า "ตำบลเวียงเหล็ก" ซึ่งทรงนั้น
เดิมเป็นบริเวณที่ประทับของสมเด็จพระรามาธิบดี ที่ 1 อู่ทอง มาก่อนที่จะยกข้ามแม่น้ำไป
สร้างพระราชวังใหม่ที่ตำบลหนองโสน (เมืองพระราม) และเป็นที่ ๆ พระองค์เก็บรักษา ไม้
เป็นพระลี้ในการสร้างชาติของพระองค์ จึงสถาปนาพระอารามอันเป็นอนุสรณ์ เมื่อพระองค์
ขึ้นครองราชสมบัติ ได้ 3 ปี จนถึง พ.ศ. 1896 จ.ศ. 715 ชานานนามว่า "วัด -
พุทธไสยาวัน" อันเป็นเกียรติมาจนทุกวันนี้

5. พระเนียบคลองขวาง

ตำบลสวนพริก อำเภอพระนครศรีอยุธยา (กรุงเก่า) ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 58 ตอนที่ 16 วันที่ 18 มี.ค. 2484

พระเนียบยศสองข้าง เสด็จทรงแตรมโหรีสร้างกรุงศรีอยุธยาตั้งมาจนถึงแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ กำนางพระเนตรท่านจะบันทึกถึงเมืองเพ็ญศรีเพ็ญศรี (ธนาสมร) มาเข้าไปพระเนียบรับราชอุบายของ ต่อมาถึงแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เมื่อ พ.ศ. 2123 โศกขยาถ่านางพระเนตรท่านนี้ออกไปจนถึงริมแม่น้ำ พระเนียบข้ารับราชสองข้าง จึงอยู่ภายในกำนงพระเนตร เป็นการไม่สะดวกแก่การรับข้าง จึงได้ย้ายไปไว้ที่ท่าบ่อทะเลสาบ (ก. สวนพฤกษศาสตร์) ซึ่งอยู่ข้างวัดบรมวงศานุรักษ์นั้น การรับข้างเดิมมีถ้าหากมีแขกเมืองเข้ามาในฤดูทอจะจับไม้ไผ่แล้ว พระราชาธิบดีก็มักจะไปรับที่วัดศรีรัตนวงศาในนครเมืองไคตมทุกคราวไป และถึงแม้ในรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเปลี่ยนรัชกาลสุดท้ายที่พระราชบิดาแห่งประเทศไทย ไปรับไม้การรับข้างเดิม ก็ยังปรากฏว่าได้ไปรับข้างกลางแปลงพระเนียบครั้งหนึ่ง เพื่อให้อุทิศถวายสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และรับถวายต่อพระเนตร เมื่อ พ.ศ. 2446

จังหวัดลพบุรี

1. พระนารายณ์ราชนิเวศน์

ตำบลลพบุรี อำเภอเมืองลพบุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 24 วันที่ 2 ส.ค. 2479

จังหวัดนี้เป็นเมืองเก่า เดิมชื่อเมืองละโว้ เคยเป็นเมืองสำคัญ ครั้งละโว้มีอำนาจ ต่อมาเป็นเมืองในอาณาจักรทวารวดี ในสมัยขอมมีอำนาจ ยกเมือง

ละโว้เป็นเมืองลูกหลวง ปกครองอาณาจักร ล้อมในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา กำแพงเมืองเก่า และป้อมค่ายคูประตูระเนืองรุง เพิ่งมาเริ่มตั้งในรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ค่ายเกรง วาฬมาจะปักเป็นรั้ว ล้อมในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้ขึ้นผู้เมืองสมุทรขึ้นใหม่ สร้างเป็นราชธานีที่สองไว้เป็นที่มั่น ป้องกันข้าศึกที่จะยกทัพเรือมาทางทะเล ก็จะเข้าถึงอยุธยาได้ง่าย โปรดให้บาทหลวงชาวอิตาลี ขึ้นไปสร้างป้อมปราการและพระราชวัง ล้อมกำแพงนารายณ์ เดิมทีประทับในฤดูหนาวและฤดูหนาว พระองค์เสด็จสวรรคตที่ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ ที่สมุทร ต่อมาสมุทรก็ยังเป็นเพียงหัวเมืองหนึ่ง และถูกทอดทิ้ง ร่วงโรยมาจนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้โปรดให้สร้างพระที่นั่งและซ่อมพระราชวังเดิมขึ้น และมีการซ่อมแซมต่อมา ในช่วงรัชกาลที่ 5 - 6

2. ปรากฏตามยุค

คำวลพทานิน อำเภอเมืองสมุทร ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 24 วันที่ 2 ส.ค. 2479

สร้างในสมัยสมุทร ปลายพุทธศตวรรษที่ 17 เป็นแบบทิวสถาน ขอม สร้างด้วยศิลาแดง หัง 3 องค์ ประทับด้วยกลีบบนหน้าภายในสร้างเป็นคูหา มีบันไดสำหรับไว้โยนธนูและขว้างหิน ขึ้นเป็นสิ่งเคารพสักการะตามลัทธิศาสนาพระเวท ในสมัยต่อมาได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขปรากฏตามยุคเป็นทิวสถานนำรูปพระอิศวรและพระนารายณ์มาตั้งแทน สมัยอยุธยา สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้โปรดให้แปลงที่ทิวสถาน ปรากฏตามยุคเป็นพุทธาวาส ก่อสร้างโบสถ์ขึ้นทางทิศตะวันออกขององค์พระปรากฏเดิม ประดิษฐานไว้พระพุทธรูปและพระโพธิสัตว์ทางทิศมหายาน

จังหวัดลพบุรี

ปราสาทสามยอด
ต. ท่าหิน อ. เมืองลพบุรี

3. ศาสตราภรณ์

คำบัตรหาหิน อำเภอเมืองสมุทรปราการ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 24 วันที่ 2 ส.ค. 2479

ศาสตราภรณ์หรือศาสตรสูง ตั้งอยู่หน้าสถานีรถไฟในบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เป็นแนวสถานแห่งหนึ่งของชอชม มีซากปรางค์ศิลาแลงขนาดใหญ่ อยู่หลังศาล เมื่อ พ.ศ. 2494 ได้ก่อสร้างศาลอันใหม่เป็นคอนกรีต บนรากฐานเดิม ซึ่งก่อด้วยศิลาแลงในทศวรรษที่ล่วงไปชื่อหนึ่งเรียกว่า "เจ้าพ่อศาสตราภรณ์" ในเบื้องหลังศาสตราภรณ์ประตู่ 2 ประตู่ เป็นทางขึ้นไปบนเป็นฐานปรางค์ของก่อด้วยศิลาแลงเป็นรูปวงกลมเป็นฐานปรางค์มีคอกเล็ก ๆ หลังหนึ่งเหลือเพียงหนึ่ง 4 คอก ภายในมีรูปพระนารายณ์บรรทมสินธุ์ ห้ากด้วยศิลาแลงมีสลักราวเมืองเรียกว่า "เจ้าพ่อศาสตรสูง"

4. สระแก้ว

คำบัตรทะเลชุบศร อำเภอเมืองสมุทรปราการ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 24 วันที่ 2 ส.ค. 2497

เป็นสระที่มีมาแต่ครั้งโบราณ ชาวเมืองอาศัยน้ำสระนี้บริโภคน้ำในทะเลนี้ เป็นน้ำที่นับถือว่าสะอาดบริสุทธิ์ จึงเป็นน้ำสื่อบึงคอกใจในงานพระวราชพิธี ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชองค์ที่ 10 เมื่อครั้งเสด็จประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนือที่สระแก้วนี้ ทรงมีพระแสงศาสตราวุธที่สร้างใหม่ที่ทะเลชุบศรนี้ครั้งหนึ่ง ปัจจุบันสร้างรณใหม่ชอบสระนี้เป็นที่พิศมณอย่างสวยงามมาก

จังหวัดสระบุรี

1. พระพุทธรูป

คำมดปากเพรียว (หนองเขื่อน) อำเภอเมืองสระบุรี

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

สร้างในรัชสมัยพระเจ้าทรงธรรม กรุงศรีอยุธยาตามประวัติ
กล่าวว่า "ในครั้งพุทธกาล พระพุทธเจ้าเสด็จมาที่เขามาถูกบรรพต (เขาพระพุทธฉาย)
เพื่อเทศนาพรานชาฎกะ พรานชาฎกะเมื่อโคสลับพระธรรมเทศนาก็เสด็จไปเสวยที่พุทธ -
ศาสนา เมื่อเวลาพระองค์เสด็จกลับ พรานก็ทูลขอไปประทานสิ่งอันเป็นสมุสรณ์ พระองค์
จึงทรงกระทำปาฏิหาริย์ในพระฉายาลักษณ์ของพระองค์ติดอยู่กับเขาที่เขามาถูกบรรพต ที่
เรียกว่า พระพุทธรูป

2. พระพุทธรูป

คำมดขุนโรสน อำเภอพระพุทธบาท ประกาศในราชกิจจา -

นุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เป็นปูชนียสถานที่เคารพสักการะของปวงชนชาวไทยทั่วไป ตั้ง
อยู่บนไหล่เขาสุวรรณคีรี สร้างในสมัยพระเจ้าทรงธรรม ระหว่าง พ.ศ. 2163-2171
และมีการบูรณะต่อมาทุกรัชกาลมาไว้วางเว้น

รอยพระพุทธรูป มีขนาดกว้าง 21 นิ้ว ยาว 5 ฟุต ลึกลงไป
ในดิน 11 นิ้ว ตามประวัติกล่าวว่า พรานป่าชื่อญวนเป็นผู้พบโดยบังเอิญ โดยที่พราน
ผู้นี้ไต่กิ่งศิวากวหนึ่งงอกเต็มและหนีตายเข้าไปในป่าละเมาะแห่งนี้ พรานผู้นี้ไต่ตามศิว

จังหวัดสระบุรี

พระพุทธรูป

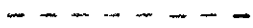
ค. ชุนโฮลน อ. พระพุทธรูป

เรือมาจนหมดเห็นรอย ๆ หนึ่งใต้อุ้งมือลงไปในดิน มีอีกและคล้ายรอยเท้าคน แต่ใหญ่กว่า
 มีน้ำขังอยู่ จึงไต่ล้าสู่กันคือ ๆ ไปจนรู้ถึงเจ้าเมืองสระบุรีในสมัยนั้น เจ้าเมืองสระบุรีได้
 สอนสอนจนได้ความจริงแล้วรายงานเขาไปกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมจึงเสด็จ
 พระราชดำเนินไปทอดพระเนตร เห็นเป็นอัศจรรย์จริง ทรงดำริเห็นวาระอภัยพระพุทธรูป
 เป็นบริโกตเจดีย์ จึงโปรดให้ช่างก่อสร้างมณฑปหลังน้อย ๆ สวมรอยพระพุทธรูปกำหนด
 เป็นพุทธรูปหัวควรวอกอน ต่อมาพระเจ้าทรงธรรม โปรดให้กำหนดขอบเขตและสถาปนา
 พระพุทธรูปเป็นมหาเจดีย์สถาน โปรดให้สร้างมณฑปยอกเคียงสวมรอยพระพุทธรูปกำหนด
 เป็นพุทธรูปเจดีย์ สร้างพระอาราม วิหาร ศาลาการเปรียญ ศาลาและปูชนียวัตถุอื่น ๆ
 ประกอบ และไต่รับการบูรณะต่อมาในรัชกาลของกษัตริย์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และเมื่อ
 พ.ศ. 2477-2478 สมเด็จพระพุทธเจ้าจารย์ (นาม) วัดทองคาราม ได้เปลี่ยนยอดมณฑป
 เสียใหม่ด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ทำให้สูงขึ้นกว่าเดิมจนเห็นได้ในระยะไกล

๖. ซากรทองแดง

คำมบลขุนโกลน อำเภอพระพุทธรูป ประกาศในราชกิจจา-
 นุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 6 มี.ค. 2478

เป็นซากรที่เกิดจากภูเขา มีน้ำไหลผ่านมาทางพระพุทธรูปใน
 ถลอกนี้ ประชาชนในน้ำลำธารนี้มีบริโกต

จังหวัดสิงห์บุรี

1. วัดพระนอนจักรสีห์

ท่านสังกรสีห์ อำเภอเมืองสิงห์บุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

ใคร เป็นผู้สร้างพระนอนจักรสีห์ ไม่ปรากฏชัด แต่สันนิษฐานกัน ก่อ ๆ นานว่า คงจะสร้างในสมัยเดียวกับพระพุทธรูปศิลาสมัยวิคขุมอินทประมูล จ. อ่างทอง ตามตำนานกล่าวอ้างอิงว่า "สิงหนพาน มีบิคาเป็นสิงห์ (สัตว์เทวทูต) เกิดความละอาย โศกเศร้าพิศภาค ภายหลังระลึกถึงความผิด - ของตนที่กระทำไป จึงได้สร้างวัดและพระนอนขึ้น ต่อมาพระพุทธรูปองค์และวัดที่สิงหนพานสร้าง โศกเศร้าลง ท้าวอุทอง พ้อคำแก่วิขณ ก็ได้สร้างเพิ่มเติมขึ้นใหม่

อีกตำนานหนึ่งกล่าวว่า "พระยาจักรสีห์เป็นผู้สร้าง คือมีเวียงเจ้า ในท่านองเดียวกัน พระยาจักรสีห์มีบิคาเป็นสุนัข เกิดความละอายก็กระทำพิศภาค ภายหลังระลึกถึงความผิด จึงสร้างพระพุทธรูปองค์นี้"

แต่อย่างไรก็ตามที่ พระพุทธรูปองค์นี้คงจะสร้างก่อนสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศแน่ เพราะตามตำนานกล่าวว่า "พระบรมโกศเคยเสด็จไปนมัสการและมีพระบรมราชโองการ โปรดให้ปฏิสังขรณ์" และมาในรัชกาลที่ 5 - 6 - 7 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ก็เคยเสด็จมานมัสการและโปรดให้พระราชทานทรัพย์ปฏิสังขรณ์เพิ่มเติม

พระนอนจักรสีห์ มีพระพักตร์ไปทางทิศเหนือ พระเศียรไปทางทิศตะวันออก ยาว 1 เส้น 2 วา 3 ศอก 1 คืบ 7 นิ้ว ประทับฐานภายในวิหาร

๒. วัดโพธิ์เกาทัณฑ์

คำมอญบางระจัน อำเภอบางระจัน (สิงห์บุรี) ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๗๒ ตอนที่ ๓ วันที่ ๔ ม.ค. ๒๔๙๘

วัดโพธิ์เกาทัณฑ์หรือวัดไม้แดง คำนับได้เป็นที่ตั้งค่ายบางระจัน ในสมัย
อยุธยาในราวปี พ.ศ. ๒๓๐๘ ก่อนที่ชาติไทยจะเสียดกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๒ หนีมาอยู่แห่ง
อันมีแม่น้ำน้อยสนิท เป็นแม่ทัพใหญ่ยกมาทางเหนือ ตั้งห่างจากพระนครศรีอยุธยา หาได้ล้อม
พระนครที่เดียวไม่ โศภากันแยกย้ายปล้นทรัพย์สินจับเชลยในหัวเมืองใกล้เคียงทางอำเภอใจ -
ทหารของเนเมียวสีหบดีกองทัพยกไปทางหัวเมืองวิเศษไชยชาญ ทำการรบแห่งพระนคร
ไม่มีเลือกหน้า จนชาวไทยกลุ่มหนึ่งไม่สามารถอดทนความเคียดแค้นนั้นได้ จึงร้องสู้
รวบรวมผู้คน คึกคักอุกษยลงใจพามาไปค้นหาลูกสาวชาวบ้านแถบนั้น พอได้โอกาสก็พากัน
มาพบที่หลังถล่มตายหมด เสร็จแล้วจึงพากันอพยพไปที่บ้านบางระจันเพื่อเตรียมการต่อต้าน
ข้าศึกที่จะยกติดตามมา และได้ไปนิมนต์พระอาจารย์ธรรมโชติ วัดเขานางบวช เมือง
สุพรรณบุรี ผู้เคร่งครัดในพระเวทย์มนต์คาถา มาคุ้มครองปลุกเสกเครื่องรางต่าง ๆ แจก
จ่ายกันไป พระอาจารย์ธรรมโชติ จำพรรษาอยู่ ณ วัดโพธิ์เกาทัณฑ์ เมื่อรวบรวมกันได้
ประมาณ ๔๐๐ คน จึงตั้งเป็นกองสร้างค่ายล้อมรอบค่ายบางระจัน คอยต่อสู้ข้าศึกอย่างถาวร
ขันและโศภากการรบต่อสู้กันมาเห็นเป็นหลายครั้งหลายหน

จังหวัดอ่างทอง

1. วัดป่าโมก

ตำบลป่าโมก อำเภอป่าโมก ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระพุทธรูปปางไสยาสน์ ยาว 22.58 เมตร สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงสถาปนาขึ้นใหม่ เพราะพระองค์เห็นว่า วิหารเดิมอยู่ใกล้ฝั่งเกรงว่า น้ำจะเซาะคลั่งพังลงไปเสีย จึงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชสงครามเป็นแม่กองชะลอ พระพุทธรูปองค์นี้ไปให้ห่างจากฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตามพงศาวดารกล่าวว่า ราว พ.ศ. 1480 พระมหาพุทธศาคกรเป็นเจ้าพระวงศ์ กษัตริย์ทางเมืองเหนือ ไต่ทรงบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในองค์พระพุทธรูปนี้ จึงสันนิษฐานว่า กษัตริย์องค์นี้ทรงสร้าง ครั้นต่อมา กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา และรัตนโกสินทร์หลายพระองค์ได้ทรงปฏิสังขรณ์เพิ่มเติม ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยกฐานะวัดขึ้นเป็นพระอารามหลวง

2. พระที่นั่งคำหยาบ

ตำบลคำหยาบ อำเภอโพนทอง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระที่นั่งคำหยาบ ตั้งอยู่ในวัดโพนทอง ซึ่งเป็นวัดที่เจ้าฟ้ากรม - หลวงอุทุมพรพิชัย (ขุนหลวงหาวัด) ทรงผนวชและได้ทรงสร้างพระตำหนักขึ้นหลังหนึ่ง มีลักษณะเป็นตึกกว้าง 5 วา ยาว 5 วา 2 สอก ผนังก่ออิฐถือปูนมี 5 ห้อง มีมุขเด็จทั้งหน้าและหลัง เรียกว่า "พระตำหนักคำหยาบ" เคียงนี้เป็นตึกกว้างเหลี่ยมมีผนัง พระบาท

สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จไปทอดพระเนตร และทรงวินิจฉัยว่า "พระเจ้าบรมโกศโปรดให้สร้างถนนสำหรับ สตรี ประทับด้วยพระราชมารชรีขามถ เพราะว่าสถานที่แห่งนี้ เป็นนิเวศสถานเดิมของพระบรมเชลล์ คอยมาเมื่อเจ้าฟ้ากรมหลวงอุทุมพรพิทยโอรสพระเจ้าบรมโกศ สตรีราชสมบัติให้เจ้าฟ้าเอกทัศพระเจ้าบรมเจ้าแล้ว พระองค์ก็เสด็จออกผนวชเป็นครั้งที่ 2 โคม่าประทับอยู่ ณ พระตำหนักหลังนี้" พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับสั่งว่า "พระตำหนักแห่งนี้ควรที่ควร บ้านเมืองจะรักษาไว้คงไว้ความดีของเก่า"

จังหวัดชัยนาท

1. เมืองชัยนาท

ตำบลชัยนาท (เดิม ต.ห้วยเมือง) อำเภอชัยนาท (เดิม อ.บ้านกล้วย) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองชัยนาทเก่า ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตก ตรงทางแยกฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดี ที่ 1 เมื่อ พ.ศ. 1890 ทางอาณาจักรสุโขทัย ศึกการแย่งชิงราชสมบัติกัน สมเด็จพระรามาธิบดี ที่ 1 จึงเสด็จไปยึดเมืองชัยนาท แล้วให้หลวงพ่วงว้อยรักษาเมืองไว้ ต่อมาพญาสีไท่แห่งสุโขทัยมาเจรจากรองเมืองชัยนาทคืน ในปี พ.ศ. 2916 สมเด็จพระอินทราชาที่ 1 โปรดให้เจ้าพระยาไปครองเมืองสวรรคตแล้วให้เจ้าสามพระยาไปครองเมืองชัยนาท มาในแผ่นดินพระมหาจักรพรรดิ เสด็จขึ้นไปทำพิธีมีชัยกรรมที่เมืองชัยนาท แล้วตั้งเมืองชัยนาทขึ้นใหม่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาตรงข้ามกับเมืองเดิม ปัจจุบันมีแนวกำแพงเมืองศูนย์กลางเมือง ซึ่งสร้างด้วยอิฐหินเป็นแนวอยู่ตั้ง

4 คำนำ

2. วัดพระบรมธาตุ

คำแปลขัณฑ์นาท (เดิม ต. ห้ายเมือง) อำเภอชะงายนาท (เดิม อ. บ้านกล้วย) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

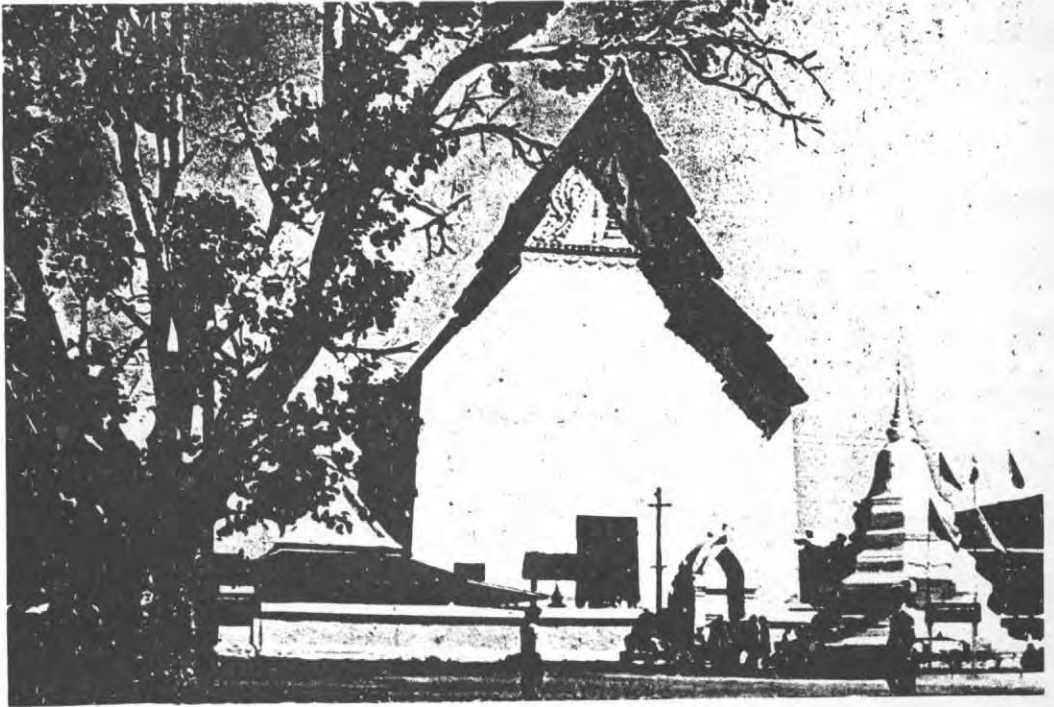
วัดพระบรมธาตุหรือวัดพระบรมธาตุวรวิหาร เป็นวัดที่สร้างมาแต่สมัยอยุธยาองค์พระธาตุก่อด้วยศิลาแดง เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุขององค์พระธาตุตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยม ยอดมณฑปไปรองรับช่อพระเจดีย์ 4 ด้านแคบและเตี้ย หน้าบันของมณฑปทำเป็นสองชั้นซ้อนกัน ช่องพระระหว่างมณฑปเป็นมณฑปของเหลี่ยมขึ้นไป ตอนบนเพ็ชร์มณฑปทำเป็นเจดีย์เล็ก ๆ ประทับฐานพระพุทธรูปหนึ่งองค์ระหว่างช่อพระเจดีย์ ตอนบนอีกชั้นของพระเจดีย์ทรงกลมเหนือองค์พระเจดีย์เป็นบัวกลีบซ้อน ทรงกลมรองรับช่อยอด ส่วนบนมีลักษณะเป็นเพ็ชร์โลกประดับด้วยทองนพคุณ

จังหวัดขอนแก่น1. เมืองการุญ

คำแปลวังหิน อำเภอแก้งขาว ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

สันนิษฐานว่า เป็นเมืองที่สร้างในสมัยลพบุรี มีคูเมืองสี่เหลี่ยมประมาณ 2 เมตร กว้าง 200 เมตร ยาวประมาณ 800 เมตร

จังหวัดสุพรรณบุรี

วัดป่าเลไลยก์
ค. รั้วใหญ่ อ. เมืองสุพรรณบุรี

จังหวัดสุพรรณบุรี

1. คูและกำแพงเมือง

คำมตรวิไลใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี (ท่าพี่เลี้ยง) ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

สุพรรณบุรี เป็นเมืองโบราณ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน มี
กำแพงเมืองเก่าวัดโคกยาว 35,000 เมตร ทางด้านตะวันตกทำกำแพงเพิ่ม 2 ชั้น มีคูชั้น
นอกและชั้นใน คูกว้างประมาณ 12 เมตร กำแพงเมืองทำด้วยหิน ยาวขนาดนี้ไปกับ
ลำน้ำสุพรรณ มีปรากฏว่าซากกำแพงอยู่ 3 กำน คือ กำแพงเหนือ กำแพงใต้ และกำแพงตะวันออก
ส่วนกำแพงตะวันออกนั้น ในพระราชพงศาวดารกล่าวว่า สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรด
ให้รื้อเสียเมื่อคราวทำศึกเพื่อป้องกันพระนครครั้งใหญ่ คือหลังจากเสร็จศึกพม่าครั้งแรกใน
พ.ศ. 2091

2. วัดป่าเลไลยก์

คำมตรวิไลใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี (ท่าพี่เลี้ยง) ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2479

เป็นวัดโบราณเก่าแก่วัดหนึ่ง สร้างในสมัยอุทอง เดิมชื่อวัดลานมะ
ซวก สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเสด็จมาประทับที่วัดนี้ ทรงสนมและฐานไว้ว่า "น่าจะสร้างขึ้นในสมัย
อุทองเป็นราชธานี ก็เพราะมีพระพุทธรูปปางประทานปฐมเทศนาแบบทวารวดี เหมือนพระ
ประธานองค์ที่ประธานพระปฐมเจดีย์ จ. นครปฐม ภายหลังมาดัดแปลงเป็นปางป่าเลไลยก์

กษัตริย์อยู่บน พระพุทธรูปองค์นี้ กว้าง 3 วา 1 ศอก 1 คืบ 6 นิ้ว สูง 11 วา 1 ศอก

ส่วนวิหารนั้น เติมเป็นรูปสมมติประกอบเฉพาะองค์พระเท่านั้น ต่อมา
ในสมัยอยุธยาไปรคติพระยาสิทธิราชเคไชโย สร้างเสริมวิหาร ต่อสร้างนอกมาข้างละ
3 ชั้น สร้างหลังคาไว้ข้างละ 3 ชั้น สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวที่ขณะเสวยราชสมบัติ ได้เสด็จมาที่วัดนี้ เมื่อขึ้นครองราชย์แล้ว ไปรคติให้
พระยานิกรบดินทร ไปสร้างเสริมวิหาร เสริมหลังคาเพิ่มอีก 2 ชั้น

3. สระแก้ว สระคา สระยมนา สระเกศ

คำบาลสระแก้ว (ท้าวหา) อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ตามทางสันนิษ-
ฐานว่า มีมาก่อนก่อนสมัยพระเจ้าอู่ทองสร้างกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี น้ำในสระมีสี่ต่าง ๆ
ก็คือ สระคา กับสระยมนา มีน้ำเป็นสีแดง ส่วนสระแก้วกับสระเกศ มีน้ำใสสะอาดสีอื่น
เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์มาก ในสมัยโบราณในการทำพระราชพิธีสำคัญ ๆ อาทิ เช่น พระราชพิธี
ถือน้ำพิพัฒน์สัตยา และพระราชพิธีสมโภชนาฬิกา จะตองเอาน้ำจากสระเหล่านี้ไปเข้าพิธีถวาย
ทุกครั้ง สระเหล่านี้เมื่อครั้งก่อน ๆ มีพนักงานเฝ้าดูแลรักษาประจำมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มี
ศักดิ์เป็น "ขุน" สืบเนื่องกันมา จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึง
ไปรคติให้ยกเลิกเสีย

4. เขานางบวช

คำบาลนางบวช (หนองหญ้าไทร) อำเภอเดิมบางนางบวช (เมือง
สุพรรณบุรี) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เชานางบร (เชาซน) มีวัทธิชื่อเชานางบร เป็นวัทธิที่ระอาจารย์
 ธรรมโชติคุณทรงคณวิทยาเวทยมนต์คตาดา นักรบหลายนางระจัน โทณินคไปยวัทธิโพธิ์เกา ๓
 จ. สิงหนบุรี เพื่อไห้เป็นเชาจารย์ปลุกเสกตะกรุด น้าประเจียก เดือนค เพื่อคุมครอง
 ปองกันคว ในการสู้รบกับพม่าที่มาร บกวนชาวบานนางระจัน ปรากฏว่าชาวบานนางระจัน
 ไคคงกายสู้ศึกถึง 7 ครั้ง และไคชัยชนะทุกครั้งกว่าไค

5. คอนเจคีย

คำแปลคอนเจคีย (นางงาม) อ่าเภอคอนเจคีย (ศรีประจันต์)
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เป็นเจคียบุษยพัทธิคที่สร้างขนในสมัยอยุธยา และสร้างทรงชงานขึ้น
 เก็จพระนเรศวรมหาราช จอมทัไทย ทำสงครามชนะพระมหาอุปราชาจอมทัพม่าเมื่อวันจันทร์
 เดือนยี่ แรม 2 ค่ำ จุลศักราช 954 ตรงกับวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2136

ส่วนของคเจคียในปัจจุบันนั้น รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม
 เป็นนายกรัฐมนตรี ไคมีโครงการบุษยะเจคียบุษยพัทธิคขึ้นเป็นการใหญ่ และตั้งคณะกรรมการ
 ขึ้นดำเนินการคณะหนึ่ง มอบใ้กรมศิลปากร ออกแบบรูปทรงเจคีย ซึ่งครบขนาดเจคียองค์
 ของเดิมเหมือนคัง ในรัชกาลที่ 6 เคยทรงดำริไว้ และสร้างพระรูปประติมาฐานไว้ที่ หน้า
 เจคียทางคานพิศตะวันตก

6. เมืองอุทอง

คำแปลอุทอง (กระจันท์) อ่าเภออุทอง (เดิมเป็น อ.จรเข้สามพัน)
 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองอุทองเป็นเมืองร้าง เป็นเมืองโบราณแต่สมัยทวารวดี เมือง
 อุทองมีชื่อตามศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงว่า เมือง "สุพรรณภูมิ" ทวีเมืองเป็นรูปรี กว้าง
 ประมาณ 1 ก.ม. ยาวประมาณ 2 ก.ม. มีคูล้อมรอบมีซากเจดีย์และแนวถนนเก่าอยู่ที่
 นี้ พระเจ้าอุทองเคยประทับอยู่เมืองนี้มาก่อน ต่อมาเนื่องจากแม่น้ำเดิมเดิมและเปลี่ยนแนวหิน
 ประกอบกับเกิดโรคระบาดขึ้นในเมือง พระเจ้าอุทองจึงได้ทิ้งเมืองชยพมาสร้างเมืองใหม่
 ที่ริมแม่น้ำสุพรรณบุรี (เมืองสุพรรณบุรีเก่า) ต่อมาจึงย้ายไปตั้งที่เวียงเหล็ก แขวงเมือง
 อโยธยา อยู่ 3 ปี แล้วจึงสร้างราชธานีขึ้นที่ริมหนองโสน เมื่อ พ.ศ. 1893 ปัจจุบันนี้เป็น
 ที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อุทอง และที่ทำการหน่วยศิลปากรที่ 2 และสถานที่ราชการของ
 อำเภอกุดชุมห่อ

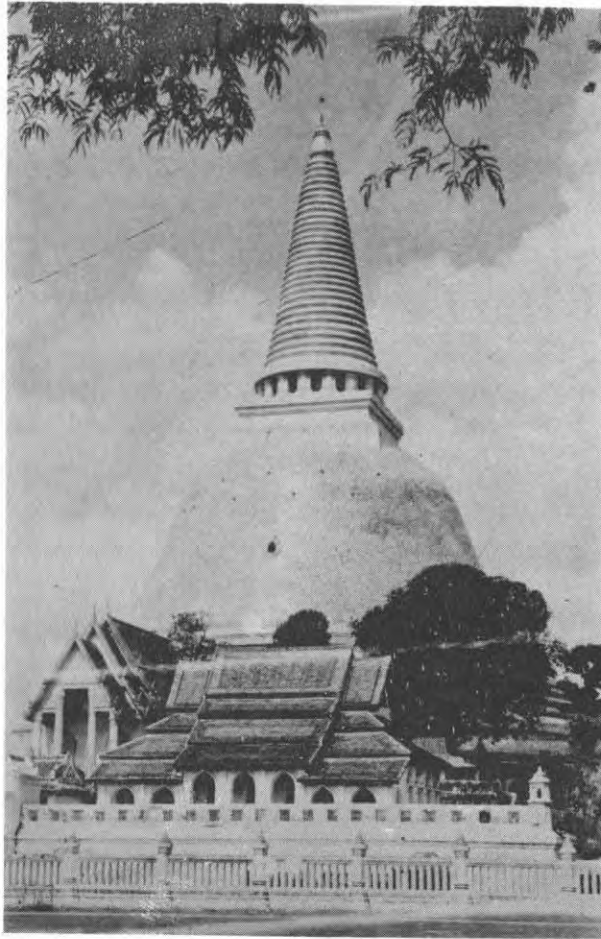
จังหวัดนครปฐม

1. พระปฐมเจดีย์

คำบถพระปฐมเจดีย์ (นครปฐม) . อำเภอกุดชุมห่อ นครปฐม ประกาศ
 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสันนิษฐานว่า "เห็น
 จะเป็นเพราะพระเจดีย์องค์แรกสุดที่สร้างขึ้นในประเทศแถบนี้ เมื่อครั้งพระเจ้าศรีธรรมมา -
 โทกราช (พระเจ้าอโศก) แจกพระบรมธาตุไปในประเทศต่างปวงเป็นเจดีย์ใหญ่ จะหาเจดีย์
 แห่งใดตั้งแต่เชียงใหม่ เชียงใหม่ ตลอดจนถึงนครศรีธรรมราช และเมืองลาว เมือง
 เขมร เสมอเหมือนมิได้ "พระปฐมเจดีย์ก็จะสร้างในราวพุทธศตวรรษที่ 3 หรือ 4 คือ

จังหวัดนครปฐม

พระปฐมเจดีย์
อ. เมืองนครปฐม

เมื่อชาวสุวรรณภูมิไคร้มีนั้ลือพระพุทธรูปศาสนา ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราช ได้โปรดให้
 ประโสมเถระกับพระอุตรเถระไปเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนายังสุวรรณภูมิ ตัวสถูปเก่าที่แรก
 สร้างสูง 19 วา 2 คอก (อยู่ข้างในปทุมเจดีย์ปัจจุบัน) ตัวสถูปเป็นรูปกลม ทรงเหมือน
 โยหรือชนนำคว่าช่างเนยกร เป็นพุทธศาสนที่หลั้มตั้งไว้ มีฉัตรปักบนยอด ฐานพระสถูปเป็น
 สี่เหลี่ยมรอบฐานห้าเป็นที่ดินทักษิณ มีวัดล้อมรอบภายนอก

ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อครั้งทรงผนวช
 ได้เสด็จไปมัสการหลายครั้ง และทรงพระราชดำริว่า "เป็นของเก่าแก่นักก็สิทธิ์ น่า
 จะมีพระบรมราชาบุตรจ้ไว้ภายใน" จึงนำความกราบทูลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ก็นำไปโปรดไม่ ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเสวยราชสมบัติแล้วจึง
 โปรดให้ปฏิสังขรณ์ก่อเป็นเจดีย์ใหญ่หุ้มลงมาครอบข้างนอก โปรดให้เจ้าพระยาบรมมหาประยูร
 วงศ์เป็นแม่กอง สร้างเมื่อ พ.ศ. 2396 ครั้นถึงแก่พิราลัยแล้ว จึงโปรดให้เจ้าพระยา
 ทิทากรวงศ์ (ชำ) จัดทำต่อมา แต่เนื่องจากเจดีย์ที่ก่อใหม่ทรุดลงจึงโปรดให้ กรมหมื่น
 บวรวิชัยสุริยพันธ์ (สมเด็จพระบรมราชาปวเรศวริยาลงกรณ์) และกรมขุนราชสีหวิกรม คิด
 แบบตัวอย่างถวายแล้วจัดการก่อสร้าง ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2403 สูงประมาณ 20 เมตร
 พร้อมทั้งสร้างวิหาร 4 ทิศ และระเบียงล้อมรอบ ปรับปรุงบริเวณอีกหลายอย่าง และโปรด
 ให้สร้างพระราชวังที่ประทับไว้คู่กับวัด เรียก "วังนครปทุม" และซุกคลองเจดีย์บูชา
 ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงจัดหาค้อมาอีก และได้เสด็จ
 พระราชดำเนินมายกยอพระปทุมเจดีย์ เมื่อ พ.ศ. 2413 เมื่อพระองค์จวนสวรรคตได้โปรด
 ให้ประคัมพระเมืองเคลือบพระมหาสถูปแห่งองค์ ซึ่งมาแล้วเสร็จในรัชกาลที่ 6 พระบาท
 สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้เชิญพระร่วงโรจนฤทธิ์ศรีอินทราทิตย์บรมโกศ
 มหาวชิราวุธราชูปถัมภ์มาประดิษฐานที่เมืองสวรรค์โลก (เฉพาะพระเศียร) โปรดให้
 ปฏิสังขรณ์แล้วนำไปประดิษฐานไว้ในวิหารทิศเหนือ ครั้นนี้โคใหญ่ที่ทรงบูรณะขึ้นใหม่และ

มีพระดำรัสสั่งให้บรรจู่พระอังคารของพระองค์ไว้ที่ฐาน เมื่อพระองค์สวรรคตแล้ว และได้
ทรงสร้างพระราชนิเวศน์นามจันทร์ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง

2. วัดพระประโทน

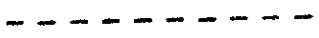
คำบสรพระประโทน อำเภอเมืองนครปฐม ประกาศในราชกิจจานุ
เบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

มีพระประโทนองค์หนึ่ง เรียกว่า พระประโทนเจดีย์ เป็นพระ
เจดีย์ใหญ่ที่ตั้งรองจากองค์พระปฐมเจดีย์ ยังมีซากเนินใหญ่ปรากฏอยู่ เจดีย์เดิมชำรุด ได้
มีผู้สร้างปรากฏขึ้นลงบนเนิน สูงประมาณ 20 เมตร ตามตำนานเล่าว่า โทณพราหมณ์
ได้สร้างเวียนศิลาภิษาศระพระนันทวงพระบรมสารีริกธาตุไว้ ต่อมากรมวิชัยเมืองละโว้ ทรง
ก่อสร้างครอบเวียนศิลาขึ้น ชานนามว่า "โพนเจดีย์"

3. เมืองกำแพงแสน

คำบสรทุ่งขวาง อำเภอกำแพงแสน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

อยู่ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นเมือง
รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยังมีคูเมืองและกำแพงเมืองลึกลงและสูงอยู่ บางตอนมีน้ำขังตลอด ภายใน
มีสระน้ำใหญ่หลายสระ มีพุทธโบราณวัตถุสมัยทวารวดีหลายชิ้น ปัจจุบันเป็นที่ตั้งค่ายลูกเสือ
และโรงเรียนประชาบาล

จังหวัดสมุทรสงคราม

1. วัดบ้านแหลม

คำบดแมกคอง อำเภอเมืองสมุทรสงคราม ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 72 ตอนที่ 2 วันที่ 4 ม.ค. 2498

วัดบ้านแหลม เดิมชื่อวัดศรีจำปา ปัจจุบันชื่อวัดเขตรสมุทรวรวิหาร วัดนี้มีพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่ง เรียกว่า "หลวงพ่อบ้านแหลม" เป็นพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร สูง 2.76 เมตร หลอดควยทองเหลืองปิกทองประสีฐานอยู่ในพระอุโบสถ ตามประวัติเล่าว่า ชาวประมงเป็นผู้พบพระพุทธรูปองค์นี้จมอยู่ใต้น้ำ 2 องค์ด้วยกัน ยึดองค์หนึ่งนำไปไว้ที่วัดตะเครา จ.เพชรบุรี เรียกหลวงพ่อดีตะเคราเป็นที่เคารพนับถือของหมู่ประชาชน มีงานนมัสการประจำปี

จังหวัดกาญจนบุรี

1. พระเจดีย์สามองค์

คำบดหนองดู อำเภอสังขละบุรี (เดิมเป็น อ.ทองผาภูมิ) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 72 ตอนที่ 2 วันที่ 4 ม.ค. 2498

เป็นที่ถกกันและช่องทางที่สำคัญในทางยุทธศาสตร์สมัยอยุธยา อยู่ห่างจาก อ.สังขละบุรี ประมาณ 30 ก.ม. ตามทางสันนิษฐานว่า เดิมคงจะเป็นกองทัพไทยที่ไปรบพม่าชนะแล้วสร้างไว้ สร้างเมื่อใดไม่ปรากฏชัด เข้าใจว่าสร้างก่อนรัชสมัยในสมเด็จพระนเรศวรมหาราช การที่สร้าง 3 องค์ คงเป็นเพราะไทยยกไป 3 ทิศ กองแรกยก

ไปถึงก่อนก็สร้างไว้ก่อน กองที่ตามมาก็สร้างไว้อีก เขาใจว่าสร้างขึ้นเพื่อแสดงความนิยมที่
ไผ่มีชัยชนะกลับมาโดยปลอดภัย คงไม่ใช้สร้างเพื่อเป็นเครื่องหมายเขตแดน รูปเจดีย์เดิม
จะเป็นอย่างไรไม่ทราบแน่ ปัจจุบันเป็นเจดีย์แบบทรงมอญ สันนิษฐานว่า พม่าคงจะทำลาย
เจดีย์ที่เดิมเสียในคราวที่รบพุ่งที่สาครบุรี หรือท่าดินแดง ในรัชกาลที่ 1 ค่อยมาโปรดให้
มอญไประวางกันอยู่ ก็อาจจะมีห้องตราให้พระมอญ หรือมีฉนวนในรัชกาลที่ 3 เจ้าพระยา
มหาโยธา (หอเรีย คช.เสนี) ผู้เป็นมอญเป็นแม่ทัพผ่านเข้ามาทางค่านี้นี้ ก็อาจจะเป็นผู้
ปฏิสังขรณ์ก็ได้

2. พระแท่นทองรัง

คำบสรพระแท่น อำเภอท่ามะกา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม
ที่ 72 ตอนที่ 2 วันที่ 4 ม.ค. 2498

ตั้งอยู่บนเชิงเขาเตี้ย ๆ วัดพระแท่น เป็นอาคารยกพื้นสูงตั้ง
เขาใจว่าสร้างในรัชกาลที่ 1 และบูรณะในรัชกาลที่ 3 ในวิหารมีเสากลมปักคร่อมพระแท่น
เพดานประดับดาว ก้านขวาของพระแท่นมีรอยพระพุทธรูปปางเจ้าหลักไม้ประดับมุข ตัวพระแท่น
เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง ๆ เตี้ยงอน ยาวประมาณ 4.90 เมตร กว้าง
2.25 เมตร กว้าง 2.00 เมตร ตรงมุมหลังก้านขวาของวิหารพระแท่นมีวิหาร-พระ
อานนท์ เป็นวิหารเล็ก ตั้งอยู่บนลานทักษิณของวิหาร ถัดออกมาข้างซ้ายมีวิหารเล็ก ๆ อีก
หลังหนึ่งเรียกว่าวิหารพระพรหมนาคาย ภายในมีพระพุทธรูปปางทุกขกิริยาเป็นพระประธาน อยู่
องค์เดียว และเบื้องหน้าเป็นที่ตั้งแท่นบศยา

อุโบสถหลังเก่า เป็นอาคารขนาดเดียวกับวิหารพระพรหมนาคาย ภายในเป็นเสาไม้รับเพดาน 6 ต้น เหมือนวิหารพระแท่น บนเนินเขามีถนนหินตะปูนตะปูน มีรูอยู่

จังหวัดราชบุรี

วัดมหาธาตุ

ค. หน้าเมือง อ. เมืองราชบุรี

ในหินรูหนึ่ง ปากกว้าง 17 ซม. ลึก 75 ซม. ถ้าวัดกันว่าเป็นที่นอนพระโสมงูของพระพุทธรูป
เจ้า ทรงพระอาเจียรลงพระโลหิตก่อนเสด็จวินิพพาน

ห่างจากวิหารพระแท่นไปทางทิศตะวันตกประมาณ 400 เมตร มีเขา
ลูกหนึ่งเรียกว่า เขาถวายเพลิง สูงประมาณ 60 เมตรเศษ บนนั้นมีแท่นรูป 12 เหลี่ยมคี่
เตี้ย ๆ หลังหนึ่งทำคล้าย ๆ เมรุยกแถม เรียกว่าเป็นที่ถวายพระเพลิงพระพุทธรูปพระโสมงู
มีรอยพระพุทธรูปท่ามกลางประติมากรรมอยู่

จังหวัดราชบุรี

1. วัดมหาธาตุ

ตำบลหน้าเมือง (เดิมเป็น ต.เจดีย์หัก) อำเภอเมืองราชบุรี
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 74 วันที่ 8 มี.ค. 2478

สันนิษฐานว่า สร้างในสมัยขอมมีอำนาจ มีปราสาทสมัยขอมรูปองค์
หนึ่งแบบเดียวกับปราสาทวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จ.สุพรรณบุรี องค์ปราสาทก่อด้วยศิลาแดงตั้งอยู่
บนฐานสี่เหลี่ยมสูงประมาณ 24.00 เมตร และยังมีปราสาทหินอีก 4 องค์ มีบันไดขึ้นและเข้า
ในองค์ปราสาทได้ มีทางเดินไทรรอบองค์ปราสาท มีมณฑปวิหารของปราสาทองค์ใหญ่ มีภาพเขียน
สีเป็นพระพุทธรูปเจ้านั่งไถ่คนโพธิ์หนึ่งอยู่เป็นแถวซ้อนกันสมัยอยุธยาตอนต้น ปราสาทองค์ใหญ่ นอก
ในสมัยอยุธยาครั้งหนึ่ง

2. เขาวัง

ตำบลคอนตะโก อำเภอเมืองราชบุรี

เดิมเรียกเขาสัตตนาถ เป็นเขานาคขอม สูงประมาณ 44 เมตร

เมื่อ พ.ศ. 2114 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสยอกเขานี้ จึงโปรดให้สมเด็จพระยานมหาศรีสุริยวงศ์ และเจ้าพระยาอามาตย์วงศมหาโกษาธิบดีสร้าง พระราชวังชั้นบนยอกเขานี้ และทรงสร้างพระตำหนักบนยอกเขาทั้ง 2 ลูก เพื่อเป็นที่ประทับ พระอิริยาบถ เมื่อทรงสร้างเสร็จแล้วโปรดเสด็จออกประทับที่ปราสาทที่พระราชวังนี้ แต่ยังมีที่พระราชทานนามไว้ ประชาชนเรียกกันว่า "เขาวัง" เมื่อ พ.ศ. 2476 พระราชทาน วังนี้ให้เป็นของวัดสัตตนารถปริวัตร คือ โปรดให้เจ้าพระยามหาศรีสุริยวงศ์ย้ายวัดสัตตนาถ กับวัดโพธิ์งาม ซึ่งอยู่ในกำแพงเมือง แล้วขนานนามใหม่ว่า "วัดสัตตนารถปริวัตร"

จังหวัดเพชรบุรี

1. เขาวัง ตำบลคลองกระแฉ่ง

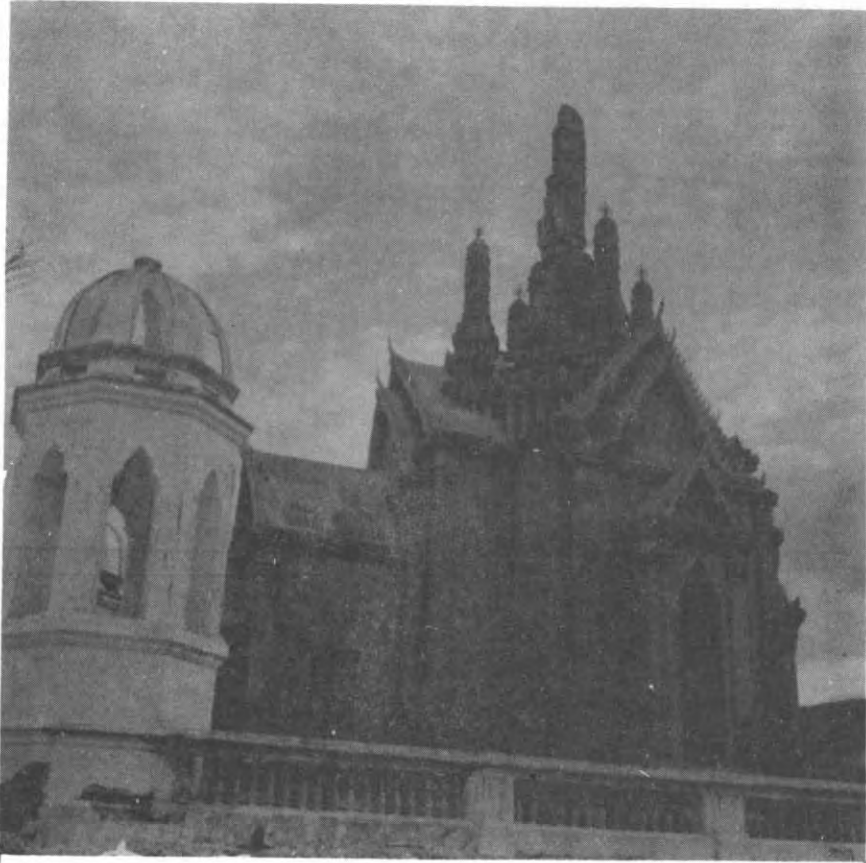
ตำบลธงไชย อำเภอเมืองเพชรบุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เขาวังหรือเขามโหฬารหรือมหาสุวรรณกัเรียก เดิมเรียกว่า

เขาคณนพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างพระราชวังชั้นบนเขาวัง เพื่อเป็นที่ประทับฤดูร้อน จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์สมุหพระกลาโหม เป็นแม่กองกับหมื่นราชามาตย์ (ทวม) ภายหลังเป็นเจ้าพระยาอามาตย์วงศมหาโกษาธิบดีและเลื่อนเป็นพระยา

จังหวัดเพชรบุรี

เซาวัง

ค. ชงไชย อ. เมืองเพชรบุรี

เพชรพิชัยศรีสวัสดิ์ ตำแหน่งปลัดเมืองเพชรบุรี เป็นนายงานก่อสร้างเสร็จ เมื่อ พ.ศ. 2403 แลวพระราชทานนามว่า "พระนครคีรี"

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. พระที่นั่งศานตาคุหาสน์

คำบดสามารถขอยก อำเภอประจวบบุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 69 ตอนที่ 60 วันที่ 30 ก.ย. 2495

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดให้สร้างพระที่นั่งองค์หนึ่งเรียกว่า "พระที่นั่งศานตาคุหาสน์" ไว้ในตำพระยานคร ถัดนี้เจ้าพระยานครศรีธรรมราชเป็นผู้พบในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

จังหวัดสุโขทัย

1. เมืองสุโขทัยเก่า

คำบดเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 76 ตอนที่ 98 วันที่ 27 ต.ค. 2502

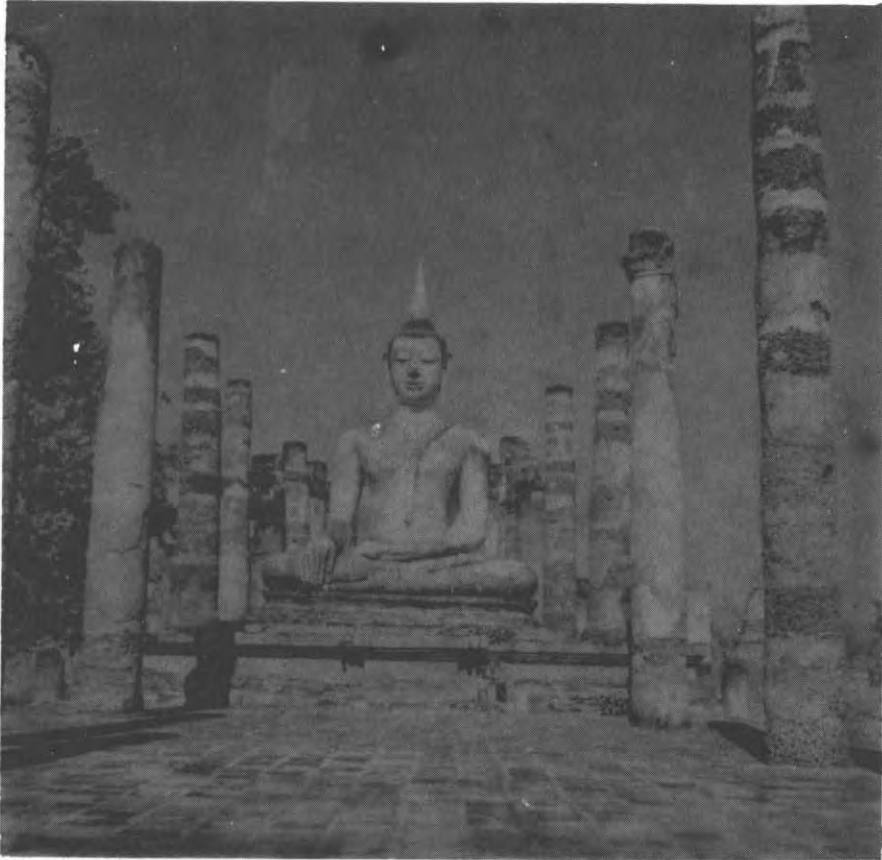
โบราณสถานภายในกำแพงเมือง รวม 21 แห่ง มีพระพุทธรูปใหญ่ ๆ 4 พระพุทธรูป คือ พระพุทธรูปเงิน พระพุทธรูปทอง และพระพุทธรูปตะกั่ว กำแพงเมืองเก่า เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เป็นกำแพงชั้นดิน 3 ชั้น กำแพงชั้นในสุดเห็นจอกหักยาว 1,500 เมตร มีกำแพงชั้นนอกยาว 1,800 เมตร ส่วนใหญ่ของกำแพงเป็นดินลูกรังบางตอน มีอิฐก่อเป็นชั้น ๆ ส่วนมากมักเป็นคอนกรีตเสริมปูนเข้าออก มีประตูเมือง 4 ประตู กำแพงเหนือเรียกประตูศาลหลวง กำแพงใต้เรียกประตูระโน กำแพงตะวันออกเรียกประตูกำแพงหัก และกำแพงตะวันตกเรียกประตูหอ และตรงหัวคอกของกำแพงใต้ศิลาแลงก่อสลักกับดินเหนียวระหว่างชั้นกำแพงมีคูน้ำ 2 ชั้น ค่อนข้างกว้างและลึกมาก ตามของกำแพงปรากฏว่ามีคูน้ำใหญ่ ๆ วางเป็นแนวเข้าสู่ศาสนสถานหิน สันนิษฐานว่าอาจจะทำไว้เพื่อให้น้ำจากเขาสะพานหินไหลเข้าสู่เขตพระพุทธรูปต่าง ๆ ภายในเมืองก็เป็นได้ ตามหลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชว่า ในเมืองสุโขทัยนี้มีสระขังน้ำ ซึ่งแปลว่าท่านบวชรับบวชที่ปรากฏอยู่ที่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของกำแพงเมืองสุโขทัย จากคูน้ำนี้มีท่อคอกตรงไปยังวัดมหาธาตุ มีท่อระบายจากวัดมหาธาตุก็แยกออกไปสู่พระพุทธรูปต่าง ๆ อีกด้วย

๒. วัดมหาธาตุ

ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

วัดมหาธาตุนี้ว่าเป็นวัดสำคัญและเป็นวัดที่อยู่กลางเมืองสุโขทัยสร้างในสมัยสุโขทัย รัชสมัยพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ และมีการบูรณะต่อเติมในรัชสมัยพระเจ้าเลอไทด์ ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช กล่าวไว้ว่า "กลางเมืองสุโขทัยมีวิหารที่มีพระพุทธรูปทอง มีพระอัญญาธรรมา มีพระพุทธรูปอันใหญ่ มีพระพุทธรูปอันงาม" หัวใจของวัด

จังหวัดสุโขทัย

วัดมหาธาตุ
ค. เมืองเก่า อ. เมืองสุโขทัย

มหาธาตุอยู่ที่เจดีย์ใหญ่ เป็นเจดีย์ทรงระฆังตั้งอยู่บนชั้นเว้า 3 ชั้น เหนือศูนย์กลางลานวัด
 รอบฐานมีปราสาท 4 ทิศ และมีเจดีย์ยอดแหลมอีก 4 เมื่ ที่ฐานชั้นล่างมีรูปพระสาวกปูนปั้น
 เกินพนมมือ ประทับยืนอยู่โดยรอบฐาน กำนันทิศตะวันตกของเจดีย์มีวิหารใหญ่ 11 ห้อง
 เสาเป็นศิลาแดงแท่งกลม ๆ ใหญ่ต่อกันเป็นแถว ๆ ภายในวิหารหลังนี้เคยประดิษฐานพระพุทธรูป
 รูปสัมฤทธิ์ แบบสุโขทัย หน้าตักกว้าง 6.25 เมตร ซึ่งพระมหาสมณราชาสีโฬไปรทให้หล่อ
 ขึ้นและทำการฉลองเมื่อ พ.ศ. 1906 ชานนามว่า "พระศรีศาสดา" (หลวงพ่อโต) ใน
 ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วิหารหลวงวัดสุทัศน์เทพวราราม พระนคร กำนันวิหารหลวงนี้ มีฐาน
 วิหารอีกหลังหนึ่ง มีพระพุทธรูปปั้นแบบอุทอง เขาใจว่าสร้างภายหลังสัมฤทธิ์ เพราะอยู่
 เบื้องทิศกัวิหารหลวงมาก ส่วนทางคามเหนือคามทิศเจดีย์มหาธาตุ มีพระพุทธรูปยืนภายใน
 รั้วพระ เรียกว่า "พระอัฐารส" สูง 9 เมตรเศษ หน้าพระอัฐารสคามทิศ มีที่ประดิษ
 หนึ่งโผล่มาจากพื้นดิน เรียกว่า "ชมคำคืน" สมเด็จพระมกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง
 สันนิษฐานว่า เป็นหลักเมืองเก่า พระร่วงมาเลือกที่สร้างวัดเห็นเป็นกลางเมืองเหมาะจะสถิต
 สร้างขึ้นตรงนั้น จึงครอบเอาหลักเมืองไว้ในวัดก็เช่นใด อนึ่งทางทิศใต้ของมหาธาตุเจดีย์
 มีเจดีย์หลายองค์อีกองค์หนึ่ง ผนังเหลือแต่ฐาน ทรงบัลลังก์กลางมีพระพุทธรูปปั้นแบบ
 ปางมารวิชัยอยู่ตรงฐานคามละ 1 องค์ เว้นคามหน้าชั้นล่าง สร้างถวายแก่พระบรมมหาราช
 ของราชวงศ์สิงห์ และเหวคาทรงพาดหน้าและข้าง 3 เคียง ส่วนพระอุโบสถอยู่คามทิศเหนือของ
 เจดีย์มหาธาตุพระพุทธรูปปั้นนั่งอยู่บนฐานสูงที่พระอุโบสถซึ่งบูรณะขึ้นใหม่

วัดมหาธาตุเป็นวัดใหญ่ กำนันพักอยู่ห้อง 4 คาน กำนันยาวาว 190
 เมตร คานข้างยาว 197 เมตร มีประตู 4 ประตู พระพุทธรูปมีทั้งปั้น เกิน นั้งและนอน

3. เกาะเวียง

ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เป็นเกาะกลางลำน้ำสายในบริเวณสุโขทัย มีอายุราวพุทธศตวรรษที่ 16
เกาะนี้ยังอยู่รอบคันคูที่เคยเป็นแนวคูเมืองเก่า ซึ่งเรียกว่า "แม่โจน" เป็นเกาะก่อด้วยอิฐกว้าง
5 - 6 เมตร ทำด้วยเป็นรูปประทุนเรือ แบ่งเป็น 3 ตอน คือเป็นที่ใส่ไฟ วางถวษาม
และปล่องไฟ มีเครื่องถวษามที่พบในบริเวณนี้ ส่วนมากมีขนาดใหญ่ ทำเป็นถวษามและ
โถน้ำยาที่ใช้เคลือบเป็นสีเทาแกมเหลือง มีลายเขียนสีคำติดกันสาม ที่พบมากมี 3 แบบ คือ
แบบรูปจักรรูปดอกไม้ และรูปปลา พบแล้วรวม 49 เกาะมีเวียงรายอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

จังหวัดนครสวรรค์

1. เมืองพระบาง หรือ วัดสี่เสา

ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองนครสวรรค์ (เดิมเป็นอำเภอปากน้ำ
โพ) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองพระบาง อยู่ห่างจากอำเภอเมืองนครสวรรค์ ประมาณ 2 กม.
อยู่ในเขตเทศบาลเมือง เป็นเมืองเก่าสมัยสุโขทัย ค่อยมาในสมัยอยุธยาตอนต้น เรียกว่า
"เมืองสังคา" เมืองนี้ยังมีแนวกำแพงเป็นคันดินรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สูงประมาณ 1.50 เมตร
กว้าง 2 เมตร ขวางกันละ 80 เมตร มีคูล้อมรอบ เมืองนี้ภายหลังในสมัยกรุงธนบุรี แม่น้ำ

จึงเปลี่ยนทางเดิน จึงย้ายเมืองหงศาไปตั้งอยู่ที่ตำบลหนองหารบกที่ 4 ตรงที่เรียกว่า "บ้าน
ตลาดไฉ่ฉิม" บางคนเรียกว่า "เมืองทานตะวัน หรือรัตนตะวัน" อนึ่งเมืองพระบางนี้มี
ประชาชนเรียกกันว่า "วัดสี่เจ้า" ตามชื่อวัดที่อยู่ในกลางเมืองพระบาง วัดนี้มีซากพระ
เจดีย์ และพระพุทธรูป ก่อด้วยอิฐถือปูน พระเศียรใหญ่โตประมาณ 20 กำมือ เศียรหนึ่ง
ชำรุดปรักหักพังอยู่

2. เมืองอุทิสกาลิ

คำบดสำโรงชัย อำเภออุทิสกาลิ (เดิมเป็น อ.ท่าตะโก) ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองอุทิสกาลิ หรือเมืองอุทิสกาลิ เป็นเมืองสมัยโบราณเมืองหนึ่ง ที่
ตามตำนานกล่าวว่า ท้าวเวสสุธิ์เป็นผู้สร้างเมืองนี้ จึงเรียกว่า เมืองเวสสุธิ์ตามชื่อผู้สร้าง
เข้าใจว่าสร้างพร้อมกันกับเมืองพอขุมรอ (แมนสรวง) ต่อมาจึงเรียกเพี้ยนไปว่าเมืองอุทิสกาลิ
ยังมีแนวกำแพงเมือง คูเมือง ถนน สดุดี เจดีย์ และสระน้ำ และวัดอยู่ในภายในกำแพงเมือง
หลายแห่งด้วยกัน

จังหวัดพิษณุโลก

1. วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

คำบดในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

องค์พระพุทธรูป พระเจ้าลีไท ประดิษฐานเมื่อ พ.ศ. - 1900 สมัยสุโขทัย เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 5 ศอก 1 คืบ 5 นิ้ว สูง 7 ศอก พระพักตร์รูปไข่ หรือเรียกว่า รูปหน้านาง พื้นสกลพระพักตร์มีเครื่องหมายตุลประดับเพชรสายสังวาลย์ทองคำเนื้อ 7 เป็นตราพระรัตนพระบาทสมเด็จพระปฐมบรมมหาชนก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวสร้างถวายเป็นพุทธบูชา ข้างองค์พระพุทธรูป มีซุ้มเรือนแก้วมีลวดลายแกะสลักเป็นรูปนกวงศานาไปตามพระองค์ครบรอบทันทีเหมือนพระเศียร มีรูปยักษ์นั่งตามทั้งคานชายและคานขวา

พระเหลือ ตามตำนานว่า โศกเศของที่เหลือจากการหลอพระพุทธรูปสร้างเสร็จแล้ว จึงรวบรวมหลอพระชนอีก 1 องค์ หน้าตักกว้าง 1 ศอกเศษ เป็นพระปางมารวิชัย เรียกว่า "พระเหลือ" และเศของที่เหลือจากการหลอพระเหลือนี้ยังหลอ พระสาวกอีก 2 องค์ คือ พระโมคคัลลานะกับพระสารีบุตร ประดิษฐานอยู่หน้าวิหารพระพุทธรูปร้างแห่งหนึ่งไปทางใต้ระหว่างถนนโพธิ์สามต้น

หลักศิลาจารึก เป็นเสาหลักเมืองเดิมสูง 2.50 เมตร โอบรอบ 1.80 เมตร ฝังอยู่ใต้หินที่ห้วยกำแพงหน้ากรมทหาร เมืองพิษณุโลก ต่อมาน้ำไหลเซาะถล่มพังลง จึงไถ่ขึ้นมาเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

จังหวัดตาก

1. เมืองตากเก่า

ตำบลเกาะตะเภา อำเภอบ้านตาก (เดิมเป็นอำเภอสามเงา)

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

จังหวัดพิษณุโลก

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
ค. ในเมือง อ. เมืองพิษณุโลก

เมืองตากเก่า ตั้งอยู่บนรอยเข็ก ๆ ปรากฏตามประวัติศาสตร์ ว่า เป็นเมืองมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชธานี เมื่อพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมือง บางยาง (อ. นครไทยปัจจุบัน) โคตรอบกรุงสุโขทัย ทรงพระนามว่า "พ่อขุน ศรีอินทราทิตย์" ราว พ.ศ. 1800 นั้น เมืองตากเป็นเมืองหนึ่งซึ่งชนกับกรุงสุโขทัย เจ้า เมืองนอก ขณะนั้น คือ ขุนสามชน โดยยกทัพเข้าตีเมืองตากอันเป็นเมืองหน้าด่านขุนศรี อินทราทิตย์โดยยกทัพจากกรุงสุโขทัย ออกมาต่อสู้จนถึงกับระห่ำพ่ายแพ้ต่อกับเจ้าเมืองนอกแต่ เสียให้แก่ขุนสามชนเจ้าเมืองนอก พ่อขุนรามคำแหงมหาราช โอรสของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ซึ่งเสด็จติดตามไปทวย โค้ชบั้งข้างเนกพล ขานกัและชนข้างขณะขุนสามชนเจ้าเมืองนอก

พวกข้าศึกแตกทัพหายไป พระองค์จึงสร้างพระปราสาทองค์นี้ปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ คือ เจดีย์พุทธหัตถ์ ตั้งอยู่บนคอกช้างเหนือวัดมหาธาตุ ปรากฏหลักฐานข้อสันนิษฐาน จากเรื่อง พระนิพนธ์ของนางแม่กำปิงของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชว่า ปรากฏว่าสถานที่นี้เป็น เมืองตากเก่า พวกมอญมาสร้างไว้ มีพระเจดีย์องค์หนึ่งตั้งอยู่ในวัดมหาธาตุ เรียกว่า "พระธาตุเมืองตาก" เป็นที่นับถือของราษฎรทั่วไป

จังหวัดอุตรดิตถ์

1. วัดพระปาง

ตำบลผาจุก (จังหวัด) อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ ปรากฏอยู่ใน
 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 76 ตอนที่ 3 วันที่ 6 ม.ค. 2502
 วัดพระปาง หรือ วัดสว่างคุณมีขนาด ตั้งอยู่ริมด้านน้ำ่านเหนือเมือง
 อุตรดิตถ์ขึ้นไปประมาณ 18 กม. เป็นวัดเก่าที่สร้างมาแต่สมัยสุโขทัยและเป็นที่ตั้งชุมชนเจ้า-

พระปาง มีโบราณสถานที่น่าสนใจมาก

องค์พระชาติพระปาง เป็นมหาเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของ พระพุทธเจ้า เรียก "ชาติพระปาง" องค์เดิมปรักหักพังมาก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว ทรงสร้างขึ้นใหม่ ต่อมาหักพังลงอีก พระครูเจ้าคณะจังหวัดไทรโยธิ์ สร้างขึ้น ใหม่อีกหลังครั้งหนึ่ง ทั้งปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ บ้านประยูรวิหาร กว้าง 3 ฟุต 8 นิ้ว 5.30 เมตร หน้า 11 ซม. มีลวดลายสลักนูนกนกานชก ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ บ้านละ 7 ฟุต ระหว่าง พุ่มข้าวบิณฑ์กนกในเทศนามสองข้าง เป็นภาพกนิกรวิชาวรณ ลงรักปิดทองออกเลาประคุดสลัก เป็นรูปเทพพนม ตอนบนออกเสา 1 ตัว ตอนล่าง 4 ตัว เป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยา เมื่อ ราว พ.ศ. 2493 พระสุวรรณเมธี (บรรลือ สุพรรณม) ขอขมาญาคมนำไปเก็บรักษาไว้ ที่วัด ชรนาธิปไตย จนทุกวันนี้

2. เมืองลันเต

อำเภอ ลันเต

อยู่ทางทิศตะวันตกของเมืองอุตรดิตถ์ ต่อเหนือเขาเมืองแพร่ ตั้งขึ้นใน สมัยอยุธยา เดิมเป็นตำบลที่พวกชาวเมืองเหนือหนีความเคียดแค้นอพยพมาอยู่ก่อน ภายหลัง จึงตั้งเป็นเมืองขึ้นเรียกว่า เมืองลันเต ท่าเลทองหีของเมืองลันเต เป็นแอ่งอยู่ในระหว่าง เขาไม้เทียมกับที่ดอนสลักไม้หลายตอน มีลำห้วยน้ำมาในท้องที่นี้

จังหวัดอุตรดิตถ์

วัดพระแท่นศิลาอาสน์
ค. พู่ยั้ง อ. ลับแล

จังหวัดพิจิตร

1. เมืองเก่า

ตำบลเมืองเก่าและโรงช้าง อำเภอเมืองพิจิตร (เดิมเป็น อ. พะทรวาง) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระยาโคตรบองเทเวศราชเจ้าเมืองละโว้ เมื่อเสด็จกรุงละโว้ให้แก่ พระยาแรกทแล้ว ก็พาวิเศษอพยพรชนกรรมมาทางทิศเหนือ จนถึงบ้านโคกขี้ค้ำ ขาวบ้านหลด ดวายนาม "โคกขี้ค้ำ" พระยาโคตรบองเทเวศราช รัชสมัยเจ้าแล้ว ได้สร้างราชธานีขึ้น ที่บึงรั้วบวร ชานานนามว่า "นครรั้วบวร" และประทับอยู่ถวายความร่มเย็นตลอดมา เมื่อ พระยาโคตรบองเทเวศราชถึงแก่กรรมแล้ว เจ้ากาญจนาภิเษมบุตร ได้สืบสมบัติปกครองมาจนถึงวันพุธขึ้น 13 ค่ำ เดือน 12 ปีชวด พุทธศักราชล่วงมาแล้ว 1601 พรรษา เจ้ากาญจนาภิเษม ได้ โปรดให้สถาปนาเมืองขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่ง ริมฝั่งซ้ายแม่น้ำน่านเหนือคลองซอยขึ้นไปจากปากแห่ง เมืองทวายฮิฐ กั้นเหนือยาว 10 เส้น กั้นใต้วาว 10 เส้น กั้นตะวันออกยาว 35 เส้น กั้นเป็นกำแพง 2 ชั้น ห่างกันประมาณ 15 วา นอกกำแพงมีคูน้ำประมาณ 6 ศอก มี ป้อม ค่าย คู ประตูหอรบ พระตำหนักบูรณ ทรงชานนามว่า "เมืองพิจิตร" เมื่อพระองค์สร้าง เมืองเสร็จแล้ว พระองค์ได้นามว่า "พระยาโคตรบองเทเวศราช" แทนพระราชนิคำในสมัย กรุงสุโขทัย เรียกว่า "เมืองสระหลวง" และในสมัยอยุธยาเรียกว่า "โพนะบุรี"

จังหวัดเพชรบูรณ์

1. กำแพงเมืองเก่า

คำบดินในเมือง อำเภอเมืองเพชรบูรณ์ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 57 ตอนที่ 13 วันที่ 18 มี.ค. 2483

สร้างในสมัยสุโขทัย เป็นแนวกำแพงหิน กว้าง ยาวด้านละราว 800 เมตร และมีลำน้ำไว้กลางเมืองเช่นเดียวกับเมืองพิษณุโลก

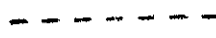
2. เมืองศรีเทพ หรือ เมืองไพศาลี

คำบดศรีเทพ (เดิมเป็น ต.นาตระกุด) อำเภอวิเชียรบุรี (เดิมเป็น อ.ท่าโรง) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองศรีเทพหรือเมืองไพศาลี อยู่ห่างทิศตะวันออกของลำน้ำป่าสักที่อยู่ห่างจากอำเภอวิเชียรบุรีประมาณ 60 กม. สร้างกำแพงตามราชวงศ์พระร่วงเจ้าสมัยสุโขทัย กว้างเมืองมีรูปร่างลักษณะคอนชางรี กว้างประมาณ 2 กม. ยาวประมาณ 4 กม. มีกำแพง 2 ชั้น มีคูล้อมรอบเฉพาะตอนที่เป็นป้อมก่อด้วยหินแดง มีคลองขุดจากคูเมืองทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปบรรจบกับลำห้วยใหญ่ ปัจจุบันเรียกลำเหียง เขาใจวาเป็นแม่น้ำเดิมในกำแพงมีปรางค์อยู่ 2 องค์ ๆ ใหญ่ กว้าง 15 เมตร รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสสูงประมาณ 20.50 เมตร และปรางค์องค์เล็ก เรียกปรางค์สองพี่น้องรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้าง 12.50 เมตร สูง 10.50 เมตร นอกเหนือกำแพงเมืองด้านตะวันออก มีปรางค์หนึ่งเรียกปรางค์ผืน กว้าง 11 เมตร สูง 13 เมตร นอกกำแพงเมืองด้านเหนือ มีเจดีย์องค์หนึ่ง รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้าง 10 เมตร สูง 4 เมตร

หลักฐานในประวัติศาสตร์กล่าวไว้ว่าราว พ.ศ. ๕๐๐ พระมหากษัตริย์
 ชาวอินเดีย ซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศชอม (กัมพูชา) ได้ยกเขมร สกัมมางมาตั้งชอม แทน
 มาชาวอินเดียก็ได้มีอำนาจปกครองชอม เนื่องจากประเทศอินเดียรุ่งเรืองมากจนประเทศแถบ
 สุวรรณภูมิมาช้านานแล้ว ชาวอินเดียทำให้ชอมเจริญรุ่งเรืองตามแบบอย่างอินเดีย ปี พ.ศ.
 ๑๑๐๐ ถึง พ.ศ. ๑๔๐๐ ชอมเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจยิ่งกว่าอาณาจักรอื่น ๆ ใน - แดน
 สุวรรณภูมิจนอาณาจักร โครทบูรณ หวาราวดีและ โยนกตกเป็นเมืองขึ้นของชอมทั้งสิ้น
 เมืองศรีเทพก็ก่อสร้างขึ้นในสมัยชอมปกครองอยู่ ต่อมาเมื่อชอมถูกพวกไทยขับไล่ไปแล้ว เมือง
 ศรีเทพจึงกลายเป็นเมืองร้างไป คงเหลือแต่อารยธรรมและศิลป หานที่ทิ้งไว้ เป็นหลักฐาน

โบราณสถานทั้งในและนอกกำแพงเมือง มีทั้งชนิกก่อด้วยอิฐไม้ใช้ปูนก่อ
 ด้วยอิฐที่มีปูนสอ และก่อสร้างด้วยศิลาแลง โบราณวัตถุที่มีทั้งสมัยทวารวดีและ
 ศตวรรษ ที่ ๑๒ - ๑๓ ก่อนสมัยสุโขทัยและสมัยสุโขทัย เมืองนี้สมัยอยุธยา เรียกว่า "เมืองศรีเทพ"
 หรือศรีธรรมราช และคงย้ายเมืองไปตั้งอยู่ที่ริมแม่น้ำป่าสัก เพื่ อเมืองเจริญต่อไป ปัจจุบันเป็น
 อำเภอวิเชียรบุรี ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ยกเมืองศรีธรรมราช
 นี้เป็นเมืองกรี เปลี่ยนชื่อให้ใหม่เป็นเมืองวิเชียรบุรี ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอม -
 เลขาเจ้าอยู่หัว ย้ายเป็นอำเภอเมืองวิเชียร พ.ศ. ๒๔๘๓ เป็นอำเภอท่าโรง ต่อมาเปลี่ยน
 เป็นอำเภอวิเชียรบุรีอีก

จังหวัดกำแพงเพชร

1. เมืองกำแพงเพชร

คำบดหนองปลิง และในเมือง อำเภอเมืองกำแพงเพชร ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 85 ตอนที่ 41 วันที่ 7 พ.ค. 2511

หน่วยคิดป่ากรที่ 3 ใ้ทำการสำรวจและทำแผนผังบริเวณในโบราณ
สถานจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานใหม่และแบ่ง เขตแดนโบราณ
สถาน ออกเป็น 10 บริเวณ ด้วยกันเช่น

บริเวณที่ 1 บริเวณป่าสงวน เป็นอรัญญิกโบราณสถานประกอบด้วย
วัดศากุณารามณ์ ส่วนวัดอาวาสใหญ่ วัดกำแพงงาม บ่อสามหมื่น วัดสิงห์ วัดข้างรอบ
วัดพระนอน วัดพระสี่อิริยาบถ วัดเคาหม้อ วัดป่ามือ วัดร้าง รวม 8 วัด วัดขนาด
มีเนื้อที่ประมาณ 1,611 ไร่ และบริเวณอื่น ๆ อีก

2. เมืองไตรตรึงษ์

คำบดไตรตรึงษ์ อำเภอเมืองกำแพงเพชร ประกาศในราชกิจจานุ-
เบกษา เล่ม 75 ตอนที่ 45 วันที่ 10 มิ.ย. 2501

เมืองไตรตรึงษ์ตั้งอยู่ที่เมืองกำแพงเพชรไปประมาณ 10 กม. เป็น
เมืองโบราณตามตำนานสิงหนวัติกุมารกล่าวไว้ เมื่อ พ.ศ. 1547 พระเจ้าไชยศิริ องค์
กษัตริย์เชียงใหม่ เจ้าสายพระเจาพรหมมหาราช ทรงอพยพหนีข้าศึกลงมาสร้างเมืองนี้ (เจ้า
ใจว่าเป็นเมืองชวคราวก่อน เพราะในการต่อมาพระเจ้าไชยศิริได้อพยพลงไปทางใต้จนถึง
เมืองสุพรรณภูมิ ภายหลังมีคนไทยอพยพตามลงมา เห็นว่าเป็นทำเลดี จึงอาศัยเมือง
ไตรตรึงษ์นี้ตั้งหลักฐานเป็นที่พักแ่นต่อมา) ขณะนี้ยังมี จึงเห็นกัน กับซากเจดีย์และวิหาร

จังหวัดกำแพงเพชร

วัดสี่ริยาบด

ค. ในเมือง อ. เมืองกำแพงเพชร

เหลืออยู่บ้าง ที่มีลักษณะเป็นศิลปสุโขทัย

จังหวัด เชียงใหม่

1. กำแพงและคูเมือง เชียงใหม่

คำบสรรสิงห์ ความเกี่ยวกับศรีวิหมิอันเภอเมืองเชียงใหม่ ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

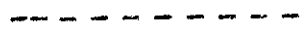
กำแพงเมืองเชียงใหม่ สร้างในรัชสมัยของขุนเม็งราย เมื่อ พ.ศ. -
1839 กว้าง 800 วา ยาว 100 วา มาใน พ.ศ. 2061 ในรัชสมัยของพระเจ้าอริยวงษ
จักรพรรดิราช (พระเมืองแก้ว) โปรดให้บูรณะปฏิสังขรณ์และก่ออิฐกำแพงใหม่กว้าง ๕๐ วา
จากนั้นมากมีศึกสงครามติดเมืองบ่อย ๆ ทำให้กำแพงเมืองถูกโจมตีอย่างหนัก ได้รับความ
เสียหายมากต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระยาแก้วละโลบุตรระอิกและโศสวางปลอมเพิ่มชนที่
ตรงมุมเมืองสี่แห่ง ชุกคูให้ถล่มลงไปอีก เวลานั้นทางราชการได้รื้อกำแพงลงเป็นบางตอน แต่
ได้สงวนกำแพงเมืองตอนที่อยู่ติดประตูเมืองทุกแห่งไว้เป็นวัตุโบราณ เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้
เห็นและศึกษาต่อไป

กำแพงเมืองชั้นนอก เป็นกำแพงดิน ตั้งโอบกำแพงเมืองเชียงใหม่
ในระยะที่ห่างกันประมาณ 50 เส้น ว่าเป็นกำแพงที่เจ้าพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) แม่ทัพ
ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สร้างไว้เมื่อครั้งยกทัพมาตีนครเชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2205
กำแพงดินนี้บางตอนถูกทำลายไปเป็นทุ่งนา และปลูกสร้างบ้านไปบ้าง แต่ยังมีเหลือเป็นแนวที่
เห็นกำแพงอยู่บางบางตอน

2. วัดพระธาตุกอยสุเทพ

คำบลกอยสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

วัดพระธาตุกอยสุเทพ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองประมาณ 18 กม. ตั้งอยู่บนยอดกอยสุเทพ พระเจ้ากือนาทรงสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1926 เพื่อบรรจุพระบรมธาตุ ซึ่งพระมหาสมณเถระ ญี่เจิมมาจากเมืองสุโขทัย โดยก่อเป็นเจดีย์สูง 5 วา ครอบที่ประดิษฐานองค์พระธาตุ เมื่อ พ.ศ. 2068 พระเมืองแก้ว โปรดให้สร้างเสริมทรงเจดีย์ให้กว้าง 3 วา (6 เมตร) สูง 11 วา (22 เมตร) เมื่อ พ.ศ. 2100 พระมหาญาณมงคลโพธิ์ เจ้าอาวาสได้สร้างบันไดนาคยาว 60 วา มีชั้นบันได 173 ชั้น (ปัจจุบัน 243 ชั้น) ต่อมาพระเจ้ากาวิละ สร้างนัทร 4 มุม และรั้วเหล็ก เมื่อ พ.ศ. 2356-2378 พระครูบาทูวิชัยสร้างถนนรถยนต์เป็นระยะทาง 12 กม. จากเชิงกอยสุเทพขึ้นไปถึงวัดพระธาตุกอยสุเทพได้สำเร็จ

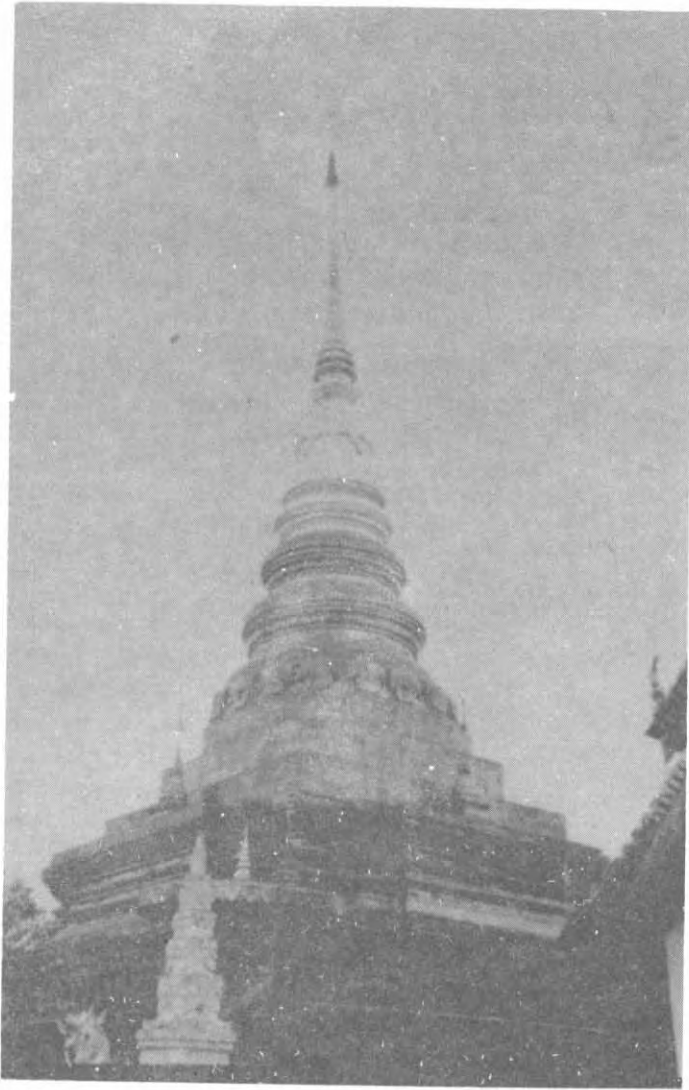
จังหวัดเชียงใหม่

1. กำแพงเมืองเก่า

คำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองเชียงแสน ก่อตั้งอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง เมืองเชียงแสนเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีกำแพงกิน 3 ด้าน คือด้านทิศเหนือ - ทิศใต้ - ทิศตะวันตก ส่วนทาง

จังหวัดเชียงใหม่

วัดพระธาตुकอยสุเทพ

ค. คอยสุเทพ อ. เมืองเชียงใหม่

คานหิศตะวันตกคิริมลำแม่น้ำโขง ไม่ปรากฏว่ามีแนวกำแพงเมือง พระเจ้าแสนภู
 ราชมัทศของพระเจ้าเม็งราย ทรงสร้างมตรงนอกเมืองเก่า ปัจจุบันคงเหลือแนวกำแพง
 เมืองมีไว้ให้เห็นอย่างสมบูรณ์ทั้ง 3 ด้าน ลักษณะเป็นกำแพงชั้นเดียวและสูงชันโดยกำแพง
 เมืองมากลมเป็นกำแพงหิน โดยโอบสูงประมาณ 3.70 เมตร ยาว 12 เมตร คูเมือง
 กว้าง 8 เมตร ตอนบนกำแพงหินก่ออิฐทับกันไปอีกชั้นหนึ่ง สำหรับอิฐที่ก่อถนนนั้นมาเตรียม
 สร้างขึ้นเมื่อสมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน พ.ศ. 1951

ตามหนังสือพงศาวดาร โยนกของพระยาประเทศกรกิจกรจักร (เช่น
 อนุภาค) กล่าวว่า "ให้ขุดคูและก่อปราการพระนครสามด้าน แต่ด้านตะวันออกเป็นไว้เอา
 แม่น้ำโขงเป็นคูปราการเวียง ตั้งพิชัยหลักเมืองในวันศุกร์ เดือนเจ็ด ปีมะโรง สิบสอง
 ศก จุลศักราช 690 ยามแตรค่ำ ไว้ลักษณะในราชคฤศ ปราการคานกว้าง ๓๐๐วาตาม
 ยาวไปตามแม่น้ำโขง 1,500 วา

จังหวัดลำพูน

1. วัดพระธาตุทวิภุมขัย

คำบาลีในเมือง (ในเวียง) อำเภอเมืองลำพูน ประกาศใน
 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

วัดพระธาตุทวิภุมขัย สร้างเมื่อ พ.ศ. 1651 ในรัชสมัยพระเจ้า
 อาทิตยราช มีปูชนียสถานที่สำคัญคือเมืองลำพูนแห่งหนึ่ง เรียกว่า "พระธาตุทวิภุมขัย"
 เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า ตามตำนานกล่าวว่า สูง 1 เส้น 6 วา มี

ลูกศร (มะหอก) 22 ต้น ฉัตรทองคำ 9 ต้น ฐานสี่เหลี่ยมยาวด้านละ 10 วา มีราวทองแดงล้อมรอบคานใน ราวเหล็กล้อมคานนอก วัดนี้ยังมีวิหารอีกหลายหลัง เช่น วิหารพระเจ้ากตกลักเกสือ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิ ทรงอังสะสีน้ำย่าง วิหารพระเจ้าพันตน มีพระพุทธรูปยืน 1 องค์ สูงเท่าคนเตี้ยกันว่า พระพุทธรูปองค์นี้สร้างวันเคียวเสร็จ เรียกว่า "พระเจ้าพันใจ"

เดิมองค์พระธาตุหริภุญชัย ที่พระเจ้าอาทิตย์ราชสร้างนั้น มีความสูงเพียง 3 วา มีโกษทองนภพจุพระบรมธาตุสูง 3 ศอก มา พ.ศ. 1726 พระเจ้าสรรสิทธิ์ทรงสร้างให้สูงขึ้นไปอีก 2 วา และเสริมโกษทองคำสูงขึ้นไปอีก 1 ศอก หลังจากพระเจ้าเม็งรายได้ครองนครลำพูนแล้ว พระมหาเถระในลำพูนกับขุนท่า ไทกอเจกียรูปทรงกลมครอบองค์เดิมเสีย ขนาดสูง 10 วา ครั้นสุดท้าย พ.ศ. 1990 พระเจ้าคิโลกราชทรงเสริมองค์พระธาตุสูงอีก 8 วา ตามตำนานจึงสูง 23 วา ได้มีการซ่อมแซมบูรณะขึ้น 2 ครั้ง คือ พระเมืองแก้ว ซ่อมเมื่อ พ.ศ. 2055 เจ้ากาวิละซ่อมเมื่อ พ.ศ. 2329 ได้ยกฉัตรขึ้น 4 ชั้น

สุวรรณเจดีย์ อยู่คานเหนือวิหารพระเจ้าละโว้ ในบริเวณพระธาตุหริภุญชัย พระนางปทุมวดี พระมหาเทวีพระเจ้าอาทิตย์ราช ทรงสร้างเป็นเจดีย์ 4 เหลี่ยม ยอดแหลม

2. วัดกู่กู่ (วัดจามเทวี)

ตำบลในเมือง อำเภอเมืองลำพูน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

วัดกู่กู่ หรือวัดจามเทวี มีเจดีย์ 2 องค์ องค์หนึ่งเรียกว่า "สุ-

จังหวัดลำพูน

วัดจามเทวี

ค. ในเมือง อ. เมืองลำพูน

วรราชโกฏิเจดีย์" สร้างเมื่อ พ.ศ. 1298 เป็นฝีมือของชอม ลักษณะเป็นเจดีย์สี่เหลี่ยม
แบบศุภคยาในภาคอินเดีย มีพระพุทธรูปปางประทานพรประติมากรรมเป็นชั้น ๆ ละ 3 องค์
คานหนึ่งมี 5 ชั้น จึงมีพระพุทธรูปคานหนึ่ง ๆ รวม 15 องค์ องค์ 4 คาน 60 องค์ ภายใน
เจดีย์บรรจุพระอัฐิของพระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์แห่งนครหริภุญชัย เจดีย์มีออกดอกมกร
ทองคำ ทอดายอกเจดีย์หักหายไป ชาวบ้านจึงเรียกว่า "กุกุก" อีกองค์หนึ่งสันนิษฐาน
ว่า สร้างในสมัยพระเจ้าสรพสิทธิ์ (พระเมืองแก้ว)

วิหาร เก่านี้ ตามตำนานว่าสร้างเมื่อประมาณ พ.ศ. 1668 ห่างจาก
ที่ว่าการอำเภอเมืองลำพูน 5 กิโลเมตร อยู่ตำบลป่าสัก กล่าวกันว่าเป็นที่อยู่ของฤษีที่เก็บ
พระนางจามเทวีมาเลี้ยงแก่เล็ก ๆ และให้พระนางจามเทวีนั่งพลอยไปคานน้ำแม่ลาวไหล
เมืองละโว้ ใน พ.ศ. 2479 ชาวเมืองลำพูนได้สร้างพระอุโบสถหลังหนึ่งไว้ที่พระครูภา
ววิชัย ซึ่งนิมนต์มาจากวัดบ้านปาง ตำบลแม่ตั้น อำเภอดี ท่านไผ่มาจำวัดอยู่ที่พระอุโบสถ
หน้าพระอุโบสถมีอนุสาวรีย์ท่านพระครูภาววิชัย ทำเป็นรูปท่านเป็นอยู่ทั้งสี่ก้ามมีรูป
ทวดกาประจำ
อยู่รอบ ๆ ของประตู

จังหวัดลำปาง

1. วัดพระแก้ว หรือวัดพระแก้วกอนเต้า

ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเมืองลำปาง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

วัดพระแก้วหรือเรียกว่า วัดพระแก้วกอนเต้า กรมศิลปากรได้ทำ
การขุดทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติ รวม 2 ครั้งด้วยกัน วัดนี้มีสถาปัตยกรรม

คล้ายคลึงกับสถูปเจดีย์ของวัดพระธาตุลำปางหลวงและวัดพระธาตุเสด็จในสมัยเจ้าอนุวาทย์
 วงศ์มานิต เป็นผู้ครองเมืองลำปางหลวงและวัดพระธาตุ เมื่อ พ.ศ. 2453 โคท้าวการ
 บรมะสถูปเจดีย์เป็นรูปฐานสี่เหลี่ยม กว้างด้านละ 26 วา สูง 25 วา ปีกทองจังโกตั้งแค
 ้นคร ลงมาถึงคอระฆังตามตำนานว่า นางสุชาดาไ้คน้ำเอาผละเต่า (แดงโม) ไปถวาย
 พระมหาเถระ ซึ่งอยู่ที่วัดม่อนตอนเต่า พระมหาเถระได้พบพระแก้วมรกตอยู่ในผละเต่านั้น
 จึงให้ช่างแกะสลักแก้วมรกตเป็นรูปพระพุทธรูป เรียกว่า "พระแก้วมรกต" โคประวิฐาน
 อยู่วัดนี้ระหว่าง พ.ศ. 1979-2011 เคยมีผู้ทูลกล่าวหาว่า พระมหาเถระกับพระนาง
 สุชาดาเป็นชู้ต่อกัน เจ้าผู้ครองนคร จึงให้ลงโทษให้ประหารชีวิตนางสุชาดาเสีย ก่อนที่
 นางจะถูกประหารชีวิต นางสุชาดาได้ตั้งอธิษฐานจิตไว้ว่า "ถ้าตนมีความผิดตามที่กล่าวหา
 จริงก็ขอให้เลือกไหลลงสู่พื้นดิน ถ้าไม่มีความผิดแล้ว ขอให้เลือกพุ่งขึ้นไปในอากาศ ปรากฏว่า
 เมื่อนางสุชาดาถูกประหารชีวิต เลือดของนางพุ่งขึ้นสู่อากาศตามคำอธิษฐาน เพศมหาจึงนำ
 ความนี้ไปกราบทูลให้พระเจ้าผู้ครองนครทราบ เจ้าผู้ครองนคร สำนึกผิดกลัวบาปกรรมจึงไ้
 กัลกัศม์ เสียสรีระและดึงแก่กรรมในขณะนั้น สถานที่นางสุชาดาถูกประหารชีวิตเรียกว่า "วังนาง
 ลอย" และสถานที่นางสุชาดาเหี่ยวมากู้วัดพระแก้ว เรียกว่า "นางเหี่ยว" มาจน
 กระทั่งทุกวันนี้

ปัจจุบันมีพระพุทธรูปสำคัญขององค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ เรียกว่าพระแก้ว
 ตอนเต่า ขนาดเล็กกว่าพระแก้วมรกต

2. หลักเมือง

คำบพิชัย (เดิมเป็น ต.หัวเวียง) อำเภอเมืองลำปาง
 หลักเมืองเดิมตั้งอยู่หลังบ้านเจ้าราชวงศ์ ๒ ลำปาง (ตลาดศกราช-
 วงศ์ปัจจุบัน) ต่อมาในสมัยเจ้าอนุวาทย์ วงศ์มานิต ได้สร้างศาลากลางจังหวัดขึ้น เมื่อปี

พ.ศ. 2440 ในที่กินซึ่งเรียกว่า "หอคำ" จึงโยย้ายหลักเมืองมาไว้บริเวณศาลากลาง-
จังหวัด ตั้งแต่บัดนั้นมาจนถึงทุกวันนี้ เสาหลักเมืองเป็นเสาหัวควายไม้ รวม 3 หลัก คือ

- หลักที่ 1. สร้างในสมัยเจ้าวรญาณรังสี ประมาณ พ.ศ. 2399
- หลักที่ 2. สร้างในสมัยเจ้าพรหมภักดีอาทวณันท์ไชยสวัสดิ-

ประมาณ พ.ศ. 2416

หลักที่ 3. สร้างในสมัยเจ้านันทไชย ประมาณ พ.ศ. 2429

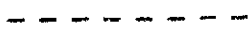

จังหวัดแพร่

1. พระธาตุช่อแฮ

คำแปลว่าแก่ง อำเภอเมืองแพร่ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม
52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระธาตุช่อแฮ ตั้งอยู่บนภูเขา เรียกว่า "เขาช่อแฮะอ้ายค้อม" สูง
ประมาณ 28 เมตร ทามตำนานกล่าวว่า พระพุทธเจ้าโคตมามาประทานเส้นพระเกศา ให้
ช่อแฮะอ้ายค้อมบรรจุไว้ในเจดีย์องค์นี้ เมื่อ พ.ศ. 2467 องค์เจดีย์ก่อด้วยอิฐใบกุ่มรูปแปด
เหลี่ยม สูงประมาณ 33 เมตร ถาวรวัตถุที่สร้างในบริเวณพระธาตุเจดีย์ คือ วิหารจตุรมุข
2 หลัง มีระเบียงรอบ ๆ องค์พระธาตุเจดีย์ นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปอีกองค์หนึ่ง เรียกว่า
"พระเจ้าทันใจ" เมื่อ พ.ศ. 2467 พระครูบาทวีวิชัย เป็นหัวหน้าชักชวน เสริมองค์พระ
ธาตุเจดีย์และรื้อถอนเอาทองจังโกออกแล้วใบกุ่มเล็กน้อย เสริมบุษปะใหม่ทั้งองค์

จังหวัดน่าน

1. กำแพงเมืองน่านเก่า

คำบสนในเวียง อำเภอเมืองน่าน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

เล่ม 61 ตอนที่ 65 วันที่ 24 ต.ค. 2487

ตามพงศาวดารเหนือกล่าวว่า เมื่อราว พ.ศ. 1825 พญาภูคา
เจ้าเมืองย่าง มีราชบุตรบุญธรรม 2 องค์ ผู้พี่นามว่า ชนมนุญ บุนองมีนามว่า ชนพอง พญา
ภูคาได้สร้างเมืองขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่ง นามว่า "เมืองวรรณคร" ซึ่งอยู่ห่างจากจังหวัด
ไปทางทิศเหนือประมาณ 70 กม. อยู่ในท้องที่ตำบลศิลาเพชร อ.บัว ยังมีซากเมืองและมี
แนวกำแพงเป็นหลักฐานอยู่

เมืองน่าน ค่อมราว พ.ศ. 1968 ชนพอง (พระเจ้าช้างเผือก)-
ได้ย้ายเมืองมาตั้งที่ตำบลบ้านโค้ง คือที่ตั้งจังหวัดปัจจุบัน กำแพงเมืองเดิมสร้างด้วยท่อนไม้ของ
ซึ่งสร้างในรัชสมัยพระยาแสนแหวนราช ค่อมราว พ.ศ. 2400 เจ้าอนันตวรฤทธิเดช
ได้ก่อสร้างกำแพงขึ้นใหม่ (ก่อด้วยอิฐถือปูน) แทนกำแพงเก่าซึ่งสร้างด้วยท่อนไม้ซึ่งถูกระ
แสน้ำพัดพังทลายไป กั้นนอกส่วนที่สูงที่สุดประมาณ 10 วา กั้นในมีเชิงเทินแล่นตลอดถึงกัน

ตามมมกำแพงเมืองบางแห่งได้สร้างป้อมปืนใหญ่ (หอนมอก) ไว้
ปัจจุบันกำแพงเมืองบางแห่งได้ถูกรื้อถอนไป ตั้งแต่ถนนมหาศคานเหนือออกไปทางทิศตะวันตก
และวกไปทางทิศใต้จรดถนนสุนนแหวนราช เพื่อขยายเขตเทศบาลเมืองเวลานี้ยังเหลืออยู่บางตอน

๒. พระราชแช่แห่ง

คำบศลายแก้ว อำเภอมืองน่าน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 62 ตอนที่ 65 วันที่ 21 ก.ค. 2497

พระราชแช่แห่ง ตั้งอยู่บนคอยเพียงแช่แห่ง ริมแม่น้ำโขงโดยหน้าคัก สร้างในสมัยสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. 1896 พระยาอานเมือง ย้ายเมืองพระธาตุพระพิมพ์คำ พระพิมพ์เงิน ซึ่งได้มาจากเมืองสุโขทัยประดิษฐานไว้ ณ ไทรทองคาน แห่งชาตินี้ เมื่อ พ.ศ. 1902 ท้าวซากัน ก่อสร้างเสริมองค์พระธาตุให้สูงขึ้น องค์พระธาตุมีสร้างเสริมสวมครอบพระธาตุองค์เดิมไว้

มีการเล่าสู่กันฟังต่อมาว่า พระพุทธเจ้าเสด็จมาถึงเมืองนี้ประทับอยู่ที่บ้านหัวไค้ พอเมืองเอาสมอแห้งไปถวายพระพุทธเจ้า แต่พระองค์ยังมีไค้เสวย จนพระองค์เสด็จมาประทับที่ไค้ตนสำโรง ๗ คอยภูเพียง เพื่อเสวยผลสมอ แต่สมอแห้งมาก จึงโปรดให้นำเอาสมอไปหน้าเสี้ยก่อน แล้วทรงท่านายว่า "คอยแห่งนี้จะเป็นที่บรรจุพระบรมธาตุ" จึงได้ เรียกว่า พระธาตุแช่แห้งกันตมา

จังหวัดมะเจิงเหรา

๑. กำแพงเมือง

คำบศหน้าเมือง อำเภอมืองมะเจิงเหรา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 3 วันที่ 5 ม.ค. 2497

เมืองมะเจิงเหรา เป็นเมืองที่สร้างในสมัยอยุธยา ในแผ่นดินของ

สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เพื่อเป็นที่ระดมพลในเวลาสงคราม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ หลังจากเสร็จศึกญวนแล้ว เมื่อ พ.ศ. 2377 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้กรมหลวงวชิรญาณเรศวร ออกไปสร้างกำแพงเมือง พร้อมคฤหาสน์ปราสาทหิน หวังเพื่อที่จะให้เป็นที่ตั้งเมือง เชื้อชนชั้นกษัตริย์นครทางคามวิเศษวันออกนี้ ตั้งอยู่ริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำบางปะกง คือยังเกี่ยวข้องกับตัวเมืองนั่นเอง ภายในบริเวณกำแพงปราสาทนี้ ปัจจุบันนี้เห็นเรือนจำประจำจังหวัดฉะเชิงเทรา ในกฎหมายเก่ากรุงรัตนโกสินทร์ต้นฉบับอยู่ในหอวิชาญ ระบุชื่อเมืองนี้ว่า "ฉะเชิงเทรา"

2. วัดโสธร

ตำแหน่งเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 3 วันที่ 5 ม.ค. 2497

วัดโสธร เดิมชื่อวัดหงส์ สร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ต่อมาน้ำเซาะตลิ่งพังไป จึงได้ทำการสร้างขึ้นใหม่ชื่อว่า "วัดเสาชิง หรือ เสาทวน" แล้วจึงเปลี่ยนมาเป็นวัดโสธรภายหลัง วัดนี้มีพระพุทธรูปโบราณอันสำคัญองค์หนึ่ง เรียกว่า "พระพุทธรูปโสธร" หน้าตักกว้าง 1.65 เมตร สูง 1.48 เมตร ตามประวัติมีว่า โทฬามีหาริย์ลอบนำมามีธมาที่นำวนโกศลวัดโสธร ก็ลอบยวนอยู่ ประชาชนจึงได้ทำพิธีอัญเชิญมาจากน้ำแล้วนำมาประดิษฐานไว้ที่วัดโสธรจนทุกวันนี้

จังหวัดฉะเชิงเทรา

พระพุทธรูปไสทร

วัดไสทร ต. หน้าเมือง อ. เมืองฉะเชิงเทรา

จังหวัดปราจีนบุรี

1. เมืองพระรถ

ตำบลโคกใหม่ อำเภอศรีมหาโพธิ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองพระรถ หรือ เมืองมโหสถก็เรียก เป็นเมืองโบราณร้างสมัย ทวาราวดีตั้งอยู่บนโคกวัด ภายในกำแพงเมืองมีซากโบราณจำนวนมากหลายแห่ง เช่นปราสาท เทวาลัย เทวรูป ศิวลึงค์ ห้ากวางศิลาแดง ลูกปัดสีต่าง ๆ สระแก้ว สระมะเขือ กู่เข่ง ทอง สระมรกต มีกำแพงและคูเมืองล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน บางด้านคันดินเทินมาก บางด้าน กำแพงเมืองยังสูง และคูเมืองยังมีน้ำซึ่งอยู่บางตอน

2. ปราสาทสะคอกกอกกม

ตำบลโคกสูง อำเภอตาพระยา (เดิมเป็น อ.อรัญประเทศ) ประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

ปราสาทสะคอกกอกกม ตั้งอยู่บนเนินราบในตำบลโคกสูงทางทิศเหนือ ของอำเภอตัวปราสาทห้ากวางศิลาแดงแผ่นใหญ่ ๆ ยาว 1 เมตร วางซ้อนกัน 3 ชั้น มี กำแพงล้อมรอบ 3 ชั้น กำแพงชั้นนอกเป็นกำแพงปูนกินสูงประมาณ 2 เมตรครึ่ง มีหลักฐาน- ศิลาจารึกอักษรขอมก้อนสี่เหลี่ยมตั้งอยู่ที่กึ่งกำแพงชั้นในริมปราสาทหลังที่ 2 ฐานล่างของศิลา- จารึกทำเป็นเคียวรูปสี่เหลี่ยมปักลงในศิลาอีกก้อนหนึ่ง สลักอักษรขอมทั้ง 4 ด้าน ปราสาทนี้ สร้างในสมัยลพบุรี ราวพุทธศตวรรษที่ 17

๔๕

จังหวัดนครนายก

1. ungskokhon

คำบลกงละคร อำเภอมืองนครนายก ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองungskokhon หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เมืองลันเต" เป็นเมือง
โบราณ หนะนี้ยังมีแนวซากกำแพงและคูเมืองปรากฏอยู่บางตอน

จังหวัดชลบุรี

1. เมืองพระรถ

คำบลพนัส อำเภพนัสนิคม ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่
52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เมืองพระรถ เป็นเมืองเก่ามีมาแต่สมัยพวกราวดี นานในสมัยสุโขทัย
เข้าใจว่าคงเป็นเมืองสืบต่อกันมา กำแพงเมืองเป็นมุดหิน ซากเป็นตอน ๆ สูงราว 4 เมตร
กำแพงเมืองเป็นรูปกลม มี 2 ชั้น ภายในเมืองนี้ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ มีฐาน เจดีย์ 1
แห่ง ชาวบ้านเรียกว่า "เนินชากุ" และยังมีเจดีย์กว้าง 4 วา อีก 1 แห่ง ภายในกำแพง
เมือง ปัจจุบันเป็นที่นาและบ้านเรือนของราษฎรไปแล้ว

2. เมืองศรีพระโร

คำแปลของไมเคลง อำเภอเมืองชลบุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 75 ตอนที่ 90 วันที่ 4 พ.ย. 2501

เมืองศรีพระโร เป็นเมืองสมัยทวารวดี นับว่าเป็นเมืองเก่าแก่มา
เมืองหนึ่ง ซึ่งทางหน้าเมืองเป็นหาดทรายติดต่อกับตำบลบางทราย มีชุมชนโบราณวัดคู่ เป็น
พระแก้วมรกต พระทองคำ หินทองคำ สำริด ด้วยขามสังกโลก โฉมสังกโลก ภายใน
บรรจุอัฐิฝังไว้กระเบื้องลู่ทุก หม้อรักหนาสีใหญ่และजर เช่นปูนปั้น มีซากถนนโบราณกว้างทั้งสิ้น
ประมาณ 8 เมตร เมืองศรีพระโร เค้าใจว่าเป็นเมืองท่าสำคัญเมืองหนึ่งในสมัยก่อนกรุงธนบุรี มี
เรือสำเภาท่างเมืองเข้ามาค้าขายติดต่อกันอยู่เสมอ เจ้าเมืองพระโร เป็นพ่อค้ามีมีทานเล่าเกี่ยวกับ
เมืองนี้ไว้ว่า "เศรษฐีหาโล" เป็นเจ้าเมืองคนโสดในทรัพย์สินสมบัติและวิถีคิดกิจของตัวส่วนมา
ทางเมืองทวยวิชัยต่าง ๆ นานา จนเศรษฐีหาโลมีทรัพย์สินสมบัติมากมายเหลือคณานับ เล่ากันว่า
เกวียนที่บรรทุกทรัพย์สินสมบัติของเศรษฐีหาโลนี้ เดินทางผ่านหมู่บ้านนั้น จึงเรียกว่า "ตอเขาวาด"
จากเมืองศรีพระโรไปเมืองพระรถ มีระยะทางประมาณ 20 กม. เมืองศรีพระโร เวลานั้นมีถนน
สายกรุงเทพฯ ทราก ตักบ้านกลางเมืองตลอดแนว

จังหวัดจันทบุรี

1. ค่ายเนินวง

คำแปลบางที่จะ อำเภอเมืองจันทบุรี ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 71 ตอนที่ 3 วันที่ 5 ม.ค. 2497

ค่ายเนินวง เป็นที่ตั้งเมืองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า
อยู่หัว เพื่อชดช้ายกยวน เมื่อ พ.ศ. 2377 เจ้าพระยาพระคลัง (สมเด็จพระยาพระ
บรมมหาประยูรวงศ์) เป็นแม่กองสร้างพร้อมกับวัดโยธานิมิตร ปัจจุบันยังมีซากกำแพงเมือง-
คลังกระสุน ทิวเมืองเป็นรูปป้อมสี่เหลี่ยม กว้าง 14 เส้น ยาว 15 เส้น มีประตูทิศละ 2
ประตู ในเวลานี้ยังเหลืออยู่ประตูข้าง ประตูหน้าเนียน ประตูบางกะจะ และประตูคูเมือง

2. น้ำตกพร้าว

อำเภอหนองสิงห์

น้ำตกพร้าว เป็นน้ำตกที่สวยงามมาก อยู่ห่างทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ
เขาสระบาป ตกลงมาถึงอ่าง สูงประมาณ 6 วา ลึกประมาณ 8 วา พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จประพาสที่เหนือ
น้ำตกมีเจดีย์เพชรพระอังคาร ของสมเด็จพระนางสุนันทาณารัตน์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุล-
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2424 จ.ศ. 1213 และยังมีเจดีย์แดงอีก
องค์หนึ่งซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2419 เรียก
ว่า "อลงกรณ์เจดีย์"

จังหวัดนครราชสีมา

1. วัดกลาง

คำขวัญในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา ประกาศในราชกิจจา-
นุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

จังหวัดนครราชสีมา

อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

ค. ในเมือง อ. เมืองนครราชสีมา

วัดกลางหรือวัดกลางนคร หรือวัดพระนารายณ์มหาธาตุ เป็นวัด
 สมัยอยุธยา เป็นอนุสาวรีย์นารายณ์คุณหญิงโม ถือเป็นรูปเจดีย์ อยู่ริมวัดกลาง 787 ถัดมา
 ทางราชการทำการรื้อหรือเปลี่ยนแปลงใหม่ เป็นรูปคนโบราณหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ย้ายไปตั้งที่
 ประชุมพล เพื่อเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงคุณงามความดีของคุณหญิงโม ที่ได้ละชีพเพื่อเมือง
 นครราชสีมาไว้ได้สำเร็จ กรมศิลปากรได้มอบให้ศาสตราจารย์ ศิลป พีระศรี ออกแบบหล่อ
 สำเร็จ เมื่อ พ.ศ. 2477

2. อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี

คำบถในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
 เล่ม 54 วันที่ 3 ม.ค. 2480

รูปคนโบราณ หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ตั้งอยู่ก้นแท่น เก็บอยู่ที่วัดกลาง
 ทางราชการทำการรื้อเปลี่ยนแปลง ย้ายไปไว้หน้าประชุมพล

3. เมืองพิมาย

คำบถในเมือง อำเภอพิมาย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม
 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

เมืองพิมาย อยู่ห่างจากตัวเมืองประมาณ 56 กม. มีปราสาทหิน
 กองมากแห่งหนึ่ง เรียกว่าปราสาทหินพิมาย ปราสาทหินพิมายคงจะเริ่มสร้างในสมัยพระ
 ธรรมนันท 6 ใน (พ.ศ. 1623-1650) รัชสมัยกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
 มหิธร ประคองประทักษิณที่เมืองพิมายนี้ เป็นราชธานี ที่ปราสาทหินพิมายมีจารึกที่ทรงประดิษฐาน
 ของระบียงกต กล่าวถึง พ.ศ. 1651 ซึ่งกล่าวถึงปราสาทหลังกลางสร้างขึ้นในปีนั้น จารึก

นี้กล่าวถึงการที่สร้างรูปไตรโลกวิชัย ให้เป็นเสนาบดีของวิมาละ . และคงจะหมายถึงพระพุทธรูปสำคัญภายในปราสาทดังกล่าวนี้เอง ผู้สร้างรูปไตรโลกวิชัย คือ ศรีวิเรนทราธิบดีวรมันแห่งเมืองโฆลาระ นามนี้ปรากฏอยู่อีกว่าเป็นเจ้าประเทศราชมั่งคั่งใหญ่ของกษัตริย์พระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ในภาพจำหลักแถวชบวนทหารที่ปราสาทนครวัด อยู่ในสมัยพระเจ้าวรมันที่ 7 คงได้สร้างขึ้นอีก 2 องค์ ในบริเวณปราสาทหินพิมาย คือ ปรากฏพระนมพิศ และปรากฏหินแดง รวมทั้งรูปของพระองค์เองด้วย ซึ่งตามศักราชที่ปรากฏในศิลาจารึกแผ่นใหญ่ที่ก่อสร้าง พ.ศ. 1651 ตรงกับแผ่นดินพระเจ้าชัยวรมันที่ 1 (พ.ศ. 1651-1655) ซึ่งเป็นพระเจ้าแผ่นดินขอม แต่ความเห็นของผู้ชำนาญว่า ศิลาจารึกดังกล่าวนี้อาจจะทำขึ้นมาภายหลังพิจารณาวิธีจำหลักลวดลายหรือวิธีเข้าปากไม้ตามกรอบประตูหน้าต่างแล้ว ควรจะสร้างในรัชสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 5 (พ.ศ. 1511 - 1544)

จังหวัดอุตรธานี

1. วัดโบราณ

ตำบลบ้านจึก อำเภอหนองหาน ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

วัดโบราณแห่งนี้ชาวบ้านเรียกว่า "กู" มีซากเจดีย์ โบลี และ มีซากแนวกำแพงล้อมรอบอีกชั้นหนึ่ง เป็นวัถุร้าง เขาใจว่าเดิมคงเป็นเทวสถานของขอม หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "เขาสถานจอม"

2. พระพุทธรูปแก้ว

ตำบลเมืองพาน อำเภอพานเมือง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระพุทธรูปแก้ว อยู่ห่างจากอำเภอพานเมืองประมาณ 10 กม. ตั้ง อยู่บนไหล่เขาภูพาน มีเจดีย์สูง 36 เมตร ครอบอยู่รอบพระพุทธรูป เป็นเจดีย์ที่ประชาชน ในจังหวัดใกล้เคียง ตลอดจนเมืองเวียงจันทน์ ประเทศลาว พากันมานมัสการเป็นการที่- ครึกครื้นทุกปีในวันเพ็ญเดือน 4 ของปี

จังหวัดชัยภูมิ

1. ปราสาท

ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 24 วันที่ 2 ส.ค. 2479

ปราสาท ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหนองบัว ห่างจากศาลากลางจังหวัดไป ประมาณ 2 กม. ลักษณะเป็นรูปปราสาทก่อด้วยศิลาแดง คล้ายปราสาทสามยอดสพบุรี สูง 6 วา ฐานวัดโดยรอบ 8 วา ก่อสร้างด้วยศิลาแดง ซุ้มประตูคานตะวันออกขนาด 4 x 7.50 เมตร ครอบประตูห้าควายหินทราย มีกำแพงเตี้ย ๆ รอบองค์ปราสาท มีประตูทางเข้าทิศ ตะวันออก ส่วนอีก 3 ด้านเป็นประตูลอมภายในปราสาทประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาปาง มารวิชัย 1 องค์ ศิลปะแบบตะวันออกเฉียงเหนือ เข้าใจว่าสร้างในสมัยขอมเป็นใหญ่ และยังมีเศียรเทวคาแบบของสพบุรีกับพระเศียรพระพุทธรูปแบบทวารวดี ห้าควายศิลาแดงทั้งคู่นี้ มี

ประตูลอกกานที่ทิศตะวันตก มีพระพุทธรูปศิลาปั้นศิลปะแบบตะวันออกเฉียงเหนือ อายุราวสมัย
อยุธยาตอนปลาย ตั้งอยู่บนฐานศิลา ทางประตูกานเหนือ มีทับหลังจำหลักเป็นพระพุทธรูป ๆ
ขนาดปรกอบุเหนือเศียร เกียรติมุข กานซ้ายและขวาจำหลักเป็นรูปพระโพธิสัตว์โศกเศวต และ
นางปัญจาภรณ์ และลายเถาไม้สนเป็นหลักฐานที่แสดงว่าปราสาทหินแห่งนี้เป็นของสร้าง ใน
พุทธศาสนา ที่ของประมุขพระพุทธรูปปางสมาธิ ศิลปะ ศิลปะแบบทวารวดี ขนาดสูง 1.75
เมตร หน้าตักกว้าง 0.74 เมตร เข้าใจว่าเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่น เพราะลักษณะศิลปะ
และอายุต่างกัน คาดว่าปราสาทหินนี้คงมีอายุอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15 - 16

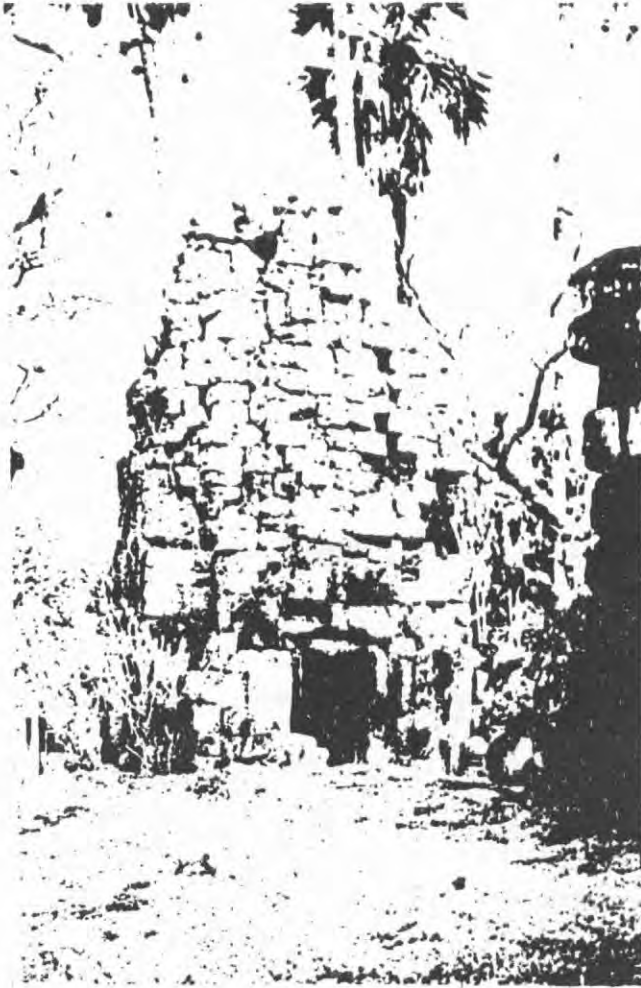
จังหวัดสุรินทร์

1. ปราสาทตาเมือน

ตำบลปักไถ่ อำเภอปราสาท (เดิมเป็น อ.เมืองสุรินทร์ ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม 2478

ปราสาทหินตาเมือน ตั้งอยู่บนภูเขาบรรทัดที่ของตาเมือน ก่อด้วยดิน
ทำเป็นปราสาทมีมุขยื่นยาวไปทางทิศเหนือ ฐานของปราสาทขนาด 6.30 x 6.03 เมตร มุข
ยาว 12 เมตร กว้าง 5 เมตร ยอดทรวดึงเหลือส่วนของค้ำปราสาท สูง 13 เมตร ยันตั้งอยู่
สูงประมาณ 3.50 เมตร ที่ฐานพบศิลาจำหลักเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิมีเรือนแก้วนั่งเรียงติด
กัน 2 - 3 ชั้น ลักษณะเป็นพระพุทธรูปสมัยลพบุรี รัตนพุทธศตวรรษที่ 18-19

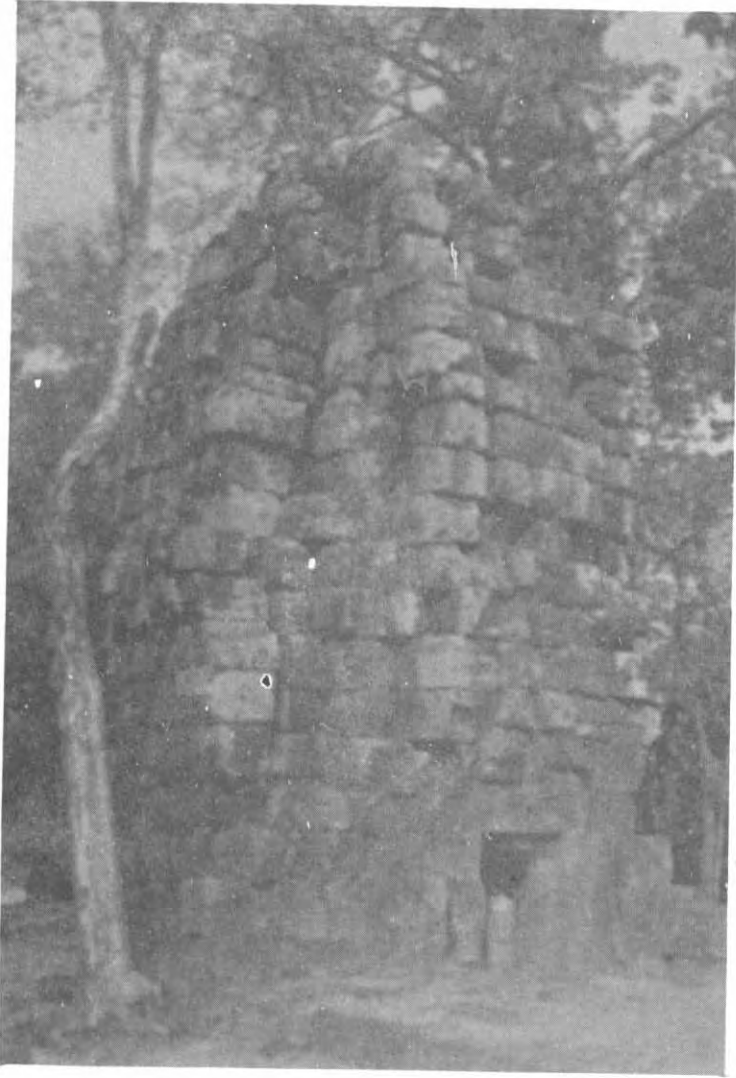
จังหวัดชัยภูมิ

ปรากฏ

ท. ในเมือง อ. เมืองชัยภูมิ

จังหวัดศรีสะเกษ

ปราสาทสระกำแพงน้อย
ค. ทุ่งปล่อง อ. เมืองศรีสะเกษ

2. กำแพงเมือง

กำแพงในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ ประกาศในราชกิจจานุ
เลขที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 ส.ค. 2478

กำแพงเมืองเก่า (ปลายสมัย) เป็นกำแพง 3 ชั้น กำแพงก่อ
ขึ้นด้วยมูลหิน และอิฐ กำแพงชั้นในเป็นรูปยาวรี กว้าง 1,200 เมตร ยาวประมาณ 1600
เมตร ทางออกไปอีก 200 เมตร ถึงกำแพงชั้นกลาง และทางออกไปอีก 1200 เมตร เป็น
กำแพงเมืองชั้นนอก

จังหวัดศรีสะเกษ (ขุขันธ์)

1. บ้านปราสาท

ตำบลเมืองจันทร์ อำเภออุทุมพรพิสัย ประกาศในราชกิจจานุ
เลขที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 ส.ค. 2478

บ้านปราสาท อยู่ที่บ้านกำแพง ริมทางรถไฟ ก่อตั้งโดย
อุทุมพรพิสัย ตัวปราสาทสร้างเป็นรูปเจดีย์ 2 องค์ ตั้งเรียงแถวกัน ก่อด้วยศิลาแลงและ
หินอ่อน ยังมีสภาพปกติทุกส่วน มีกำแพงล้อมรอบ หัก 4 ด้าน กำแพงบางส่วนหักพังบ้างเป็น
ส่วนมาก มีสระใหญ่ขังน้ำตลอดไปอยู่สระหนึ่ง

จังหวัดร้อยเอ็ด

1. หินกอง บ้านในเมือง

ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

หินกองบ้านในเมือง มีหลักศิลาจารึกภาษาสันสกฤต รุน พ.ศ.-1521-1721 เมื่อปี พ.ศ. 2479 ทางจังหวัดร้อยเอ็ดขออนุญาตย้ายไปตั้งไว้ที่บนเกาะกลางพระลานชัย ตามหนังสือกรมศิลปากร ที่ 1972/2-479 ลงวันที่ 25 ก.ย. 2479

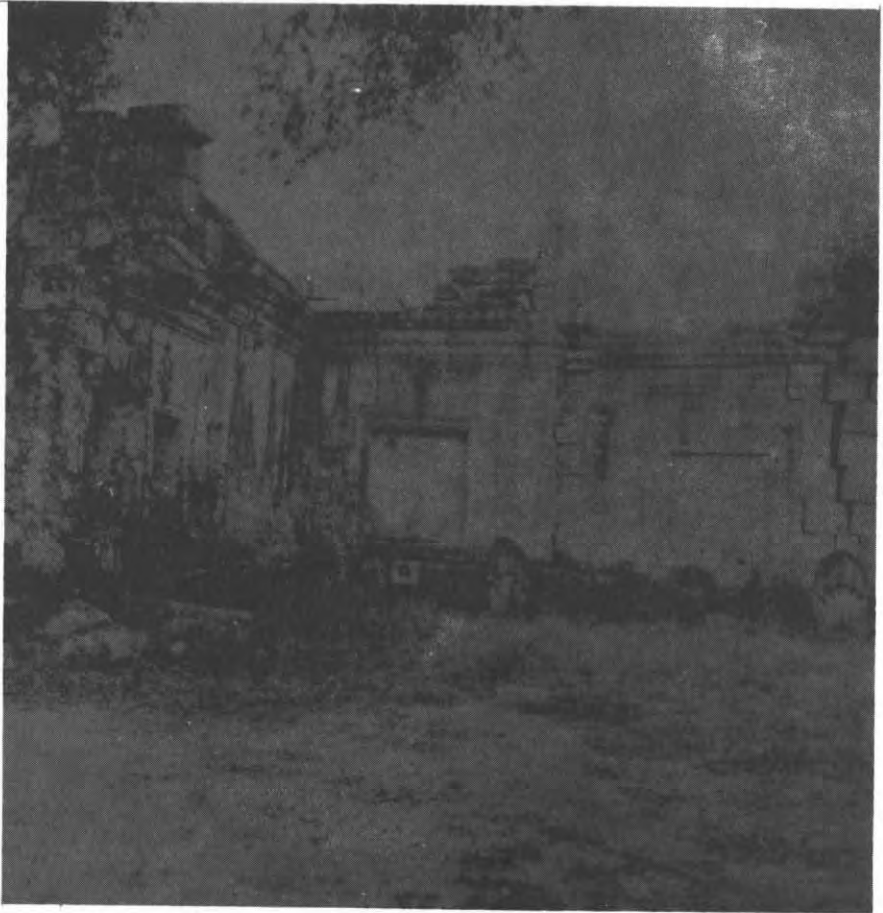
จังหวัดบุรีรัมย์

1. ปราสาทเขาพนมรุ้ง

ตำบลตาเป็ก อำเภอนางรอง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 15 วันที่ 8 มี.ค. 2477

ปราสาทพนมรุ้ง ตั้งอยู่บนเขาพนมรุ้ง เป็นปราสาทหินแบบเขาคี่มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย คือควยศิลา 3 หลัง มีหลังคาและมุก 4 ชั้น ปราสาทกลางคั้ง และมีกำแพงศิลาล้อมรอบ มีระเบียง มีประตูหน้าควยศิลาแลง มีบันไดและเขื่อนศิลา และมีเทวรูปที่ลานใหญ่เชิงเขา ปูด้วยแผ่นหินทราย ตรงไปยังบันไดนาคราช ระเบียงคดปรากฏองค์ใหญ่ และมีวิหาร 2 หลังอยู่บนตระวันออกเมืองเหนือ ลักษณะศิลปะที่ปราสาทนี้คาดว่า จะอยู่ในศิลปะทวารวดีระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 - 17

จังหวัดบุรีรัมย์

ปราสาทเซาพนมรุ้ง
ค. คาเป็ก อ. นางรอง

2. ดำเป็กทอง

คำแปลประจำ อำเภอสะพานทราย (เดิมเป็น อ.บางรอง)
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

ดำเป็กทอง อยู่ห่างจากหมู่บ้านหิน โยนมาทางทิศตะวันตกเฉียง
ใต้ ราว 2 กม. อยู่ในห้วยสามาศ บึงตะวันตก เป็นตึกหินหลายตอนคิด ๆ กัน ลักษณะควร
จะเรียกนามานามากกว่าดำ หินตอนแห่งหนึ่งมีช่องหลืบ มีอักษรจารึกทำไว้ ๖ แห่ง อยู่ทาง
หน้าริมคานตะวันออก 2 แห่ง และอยู่ข้างหลังตะวันตกเฉียงใต้ 1 แห่ง เดิมตัวอักษรทั้ง ๖
แห่ง ลมพัดมาก คำจารึกที่ดำเป็นภาษาสันสกฤตอ่านแปลได้ความประติงปะทอ "จักร เสนโต
สถาปนาตั้งขึ้นถวายความมากที่ศยพระศัมภู และถวายไกรมัญจาคจากนิคมากรกา" จิตร เสนโต
ไกรเป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรเจนละ มีพระนามาภิไธยว่า พระเจ้ามเหศวรมัน จิตร
ชมราว พ.ศ. 1153

จังหวัดอุตรดิตถ์

1. ชาตลูกฆ่าแม่

คำแปลประจำ อำเภอไชย จ.อุตรดิตถ์ (เดิมเป็นจังหวัด
อุตรดิตถ์ เปลี่ยนเป็น จ. ไชย เมื่อ 1 มี.ค. 2515) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา
เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

ชาตลูกฆ่าแม่ หรือ ชาตลูกของช้วน้อย ชาตนี้เป็นอนุสาวรีย์การ
เตือนใจในทางพระพุทธศาสนา ชาตนี้มีมาแต่โบราณ เขาใจว่าขอมเป็นบุตรวางใจ เพื่อเป็น
เครื่องเตือนใจ ตามประวัติกล่าวถึงชาตลูกของช้วน้อยว่า "มีชายคนหนึ่งไปทำนาอยู่กลางทุ่ง

ลาคทอง วันหนึ่งมารดาของเขาเห็นว่าเขาออกไปส่งสายนิคปกติ ชายหนุ่มเกิดหัวข้าว และ ร้องถามมารดาว่า ทำไมเขาทำ มารดาตอบว่า วันนี้มีงานที่บ้านมากจึงมารู้ไปหน่อย ด้วย ความหัว จึงถามมารดาไปอีกรว่า ทำไมไม่เอากลองใหญ่ใส่ข้าวมา กลองมีอยู่ไม่กี่ตัว จะกินอิ่มหรือ ด้วยความไม่พอใจตาย จึงคว่ำไม้แอกแล้วปรีจะเข้าตำมารดา มารดาก็ ออชวนมาให้ลองกินดูก่อน ถึงเป็นกลองน้อยก็เต็มแน่นในน้ลูก มารดาเฝ้าชวนอนอยู่ หลายหนหลายครั้งก็ไม่ฟังเสียง เพราะอารมณ์ขมขื่น จึงตำมารดาเสียตาย เมื่อมารดา ตายแล้วจึงเริ่มกินข้าว เมื่อกินข้าวแล้วข้าวก็ไปหมดกลอง จึงทำให้เขาสำนึกถึงกรรม อันหนักนั้น เขาจึงขอให้คร่ำครวญมิได้ว่างเว้น เขาคิดว่าไม่มีหนทางใดที่จะช่วยระงับความ ผิดได้ นอกจากจะสร้างพระธาตุที่ทุกศตวรรษมารดาที่ล่วงลับไปแล้ว จึงได้สร้างพระธาตุของศ ตวรรษมา มีลักษณะคล้ายกลองข้าว "เรียกว่าธาตุกลองข้าวน้อย"

2. แผ่นศิลาจารึก

คำบถวาริน (เขียนเป็นคำบถ สุวรรณคีรี) อำเภอกีรี -
 เชียงใหม่ (เขียนเป็น อ. โสงเจียม) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34
 วันที่ 27 ก.ย. 2479

เป็นหินรูปสี่เหลี่ยมหน้า 1 ซม. กว้าง 45 ซม. ยาว 45 ซม.
 ที่กลางแผ่นเป็นรูปสี่เหลี่ยม ด้านหน้ามีจารึกภาษาสันสกฤต รุนสมัย พ.ศ. 1121 - 1321

3. คอนเมือง

คำบถคำพระ อ. หัวตะพาน
 คอนเมือง อยู่ห่างจากอำเภอกำแพงเจริญ ประมาณ 25 กม. อยู่
 บ้านกุดบัว เขาใจว่าจะเป็นเมืองเก่า เจ้าเมืองเปงจารเป็นคนมาตั้ง ยังมีซากถนนหินดินี

จังหวัดยโสธร

พระธาตุก่องข้าวน้อย
ต. ทากทอง อ. ฆโสธร

ไปประมาณ 15 เส้น มีซากโบราณสถานอีกแห่งหนึ่ง ชาวบ้านเข้าใจว่าเป็นวัง หรือ
คำตันก็เดิม

3. พระพุทธไสยาสน์

ตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ

พระพุทธไสยาสน์ เป็นพระพุทธรูปหินในลักษณะนอนสลักปูนติดกับหน้า
บานและไหลเข้ามาเวียง ก้นตะวันตกเฉียงใต้ ยาวพระเศียรถึงพระบาท 2.50 เมตร
หันพระเศียรไปเบื้องทิศตะวันตก พวกพรานป่าบ้านใสเสาเป็นมุก

จังหวัดมหาสารคาม

1. พระพุทธรูปสุวรรณवास

ตำบลโคกพระ หมู่ที่ 1 อำเภอกันทรวิชัย (เดิมเป็น อ.โคกพระ)

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระพุทธรูปสุวรรณวา หรือเรียกว่า พระพุทธรูปเมืองเมือง อยู่ที่วัด

สุวรรณवास เป็นพระพุทธรูปศิลา ทำด้วยหินทรายสีแดง สมัยทวารวดี เป็นพระพักตร์

ไปทางทิศใต้ข้างหน้าพระพุทธรูป มีศิลาใบเสมาจารึกเป็นอักษรขอม ซึ่งละเอียดมาก 1

หลัก บนอาคารที่สร้างขึ้นมีหนังสือลาว (ไทยน้อย) เขียนบอกว่า พระพุทธรูปนี้สร้างปี

ชวสง่า พ.ศ. 2416 และเมื่อ พ.ศ. 2491 นายฉลอง สุทรสุวรรณ กับพระครูวิชัย-

กันทรารักษ์ พร้อมควมราษฎรได้ร่วมใจกันสร้างอาคารครอบคลุมพระพุทธรูปเมือง และยก

องค์พระชนกบนแท่นใหญ่สูงกว่าชั้นเดิม สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2493

2. พระพุทธรูป

คำปลุกเสกพระพุทธเจ้า อำนวยพรวิชัย (เริ่มเป็น อ.โลกพระ)

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระพุทธรูปองค์นี้มีชื่อเดิมว่า "พระพุทธมงคล" หรืออีกชื่อหนึ่งว่า "พระพุทธรูปคู่เมือง" สมัยทวารวดี ทำด้วยหินทรายสีทองเช่นเดียวกับพระพุทธรูปเมืองเมืองฉิมโข้วานว่า คงจะสร้างในเวลาใกล้เคียงกัน มีคำกล่าวกันว่า เดิมมีเมืองกันทรวิชัยแห่งสูงมาก จึงได้พร้อมใจกันสร้างพระพุทธรูปขึ้น 2 องค์ โดยพวกผู้ชายสร้างพระพุทธรูปเมือง พวกผู้หญิงสร้างพระพุทธมงคลไว้เริ่มสร้างและสร้างเสร็จภายในวันเดียว เสร็จแล้วมีการฉลองอย่างมโหฬาร และได้ขึ้นตักตวงเจตนาของผู้สร้าง แก่นมาเมืองกันทรวิชัยก็สมบูรณ์แล้วด้วยพันธุ์ธัญญาหารต่าง ๆ อย่างพร้อมมูล

จังหวัดเลย

1. ถ้ำขามปู

คำบนถ้ำขามปู อำเภอเมืองเลย ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 48 วันที่ 12 มี.ย. 2499

ถ้ำขามปู อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 2 กิโลเมตรเศษ ที่ถ้ำนี้เป็นหินปูนทั้งอยู่ใกล้เคียว เป็นถ้ำใหญ่กว้างขวางมาก สูงจากพื้นดินประมาณ 40 เมตร

หน้าอามีของดวงกลายหน้าตา มองเห็นทองคำ เรียกว่า ปล่องฟ้า ถ้ามีความสำคัญมาก
มากตมัยกษณ คือ เป็นที่ซ่อนทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ ของคนโบราณ ซึ่งปรากฏว่ามีพุทธพิ
สมบัติกันอยู่เสมอ

ก่อนที่จะถึงถ้ำ มีถ้ำอีกถ้ำหนึ่งเรียกว่า "ถ้ำดินเพียง" พื้นถ้ำ
อยู่ต่ำกว่าระดับพื้นดินประมาณ 4 เมตร ปากถ้ำกว้าง 6 เมตร สูง 10 เมตร บริเวณ
ปากถ้ำกว้างมีน้ำขอยลงมาจากเพดานถ้ำ ในถ้ำมีพระพุทธรูปองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่กลางถ้ำ
และที่ปากถ้ำมีรอยพระพุทธรูปปางสองซึ่งนำไปจากที่กรุงเทพฯ ตั้งอยู่บนโขดหินเมตตา และมี
มีโถดินเคลือบหน้าขาขึ้นไปทางคานเหนือ ซึ่งมีถ้ำเล็ก ๆ เรียงรายอยู่ทั่วไป ชาวบ้านช่วย
กันค้นพบจึงให้เป็นที่อยู่ของสงฆ์ ซึ่งไปเจริญวิปัสสนากรรมฐาน

2. พระธาตุศรีสองรัก

พระธาตุศรีสองรัก อยู่ห่างจากอำเภอคำชะโนดประมาณ 2 กม.
พระหัวที่พระธาตุตั้งอยู่บนเนินดินแบนราบนี้ พระธาตุองค์นี้สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2103 เสร็จเมื่อ
พ.ศ. 2106 จัดเป็นประเภทอุทกเจติย์ องค์พระธาตุเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สูงประมาณ
30 เมตร ผนังองค์แก้วครอบเป็นโคมและมีกระจังลูกเล็ก ๆ แลวนอยู่เหนือโคม สมเด็จ
พระมหาจักรพรรดิแห่งกรุงศรีอยุธยาและพระเจ้าไชยเชษฐาแห่งกรุงศรีสัตนาคนหุต ร่วมกันสร้าง
ขึ้นเพื่อเป็นสักขีพยาน ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการแบ่งดินแดนแก่กันระหว่าง
กรุงศรีอยุธยาและกรุงศรีสัตนาคนหุตด้วย

จังหวัดหนองคาย

พระธาตุบังพวน

ค. พระธาตุบังพวน หมู่ที่ ๑ อ. เมืองหนองคาย

จังหวัดสกลนคร

พระธาตุเชิงชุม

ค. ธาตุเชิงชุม อ. เมืองสกลนคร

จังหวัดหนองคาย

1. วัดโพธิ์ชัย

คำบสถในเมือง (โพธิ์ชัย) อำเภอเมืองหนองคาย (มีชัย) ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

วัดโพธิ์ชัย มีพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่ง ซึ่งเรียกว่า พระไสยา
สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระราชทานภาพ ทรงสันนิษฐานว่า เป็นพระพุทธรูปที่หล่อในสมัยล้านช้าง
ความตำนานว่าพระพุทธรูปองค์นี้สร้างพร้อมกันพระพุทธรูปอีก 2 องค์ รวมเป็น 3 องค์ คือพระ
เสริม พระสุก พระไสยา ราชสีห์ของพระเจ้าล้านช้าง 3 พระองค์ เป็นผู้สร้างประจำ
พระองค์ และประดิษฐานรวมไว้ที่เวียงจันทร์ ประเทศลาว มาในรัชกาลที่ 3 เจ้าอนุ
เวียงจันทร์เป็นกบฏ กรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพฯปราบและทำลายเวียงจันทร์ และ
ได้นำอัญเชิญพระพุทธรูป 3 องค์ ซึ่งถูกนำไปซ่อนไว้ที่ภูเขาควาย โดยเอาถองแทนภาพทาง
ล้านช้างมิ่ง เกิดพบแตกพระสุกตกน้ำจมอยู่ในลำน้ำมิ่ง ส่วนพระเสริมนำมาประดิษฐานไว้ที่วัด
หมอกทอง หรือวัดพระศิรินทร์จันตคุณ ส่วนพระไสยนำมาประดิษฐานไว้ที่วัดโพธิ์ชัย มาในรัชกาล
ที่ 4 โปรดให้นำพระเสริมมากรุงเทพฯ ประดิษฐานไว้ที่วัดสระเกษ พระนคร

จังหวัดสกลนคร

1. วัดพระบาทาศคาราม

คำบสถากุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร (เพิ่มเป็น อ.ธาตุเชิงชุม)
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระธาตุศาสคาราม หรือวัดพระธาตุเชิงชุม องค์พระธาตุ พระยา
 สุวรรณังคการะ เป็นผู้สร้างหลังจากโคกนิเวศน์พระนางนารายณ์เจงเวง ราชสีห์ของ
 พระเจ้ากรุงอินทปัตถนคร ถวายเมื่อสมเด็จพระเจ้าเอกทัศพระเจ้าไทยเสด็จมาประพรม
 พระพุทธบาทหน้าดอกเชียงชุม ซึ่งพระพุทธเจ้าทรง 3 พระองค์เคยเสด็จมาประทับไว้ก่อนแล้ว
 พระองค์จึงโปรดเสด็จมาแกไขวเมือง พระยาสุวรรณังคการะและพระนางนารายณ์เจงเวงก็
 เกิดศรัทธาสร้างสถูปหน้าสถูปในพระธรรมอย่างแท้จริง ถึงกับพระยาสุวรรณังคการะศักดิ์สิทธิ์
 ของตนออกถวายเป็นพุทธบูชา แต่พระนางนารายณ์เจงเวงผูกมั่งใจไว้และขึ้นใจว่า เมื่อ
 เลื่อนใจแล้วจึงอุปถัมภ์บำรุง อยพระพุทธบาทสี่พระพุทธรูปเสนาทอไป พระยาสุวรรณังคการะ
 จึงโปรดของกูซึ่งมีน้ำหนัก ความมีคุณค่าดังลงในรอยพระพุทธบาท แล้วสร้างอุโมงค์ถักถาย
 หินเป็นรูปเจดีย์ สวมรอยพระพุทธบาทไว้ให้นามใหม่ว่า "พระเจดีย์พุทธบาทะโรชุม" ถวาย
 เรียกว่า "พระธาตุเชิงชุม" เป็นเจดีย์สูงประมาณ 30 เมตร จะมิ่งงานเทศกาลในวัน
 วิสาขบูชา

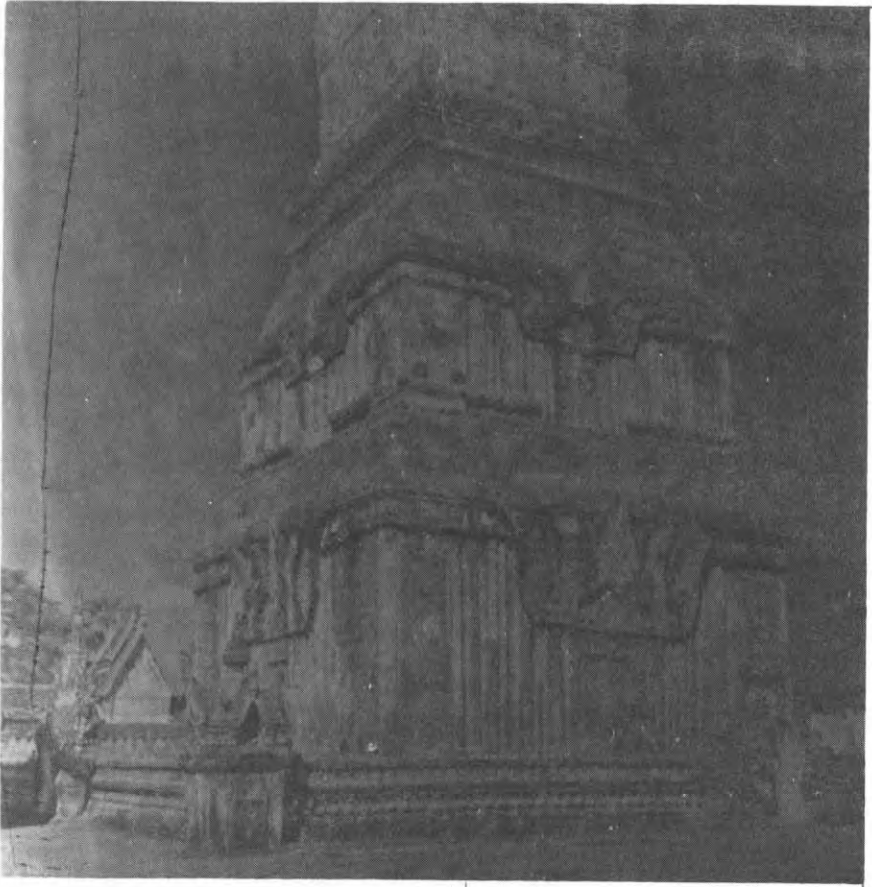
จังหวัดนครพนม

1. พระธาตุพนม

ตำบลธาตุพนม อำเภอธาตุพนม ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม
 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

พระธาตุพนม อยู่หัววัดธาตุพนม หมู่ที่ 10 ห่างจากอำเภอธาตุพนมไป
 ประมาณ 1 กม. องค์พระธาตุเป็นเจดีย์ก่อด้วยอิฐถือปูน มีลวดลายปูนปั้นฐานสี่เหลี่ยม
 กว้างฐานละ 16 เมตร สูง 52 เมตร กรมศิลปากรได้สร้างเสริมให้สูงขึ้นอีก 10 เมตร

จังหวัดนครพนม

พระธาตุพนม

ก. ธาตุพนม อ. ธาตุพนม

ปัจจุบันสูง 62 เมตร คำนานว่ามีพระมหากษัตริย์และพระอรหันต์ 500 รูป รวมกับ พระยาสุวรรณังคาระ เมืองหนองหารน้อย พระยาอินทปัฐนคร พระยาจุลดิรหมทัต เมืองจุมณี พระยานันทเสน เมืองศรีโคตรบูรณ์ ไท่ท้าวสิมราชบุตรของท้าวสุ ภูคำพรา กิจที่พึ่งทำบวักนี้ ต่อมาพระยาสมเด็จพระมวงศา เมืองมรุกขนคร ไท่สร้างเสริมองค์พระธาตุ ให้สูงขึ้น นอกจากนี้กษัตริย์ล้านช้าง ไท่บูรณะสืบต่อกันมาอีกหลายพระองค์ *

จังหวัดกาฬสินธุ์

1. เมืองท่าแขกสูงยาง

ตำบลหนองแปน อำเภอสมเด็จ ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

เมืองท่าแขกสูงยาง อยู่ห่างจากอำเภอไปทางทิศตะวันตกประมาณ 5 กม. และอยู่ทางวัดบ้านกอม (วัดโพธิ์ชัยเสมาราม) เป็นเมืองร้าง สมัยทวารวดี ยังมีซากแนวกำแพงและคูเมืองเหลืออยู่ มีใบเสมาทั้งที่จมดินและปักอยู่ มีเจดีย์ทวารวดีปรากฏ อยู่หลายแห่ง เมืองนี้ได้รับการสันนิษฐานว่า ถูกทำลายลงในสมัยพระเจ้าอโศกในรัชสมัยของศรีวิ พนม รว พ.ศ. 1600 นอกจากนี้ยังมีขุมทรัพย์ลึกลับทางหนึ่ง

* วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๑๒ เวลา ๑๕.๓๔ น. ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ ปีเถาะ องค์พระธาตุไท่ท้าวสิมราชบุตรของท้าวสุ ภูคำพรา ออกท่ององค์ และขณะนั้นกำลังปรากฏไคล่ดำเนิการขอมอยู่

จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. กำแพงเมือง

กำแพงในเมือง (เดิมเป็น ค.ประตูชัยเหนือ) อ.เมืองนครศรีธรรมราช

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

เมืองศรีธรรมราชสร้างเมื่อราว พ.ศ. 1950 เป็นแนวป้อมเสาศาสนิกัม
แล้วมีคูน้ำล้อมรอบเมือง ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชโปรดให้สร้างกำแพงเมืองด้วย
อิฐถือปูน ตามแบบช่างฝรั่ง คล้ายเหมือนกับเมืองสมุทร และเมืองนครราชสีมา และใ้รับการ
ซ่อมแซมครั้งสุดท้ายในรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยเจ้าพระยาศรีธรรมราช (พัก)
ครองเมืองศรีธรรมราช ซากแนวกำแพงไคถหรือคัตห่าถนนบางหรืออิฐไปถนนถนนบาง ปัจจุบัน
ยังคงเหลือแต่เพียงฐานตึกขอมถนนอยู่ทุกคานนี้ เว้นแต่คานเหนือคานเคียวที่ยังมีใบเสมา และ
มีแนวป้อมเหลืออยู่ขุดเป็นแนวข่างไค เป็นบางตอน สำหรับคูเมืองโดยรอบคันเงินและถูกถมที่
ไปบางส่วนแล้ว ตัวเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ยาวจากทิศตะวันออกไปทิศตะวันตก 55 เส้นวา
กว้างจากทิศเหนือไปทิศใต้ 11 เส้น 10 วา

2. วัดพระมหาธาตุ

กำแพงในเมือง (เดิมเป็นกำแพง พระเสื่อเมือง) อำเภอเมือง

นครศรีธรรมราช ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 26 ก.ย. 2479

วัดพระมหาธาตุ หรือ วัดพระเชมธาตุ เป็นวัดเก่าตั้งแต่สมัยพระมหาธาตุ
เจดีย์ซึ่งสร้างขึ้นตามลัทธิพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เมื่อ ราว พ.ศ. 1300 องค์พระมหาธาตุ
เจดีย์สูง 70 เมตร องค์เจดีย์เดิมมีลักษณะคล้ายพระมหาธาตุเจดีย์ที่เมืองไชยา จังหวัด
สุราษฎร์ธานี แต่ที่เราเห็นอยู่ภายนอกนั้นเป็นเจดีย์แบบลังกา ซึ่งสร้างครอบเอาองค์เดิมไว้

จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัดพระมหาธาตุ
ต. ในเมือง อ. เมือง

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัดพระบรมธาตุไชยา
ต. เวียง หมู่ ๕ อ. ไชยา

เขาย้ายไปอีกที่หนึ่ง เช่นเดียวกับพระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม ตามตำนานกล่าวว่า ใน
 ราว พ.ศ. 1700 พระพุทธศาสนาในลังกาทวีปรุ่งเรืองมาก พระสงฆ์จากประเทศต่าง ๆ ไค
 วมทั้งประเทศไทยได้ไปศึกษาพระธรรมวินัยตามอย่างลังกาทวีปเป็นอันมาก เมื่อพระสงฆ์ไทย
 ได้ศึกษาพระธรรมวินัยจนแล้ว จึงเดินทางกลับมาพร้อมกันกับภิกษุชาวลังกาทวีปเป็นอันมาก เมื่อ
 พระสงฆ์มาตั้งคณะที่เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งชาวทททโคโทรมอยู่ พวกลังกาจึงมีศรัทธา
 ร่มเย็นใหม่ แต่ก็ไม่ทำอันตราบแต่พระมหาธาตุองค์เดิม เพียงแต่ก่อสร้างเจดีย์ขึ้นใหม่พร้อม
 ครบขององค์เดิมไว้ภายในอีกชั้นหนึ่งเท่านั้น ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันนี้

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. วัดพระมหาธาตุ

ตำบลเวียง หมู่ ๘ อำเภอไชยา ระยะเวลาในราชกิจจานุเบกษา
 เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

วัดพระมหาธาตุ หรือวัดพระบรมธาตุไชยา อยู่ห่างจากสถานีรถไฟ
 ทางทิศตะวันตกประมาณ 1 กม.เศษ มีพระบรมธาตุไชยาตั้งอยู่บนที่บริเวณพระอุโบสถม
 รุขทวยวิหารคด เป็นศิลปะสมัยศรีวิชัยไทยนพ นับตั้งแต่ศรีวิชัยเสื่อมลง พระบรมธาตุไชยา
 ถูกทอดทิ้ง และทรุดโทรมมาช้านานจนเมื่อ พ.ศ. 2439 เจ้าคุณพระชนมวิวัฒน์ (หนู คีรีไธ)
 เจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี พร้อมทวยประชาชนได้ร่วมกันปฏิสังขรณ์เป็นครั้งใหญ่ แต่ยังคง
 รักษาศิลปะศรีวิชัยไว้อย่างเดิมไม่เปลี่ยนแปลง พระบรมธาตุไชยาจึงกลับคืนเข้าสู่ความวิวัฒนาการ
 เป็นที่สนใจของประชาชนยิ่งจนต่อมาได้มีการบูรณะขึ้นอีก ดังปรากฏทุกวันนี้

จังหวัดพังงา (ตะกั่วป่า)

1. ศิลาจารึก

คำบดเหล็ก อำเภอกะปง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52
ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

แผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีศรีอยุธยา
มโหฬารราชจักรีเกล้าอภัยรทมา

2. ทุ่งตึก

คำบดเกาะคอเขา ถึง อ.กระบุรี อ.ตะกั่วป่า (เกาะคอเขา) ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

บริเวณทุ่งตึกนี้ ใ้รับการสันนิษฐานว่า ครั้งหนึ่งเคยเป็นที่ตั้งบ้านเรือน
ของพวกชาวอินเดียนที่อพยพเข้ามาอยู่ก่อนบริเวณนี้มีซากโบราณสถานก่อสร้างด้วยอิฐดินเผา และ
ภาชนะต่าง ๆ ตกอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ยังมีลูกปัดหินเป็นจำนวนมากตามบริเวณเกาะนี้และมีสิ่งต่าง ๆ
กัน

จังหวัดชุมพร

1. ภูเขารับรอ

คำบดรับรอ อำเภอท่าแซะ (เดิมเป็นปะทิว ปัจจุบันเป็น อ. ปะทิว)
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 วันที่ 27 ก.ย. 2479

ภูเขารับรอ อยู่ติดกับวัดเทพเจริญชุมพล ชาวบ้านเรียกว่าถ้ำรับรอ
ใกล้ ๆ วัดมีภูเขาสองแห่งเรียกว่า "ถ้ำพระ" ถ้ำนี้โบราณเรียกว่า "ถ้ำทะเลเหิน" มีพระ

มีพระพุทธรูปหลายองค์ องค์ใหญ่เป็นพระประธานเรียกว่า "พระหลักเมือง" หน้าตักกว้าง 7 ศอก 1 คืบ สูง 9 ศอก เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย และมีพระพุทธรูปใหญ่น้อยอีกมากมาย แบ่งเป็น ๖ ประเภท คือ ปางมารวิชัย ปางพระนามอสุรินทรายุ และปางพระนามพระยาขม

จังหวัดสงขลา

1. หลักเมือง

คำคมอธิบาย อำเภอเมืองสงขลา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

หลักเมืองหรือศาลเจ้าพ่อหลักเมือง สร้างเมื่อราว พ.ศ. 2381 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้โปรดฯ ให้จัดส่งไม้ชัยพฤกษ์หลักชัย และเทียนชัยไปพระราชทานแก่เจ้าเมืองสงขลา เพื่อไว้ปักหลักชัยเมืองสงขลา และโปรดฯ ให้สมเด็จพระอนุชาธิราช เจ้าพระยาสุรสีห์ ประชวรเสด็จออกไปหาพิชัยตั้งหลักเมืองตามฤกษ์ เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2385 ในเวลา 07.10 น.

สำหรับพระนามารามส่วนหมวกแขก เวลานั้นอยู่ในพิธีสมโภชสถานที่ตั้ง-
ซากหินครกหลวงฯ

2. บนเขาดังกวน

คำคมอธิบาย อำเภอเมืองสงขลา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เขาคังกวาน สูงประมาณ ๘๐๐ เมตร บนของยอดเขามีเจดีย์องค์หนึ่ง สูงประมาณ ๔ วาเศษ เจดีย์องค์นี้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดพระราชมาน เสด็จมาทอดพระเนตรที่เขาคังกวานนี้ เมื่อครั้งเสด็จประพาสเมืองสงขลา ในระหว่างที่เสด็จประพาสที่เขาคังกวานนี้ มีคนนำเอาเครื่องเงินมาถวายแด่พระองค์เจ้าพระยาวิเชียรคีรี ผู้สำเร็จราชการเมืองสงขลา ในขณะปฏิบัติราชการนั้นและให้ สูงกว่าเดิม ความสูงของเจดีย์มีเงินก้อนเล็ก ๆ อยู่บนยอดหนึ่งองค์ มีกำหนดล้อมรอบ บูรณะเสร็จ เมื่อใน พ.ศ. ๒๔๐๑ นอกจากนี้ยังมีเสาธงสูง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ประภาคาร" สร้างไว้เพื่อประโยชน์ของการเดินเรือ เวลากลางคืนจะจุดตะเกียงบนเสาไว้เพื่อให้เห็นเป็นสัญญาณในการขึ้นไปบนเขาคังกวานนี้ มีบันไดปูด้วยอิฐก้อนเล็ก เรียง เรียงจนถึงยอดเขาเจดีย์

๓. ที่ตั้งกษัตริย์ตระกูล ณ สงขลา

คำนำหน้าเขา หมู่ที่ ๓, ๔, ๕ ตำบลเมืองสงขลา ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๒ ตอนที่ ๗๕ วันที่ ๘ มี.ค. ๒๔๗๘

ที่ตั้งกษัตริย์ตระกูล ณ สงขลา ตั้งอยู่ที่ถนนตะนาวกับหัวเมืองสงขลาในสมัย ปัจจุบันนี้ พระยาสงขลา (ฉะ) โศภนสร้างเป็นคฤหาสน์แห่งหนึ่ง ก่อด้วยหินเป็นของหน้า เกี่ยวเป็นทรงสถาปนาทางปากถ้ำ และมีใบไม้ใหญ่ กั้นพวงสูงประมาณ ๖ วาเศษ ยาวประมาณ ๕ วา มีบันได ๔ กระบอกจนขึ้นอยู่ ประดับสร้างก่อนตั้งตระกูล ณ สงขลา ปัจจุบันบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของกรมการปกครอง ณ สงขลา กษัตริย์ตระกูล ณ สงขลา นามเดิมว่า เหยียบง แอเฮา เป็นเชื้อสายที่สืบตาดำเนิน ไชยวงศ์หลวงอินทรีสมบัติ กษัตริย์เป็นหลวงสุวรรณศรีสมบัติเป็นผู้นำ ราชการเมืองสงขลา แก่ พ.ศ. ๒๓๑๘ สมัยกรุงธนบุรี

และที่ ต.หัวเขา (แหลมสน) บนยอดเขาเรียกว่า (เขาตะเข้) มีเจดีย์ เล็ก ๆ ๒ องค์สร้างในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๖๗- ๒๓๙๔) สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี เจ้าพระยาพระคลัง สร้างเจดีย์ทั้งกล่าวกับสมเด็จพระนางเจ้าสุริยวงศ์ (พระยาศรีพิพัฒน์) สร้างอีกองค์หนึ่ง

จังหวัดพัทลุง

เขากทะเล

ท. ภูทาสวรรค์ อ. เมืองพัทลุง

จังหวัดพัทลุง

1. ถ้ำคูหาสวรรค์

ถ้ำคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง (เดิมเป็น อ.คูหาสวรรค์) -
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

ถ้ำคูหาสวรรค์ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองพัทลุงประมาณ 1 กม. ใน
เขตเทศบาลเมืองพัทลุง ถ้ำคูหาสวรรค์ตั้งอยู่ในบริเวณวัดคูหาสวรรค์หรือเรียกว่า วัดคูหาสูง-
วัดมีใกรับการรับบูรณะปฏิสังขรณ์ในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ถ้ำนี้กว้าง 9 วายาว
14 วา มีส่วนสูงเป็นเว็กรูปกรวยทรงปากถ้ำคานเหนือมีช่องสำหรับเข้าออกโคะสะดวก ภายใน
ถ้ำเจดีย์องค์หนึ่ง มีพระพุทธรูป 37 องค์ ขนาดต่าง ๆ กัน มีพระพุทธรูปไสยาสน์ 1 องค์ ยาว
6 วาเศษ พระพุทธรูปในถ้ำกอดควยอิฐถือปูน กล่าวกันว่า กระดูกของทาสสามใบและชาย ๑
เขาพระยาคุมารและนางเลือกสาวมาเลี้ยงฝังอยู่ในถ้ำนี้ และที่ปากถ้ำมีพระสมณนามาคีโย
จปร.ปป.ร. และ มส.

2. เขาคอกทะเล

ถ้ำคูหาสวรรค์ อำเภอเมืองพัทลุง (เดิมเป็น อ.คูหาสวรรค์) -
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

เขาคอกทะเล อยู่ห่างทิศตะวันออกของถ้ำคูหาสวรรค์ มีเจดีย์ตั้งอยู่
บนยอดเขาหนึ่งองค์ และทางคานทิศเหนือมีถ้ำหนึ่งเรียกว่า "ถ้ำนางคอก" ตั้งแต่บริเวณ
หน้าถ้ำกับไหลเขาทางตะวันตก มีพระพุทธรูปหน้าถ้ำล่องประพิจ งามอยู่ควย

จังหวัดปัตตานี

1. ที่ล่องเป็นปัตตานี

คำบดของสุไล้ อำเภอมืองปัตตานี (เดิมเป็น อ. สะบารัง) ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

ที่ล่องเป็นปัตตานี อยู่ห่างจากอำเภอมืองประมาณ 7.4 กม. หมู่ที่ 3
เมืองปัตตานีมีชื่อเสียงในทางล่องเป็นใหญ่สมัยโบราณมาก ป็นที่มีชื่อเสียงมีอยู่ 3 กระจบกล คือ
นางพญาตานี ศรีพิงกรี และ มหาถาต เมื่อ พ.ศ. 2329 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-
จุฬาโลก โปรดให้กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทยกกองทัพไปปราบเมืองปัตตานี เมื่อตี
เมืองปัตตานีไ้แล้ว ไ้้นำปืนใหญ่นางพญาตานีเข้ามาถวาย เวลานั้นอยู่หน้ากระทรวงถาโหม

สถานที่ล่องเป็นนี้เป็นที่เคียนโองปราศจากต้นไม้และทณญา ทางราชการ
โคปักเขตหมายไว้เป็นสำคัญ กล่าวกันว่านายช่างผู้ทำการล่องเป็นทั้ง 3 กระจบกลนั้น เป็นชนชาติ
จีนต่าเกียน ชื่อ เคียน แซ่ลิ้ม ชาวมลายูเรียก "ลิ้มโต๊ะเคียน"

2. สเหลาหรือมัสยิดกรือเซะ

คำบดของสุไล้ อำเภอมืองปัตตานี (เดิมเป็น อ. สะบารัง)
ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

สร้างมาถอน พ.ศ. 2328 รูปร่างของมัสยิดนี้เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส
ประมาณ 20 เมตร เสาถอนมักอู้อู้อู้นแบบคือปะวันออกกลาง แต่หน้าเสี้ยคายอยู่อย่างหนึ่ง
ที่ยังสร้างไม่เสร็จเรียบรอย โกสร้างไว้เพียงพื้นล่างและฝาโคยรอบ สูงประมาณ 5 เมตร
บนหลังคายังไม่โคสร้าง สาเหตุที่ไม่โคสร้างคือเงินจนเสร็จจน ตามประวัติกล่าวว้า ลิ้ม-

โต๊ะเคี่ยม เป็นชาวจีนซึ่งมาค้าขายที่ จ. ปัตตานี สมัยพระยาตานีศรีของอยู่ และได้อาศัยงานกับ
 ลูกสาวพระยาตานี ขอมรับนับถือศาสนาอิสลาม จนถึงกับจะสร้างมัสยิดให้ ล้มก่อนเหนียว
 นองสาวทรมารเรื่อง จึงเดินหางจากเมืองจีน อพยพหนีกลับเมืองและให้ลูกสร้างมัสยิด แต่
 ล้มโต๊ะเคี่ยมไม่ยอม ล้มโกเหนียวจึงผูกคอตายและสาบแช่งไว้ "ถึงจะชำนาญในการก่อสร้าง
 เพียงใดก็สร้างไม่สำเร็จ" (ที่ล้มโกเหนียวผูกคอตายเป็นศาลเจ้าศักดิ์สิทธิ์เป็นที่นับถือของชาว
 จังหวัด ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ถึงปัจจุบันนี้)

เมื่อล้มโต๊ะเคี่ยม สร้างไปถึงหลังคา ฟ้าผ่ามาจนถึง 3 ครั้งครา
 จึงโค่นยุบสร้าง และปล่อยไว้อย่างนั้นจนถึงปัจจุบันนี้

จังหวัดศรีสะเกษ

1. ภูเขาสลัดถิ่น

ตำบลน้ำขุ่น (น้ำขุ่นเหนือ) อำเภอเมืองศรีสะเกษ (เดิมเป็น อ.ห้วยทับทัน)

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

2. ถ้ำทราย

ตำบลปากแจ่ม อำเภอห้วยขยอก (เดิมเป็น อ.เขวาสาน) ประกาศใน

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

จังหวัดยะลา

1. ภูเขาวัดหน้าถ้ำ

คำบสนหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา (เดิมเป็น อ.สะเตง) ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

ภูเขาวัดหน้าถ้ำ หรือวัดกุหาหมูซ หรือถ้ำพระนอน เป็นชัยสถานอันแห่ง
เดียวกัน อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 8 กม. ภายในถ้ำมีพระพุทธรูปปางไสยาสน์
องค์หนึ่ง ตามตำนานว่าสร้างในสมัยกษัตริย์ศรีวิชัย (ปาเลมมัง) เรืองอำนาจราว พ.ศ. 1300
เศษ โดยเจ้าเมืองปัตตานีกลับคืน ปาหัง ไทรบุรี เดินทางไปตั้งเมืองนคร เพื่อร่วมสร้าง
พระบรมธาตุเมืองนคร แต่เมื่อเข้าไปไม่ถึงจึงตกลงพากันเดินทางกลับ ครั้นมาถึงบริเวณภูเขาวัด
หน้าถ้ำ (วัดกุหาหมูซ) คำบสนหน้าถ้ำ อ.เมืองยะลา จ.ยะลา ปัจจุบันนี้ ทางกรมศึกษาธิการ
เมื่อพวกเราไปก่อสร้างพระบรมธาตุเมืองนครแล้ว สมควรจะหาสถานที่สร้างถาวรวัตถุ ซึ่ง
ได้สำรวจความภูเขานี้และได้เห็นถ้ำพระพุทธรูปไสยาสน์เป็นที่ใหญ่โตโรโรใหญ่ จึงพร้อมใจกันสร้าง
พระพุทธรูปไสยาสน์ขึ้น

2. ภาพเขียนสี เป็นพระพุทธรูป

คำบสนหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา (เดิมเป็น อ.สะเตง) ประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มี.ค. 2478

ภาพเขียนสี เป็นพระพุทธรูปนี้ อยู่ถัดจากถ้ำพระนอนไปอีกเล็กน้อย มี
ถ้ำ ๆ หนึ่งภายในมีภาพเขียนสีตลอดข้างห้องดิน เป็นหมู่พระพุทธรูปประทับนั่ง มีพระสาวก
ประนมมือถวายความเคารพอยู่ข้าง ๆ มีรูปหญิงหนุ่ม 3 คน ภาพเขียนในถ้ำเป็นหินเปลือกอ่อน
ไปทางสีน้ำตาลและแดงเข้มส่วนมาก

09 - 5 - 2519